

Západočeská univerzita v Plzni

FAKULTA PEDAGOGICKÁ
KATEDRA ČESKÉHO JAZYKA A LITERATURY

SOCIOKULTURNÍ DIMENZE A UČEBNICE ČEŠTINY PRO CIZINCE
BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Jiřina Janecká
*Český jazyk se zaměřením na vzdělávání
léta studia (2009-2012)*

Vedoucí práce: *Doc. PhDr. Milan Hrdlička, CSc.*

Plzeň 2012

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

Plzeň, 15. května 2012

.....
vlastnoruční podpis

PODĚKOVÁNÍ

Ráda bych poděkovala vedoucímu bakalářské práce Doc. PhDr. Milanu Hrdličkovi, CSc. za jeho odborné vedení, cenné rady a čas, který mi věnoval při tvorbě této práce.

1	ÚVOD.....	2
2	TEORETICKÁ ČÁST.....	3
2.1	SOUČASNÁ SITUACE VE VÝUCE CIZÍCH JAZYKŮ	3
2.2	K VÝUCE ČEŠTINY JAKO CIZÍHO JAZYKA	5
2.3	KOMUNIKAČNÍ METODA.....	7
2.4	KOMUNIKAČNÍ KOMPETENCE.....	9
2.5	SOCIOKULTURNÍ DIMENZE.....	10
2.5.1	Sociokulturní kompetence.....	10
2.5.2	Sociolingvistická kompetence.....	12
2.5.3	Reálie a lingvoreálie	13
2.5.4	Výuka sociokulturní kompetence.....	16
2.6	SOCIOKULTURNÍ KOMPETENCE ČEŠTINY PODLE SERR.....	19
2.6.1	Sociokulturní kompetence na úrovni A1	19
2.6.2	Sociokulturní kompetence na úrovni A2	21
2.6.3	Sociokulturní kompetence na úrovni B1	22
2.6.4	Sociokulturní kompetence na úrovni B2	23
2.6.5	Shrnutí	25
3	PRAKTICKÁ ČÁST	27
3.1	VYMEZENÍ ZKOUMANÉHO PROBLÉMU A STANOVENÍ CÍLŮ VÝZKUMU	27
3.2	TÉMA – VÝZNAMNÉ ČESKÉ OSOBNOSTI.....	28
3.3	TÉMA – NÁVŠTĚVA RESTAURACE.....	34
3.4	TÉMA – FORMÁLNÍ/NEFORMÁLNÍ OSLOVOVÁNÍ.....	42
4	LINGVODIDAKTICKÁ DOPORUČENÍ	49
5	ZÁVĚR.....	54
6	POUŽITÁ LITERATURA	56
7	RESUMÉ.....	59
8	PŘÍLOHY.....	I

1 ÚVOD

Předmětem této bakalářské práce je charakteristika pojmu sociokulturní dimenze a její zpracování v současných učebních materiálech. Téma jsme si zvolili především z důvodu našeho zájmu o výuku češtiny pro jinojazyčné mluvčí.

Znalost cizího jazyka byla vždy považována za významný rys vzdělanosti a v současnosti se čím dál víc upozorňuje na její potřebnost. V důsledku postupného propojování světa se musíme naučit žít jak v mnohojazyčném prostředí, tak zároveň v prostředí multikulturním, jelikož kultura je s jazykem neodmyslitelně spjata. Z důvodu kvalitní integrace cizince do nového prostředí, je tedy vedle znalosti cizího jazyka podstatná i znalost sociokulturní dimenze nového prostředí. Tento aspekt by měl být do samotné jazykové výuky začleněn již od počátku, na čemž mají velký podíl i výukové materiály.

Oblast sociokulturní dimenze je poměrně nová a stále ještě nebyla řádně popsána a prozkoumána. Pozornost je věnována jiným oblastem výuky a složka sociokulturní je často opomíjeným předmětem bádání.

Cílem této práce je teoretické zmapování sociokulturní problematiky a zhodnocení způsobů jejího zpracování v učebnicích češtiny pro začátečníky.

Teoretický základ se zabývá otázkami z oblasti sociokulturní dimenze. Jelikož není k dispozici přesná definice tohoto pojmu, snažíme se o jeho vymezení z různých pohledů především prostřednictvím klíčových pojmů souvisejících s danou problematikou. Rovněž popisujeme současnou situaci ve výuce cizích jazyků a specifikujeme, jakou roli v ní zaujímá český jazyk. V závěru této části se zabýváme sociokulturním aspektem v referenčních popisech českého jazyka.

Ve druhé části, která je orientována na praktickou činnost, provádíme výzkum zastoupení sociokulturní dimenze ve vybraných učebních materiálech češtiny pro cizince a hodnotíme míru úrovně jejího zpracování. Vzhledem k různorodosti sociokulturních témat, se zaměřujeme na nejčastěji zařazované oblasti. Na základě našich zjištění formulujeme několik lingvodidaktických doporučení určených začínajícím učitelům a tvůrcům učebnic.

2 TEORETICKÁ ČÁST

2.1 SOUČASNÁ SITUACE VE VÝUCE CIZÍCH JAZYKŮ

V dřívějších dobách patřila znalost cizích jazyků k výsadám vyšších tříd a vzdělanců, zatímco v současnosti je možnost učit se cizí jazyk zpřístupněna stále většímu okruhu lidí a je považována za součást všeobecného vzdělání.

Základní podmínkou nutnou pro získání znalosti cizího jazyka je vrozená schopnost člověka osvojit si jazykový kód. Mateřský jazyk je *první jazykový kód, jehož působení je mluvčí od narození soustavně vystaven* (M. Hrdlička, 2010, s. 10). Člověk se učí mateřštinu spontánním osvojováním, tedy nápodobou řeči, kterou slýchává ve svém nejbližším okolí. Naproti tomu znalost cizího jazyka získává až v pozdější fázi mentálního vývoje (pokud nebereme v potaz bilingvální výchovu), a tak s ní není do takové míry spojen. Jelikož cizinec nemá žádné předchozí vlastní zkušenosti související s daným cizím jazykem, plní roli určitého základu rodný jazyk. Mateřština se tedy stává modelem, se kterým je cizí jazyk neustále srovnáván, a postupně je formována komunikační kompetence jedince (M. Hrdlička, 2010).

Působení referenčního jazyka na proces nabývání znalosti druhého jazyka se nazývá mezijazykový transfer. Ten může mít pozitivní či negativní vliv. K příznivému účinku dochází v případě příbuznosti obou jazyků, mluvčí si lépe osvojí cizí výrazy a jevy, jestliže jsou shodné či podobné jako ty v mateřštině. Negativní jazykový transfer neboli interference spočívá v chybném přenášení vědomostí a dovedností z mateřského do cizího jazyka. K tomuto vlivu však může dojít i v oblasti kultury. Mluvčí přenáší zvyklosti svého kulturního prostředí do jiného, což mnohdy vede k nedorozumění a vytváření závažných komunikačních bariér. Významný vliv na odbourání těchto následků má i výuka cizího jazyka.

Cizojazyčná výuka rozšiřuje věcné znalosti o životě národa či národů dané jazykové oblasti, o zeměpisných, hospodářských, politických, sociálních, kulturních a jiných podmínkách těchto národů, čímž rozšiřuje celkový rozhled člověka (J. Hendrich a kol., 1988, s. 13). Podíl na úspěšném zvládnutí komunikačního procesu, tedy na utváření

komunikační kompetence mluvčího (viz dále) má kromě jazyka také sociokulturní dimenze.

Již od poloviny 60. let 20. století je studium této oblasti začleňováno do výuky jazyka. *Kultura je kód, pomocí kterého lidé v rámci interakce s okolním světem komunikují, tzn. záměrně či nezáměrně se ovlivňují. Jazyk je zakořeněn v realitě kultury, společenského života a zvyčích dané jazykové komunity a bez stálého odkazování k těmto širším konceptům promluvy nemůže být vysvětlen (Šindelářová, 2008, s. 129).*

Podle B. Burešové (2010) má každý student cizího jazyka svojí kulturní identitu, která se vytvořila přirozeně prostřednictvím zkušeností z mateřského prostředí. Tato kultura je nazývána jako patrimoniální neboli dědičná. Při výuce student nabývá nové jazykové i kulturní identity, se kterou se může i nemusí ztotožnit. Začlenění sociokulturní složky do výuky výrazně přispívá k rychlejšímu přijetí nového kulturního prostředí.

Podle J. Hasila (2003) je znalost problematiky sociokulturní dimenze stejně důležitá, možná ještě důležitější než znalost gramatiky či slovníku. Nejedná se o pouhou informovanost o realitách, ale pochopení a přijetí odlišného společenského a etnického prostředí, rozvíjení schopnosti empatie, tolerance a budování pozitivního postoje k cizí kultuře. Zároveň také zmiňuje, že se současné školství ještě nenaučilo s touto oblastí efektivně pracovat a stále je možné nalézt výuku cizího jazyka pracující s pouhým memorováním nebo naopak s „moderními“ metodami, které ve výsledku nepřispívají k získání potřebných znalostí a dovedností.

V současné době dochází ke stále většímu sjednocování jednotlivých zemí světa působením globalizace, jejímž následkem je mimo jiné i rostoucí počet migrací. Tato skutečnost se projevuje koexistencí několika jazyků v jedné společnosti.

Stav, kdy jedinec používá ke komunikaci více různých jazyků, se nazývá *multilingvismus*. Ten je obsahově převyšován teorií *plurilingvismu* (vícejazyčnosti), která označuje jazykové a sociokulturní dovednosti jedince. *Koncepce vícejazyčnosti zdůrazňuje, že zkušenosti jedince s jazykem/jazyky budují jeho komunikativní kompetenci, ke které přispívají všechny znalosti a zkušenosti s jazykem/jazyky a které se vzájemně prolínají a doplňují. V určité situaci člověk použije jistou část této kompetence, aby dosáhl uspokojivé komunikace se svým partnerem (B. Burešová, 2009).*

Jelikož je jazyk úzce propojen s kulturou, v souvislosti s vícejazyčností dochází i k rozrůzněnosti kulturní. O udržení multikulturalismu se zasazuje především jazyková politika EU, jejímž významným počinem bylo vytvoření dokumentu nazvaného Společný evropský referenční rámec pro jazyky (dále jen SERR).

Vlivem dalšího vzdělávání učitelů cizího jazyka a cílům evropské jazykové politiky, mezi něž spadá i zvyšování kvality výuky cizích jazyků, již není současné vyučování chápáno jen jako pouhý proces předávání informací ze strany vyučujícího. Tendencí je učení jakožto tvůrčí proces, v jehož pozornosti je mluvčí. Podle jeho potřeb, motivace a jazykové úrovně jsou voleny didaktické metody a postupy. Dochází k propojení dimenze jazykové s mimojazykovou.

V následující kapitole se zastavíme u otázek spojených s rolí češtiny ve výuce cizích jazyků.

2.2 K VÝUCE ČEŠTINY JAKO CIZÍHO JAZYKA

Čeština může být vedle role rodného jazyka pojmána i jako jazyk cizí, čímž se rozumí každý jazykový kód, který není mateřský. Na základě mateřského jazyka jedinec nabývá znalostí z jazyka nového (viz kapitola 2. 1). Kromě těchto dvou rolí může čeština vystupovat rovněž jako jazyk druhý. Děje se tak v případě, kdy jedinec potřebuje využívat češtinu při každodenní komunikaci a stává se pro něj druhým mateřským jazykem. Do této kategorie spadají například děti z bilingválních rodin, potomci českých krajanů, romští obyvatelé, jiné národy žijící trvale v ČR aj.

V současnosti již není čeština díky situaci po roce 1989, evropským geopolitickým změnám a začlenění České republiky do euroatlantických struktur brána jako exotický jazyk, a tak vzrůstá zájem o její výuku nejen v Česku, ale i v zahraničí (M. Hrdlička, 2010).

Zájemci chtějí v České republice především dlouhodobě či trvale žít. Podle Českého statistického úřadu zde k 30.11 2011 pobývalo 406 211 cizinců, což je oproti roku 2000, kdy se na tomto území pohybovalo celkem 200 951 cizinců, nárůst více než stoprocentní. 197 884 cizinců mělo v České republice nahlášený trvalý pobyt. Nejvíce národnostně zastoupeni byli Ukrajinci, Slováci a Vietnamci.

Je nutné zmínit, že někteří imigranti nemají potřebu učit se češtině, protože se buď běžně domluví svým jazykem (západoevropští mluvčí), nebo se od českého prostředí izolují a žijí v komunitách, ve kterých je komunikace uskutečňována pouze prostřednictvím vlastního mateřského jazyka (J. Šindelářová, 2008).

V zahraničí mohou projevit zájem jinojazyční mluvčí, kteří se chtějí bohemistice aktivně věnovat a studovat ji¹ nebo ti, jejichž oblibu si získala například česká hudba, kinematografie a umění.² Stále častěji se objevuje i zájem o samotné poznávání území České republiky.

Jsme svědky nárůstu krátkodobých či dlouhodobých turistických pobytů, pracovních a studijních stáží zahraničních studentů a odborníků ze všech oblastí lidské činnosti. Proměny politických poměrů s sebou pochopitelně přináší i zájem lidí z nejrůznějších koutů světa o život v České republice (M. Hádková, 2008, s. 17).

V důsledku velkého zájmu se zformoval obor čeština jako cizí jazyk, jehož posláním je průprava českých rodilých mluvčích (ne však výlučně) pro výuku českého jazyka. Samotná praktická výuka češtiny pro jinojazyčné mluvčí se nazývá čeština pro cizince (M. Hrdlička, 2008).

Na počátku 21. století se čeští lingvisté v návaznosti na evropskou jazykovou politiku a vznik SERR začínají zabývat vytvořením referenčních popisů jednotlivých úrovní pro český jazyk. Jako první byl vytvářen pod vedením M. Šáry³ referenční popis pro prahovou úroveň, tedy úroveň B1. Tento dokument byl vypracován podle anglické verze. Nezávisle na sobě jej následovaly referenční popisy podprahové úrovně A1 (pod vedením M. Hádkové⁴), A2 (pod vedením M. Čadské⁵) a nadprahová úroveň B2

¹ V zahraničí je možné studovat bohemistiku na 51 univerzitách ve 24 zemích světa. (údaje k 2011/2012, Dům zahraničních služeb [online])

² Českou republiku propaguje v zahraničí například organizace Česká centra, jejichž pobočky se nacházejí v 19 zemích světa. Centra představují zájemcům prostřednictvím nejrůznějších programů především českou kulturu a umění. Zaměřují se však také na vzdělávání a cestovní ruch. (Česká centra [online])

³ Šára, M. a kol.: Prahová úroveň – čeština jako cizí jazyk. Strasbourg 2001.

⁴ Hádková, M. a kol.: Čeština jako cizí jazyk – úroveň A1. Praha 2005.

⁵ Čadská, M. a kol.: Čeština jako cizí jazyk – úroveň A2. Praha 2005.

(pod vedením J. Holuba⁶). Při tvorbě dokumentu A1, nebyl použit žádný vzor, jelikož popis nejnižší úrovně neexistoval v žádném jiném jazyce. Vytvoření referenčních popisů pro úrovně C1 a C2 není plánováno, protože v případě českého jazyka těchto stupňů *potřebuje dosáhnout jen velmi úzký okruh mluvčích, např. specialista, překladatel, špičkový tlumočník, badatel v oblasti bohemistiky* (M. Hádková, 2008, s. 37). Od žadatelů o trvalý pobyt v České republice je podle zákona vyžadována znalost jazyka na úrovni A1.

Pozice češtiny mezi tzv. jazyky malých národů⁷, její typologická charakteristika a vysoce rozvinutá flexe vytváří mezi nerodilými uživateli češtiny velmi častý mýtus o obtížnosti (až nezvládnutelnosti) tohoto jazyka (M. Hádková, 2008, s. 16). K této skutečnosti přispívá také nedostatečné odborné vzdělání učitelů češtiny pro cizince a užívání nevhodných vyučovacích metod.

2.3 KOMUNIKAČNÍ METODA

V průběhu 20. století ve světě postupně vznikala celá řada nových vyučovacích metod⁸ pro výuku cizích jazyků, které však nepřinesly efektivní výsledky. Od 60. let se tedy začíná poukazovat na jejich nevyváženost, a to především na *jednostrannou orientaci pouze na některé řečové dovednosti, a v důsledku takové redukce komunikační sféry i jejich omezenější uplatnění v praxi. Jednotlivé vyučovací metody totiž zpravidla nadřazují některou ze čtyř základních řečových dovedností (tvoří je ústní a psaná komunikace,*

⁶ Holub J. a kol.: Čeština jako cizí jazyk – úroveň B2. Praha 2005.

⁷ Ve srovnání s tzv. jazyky velkých národů (angličtina, němčina, francouzština, španělština aj.), které jsou považovány za jazyky vědy a kterými je možné komunikovat v mnoha zemích, nemají jazyky malých národů dostatečně propracovanou oblast lingvodidaktiky. Tuto situaci se snaží vyřešit evropská jazyková politika, jejímž cílem je dosažení rovnocennosti jazykového vzdělávání. (M. Hádková, 2008, s. 15-16)

⁸ Nejrozšířenějším didaktickým postupem byla metoda *audioreální*, která klade důraz na poslech a mluvení. Nabývání znalosti jazyka probíhá podobným způsobem jako v případě mateřštiny, tj. nápodobou, opakováním a memorováním modelových jazykových spojení. Opačné řečové dovednosti, tedy psaní a čtení preferuje metoda *gramaticko – překladová*.

Situační metoda užívaná hlavně ve Velké Británii prezentuje gramatiku prostřednictvím tzv. substitučních tabulek, které souvisí s typickými komunikačními situacemi.

Audiovizuální metoda *neboli SGAV* vychází z běžné mluvy a je orientována především na neverbální komunikaci mluvčího. (M. Hrdlička, 2010, s. 39-40)

poslech a četba) zbývajícími (M. Hrdlička, 2010, s. 30). Metody rozvíjejí kompetenci jazykovou, ale nerozvíjejí kompetenci komunikační (viz dále). Začínají se proto hledat způsoby, které by vedly k řešení těchto otázek. V 70. letech tak lingvisté dospívají k novému přístupu, tzv. komunikačně-pragmatickému obratu. Dochází k pronikání nové lingvodidaktické koncepce, kterou je komunikační metoda. Pozornost je nadále věnována jazyku, ale přihlíží se i k oblastem mimojazykovým. Je zkoumána jak neverbální komunikace, tedy gesta, mimika, oční kontakt, podání ruky, políbení při setkání a loučení aj., tak způsoby a okolnosti komunikace samotné, např. v jakém prostředí a situaci komunikace probíhá, jaký je komunikační záměr a efekt atd. Ohled se bere i na samotné účastníky komunikace – jejich společenské postavení, pohlaví, věk, vzdělání, zaměstnání, vzájemné vztahy aj.

Komunikační metoda věnuje rovnocennou pozornost každé řečové dovednosti. Klade důraz na schopnost užívat vyučované znalosti a dovednosti v praxi, tedy v běžné komunikaci.

Podle M. Hrdličky (2010) by měla prezentace českého jazyka jinojazyčným mluvčím optimálně probíhat právě v duchu komunikační metody, která vychází ze tří základních principů.

Prvním rysem je *komplexnost*. Metoda rovnocenně rozvíjí všechny čtyři základní řečové dovednosti, přičemž žádná z nich není upřednostňována. Pozornost je vyváženě věnovaná jak stránce jazykové, tak i mimojazykové.

Druhým důležitým aspektem metody je její *adresnost*. Ve výuce se klade důraz na mluvčího a jeho komunikační priority. Např. na bohemistu studujícího češtinu a cizince pobývajícího na tomto území jen několik měsíců nebudou kladeny stejné nároky, jelikož je nepojí stejné potřeby a motivace ke studiu. Výklad učiva a způsob prezentace by tedy měl být koncipován „na míru“ a naprosto odpovídat úrovni komunikační kompetence mluvčího.

Třetím významným atributem je *užitečnost*. Jedná se o protiklad akademismu a formalismu. Mluvčí by měl umět použít teoretické poznatky i v praxi. Gramatika zde není cílem, ale prostředkem.

Komunikační metoda je rozvíjena a šířena především prostřednictvím jazykové politiky Rady Evropy, která ji považuje za neoptimálnější přístup k výuce cizích jazyků.

Pomocí komunikační metody dochází k rozvíjení komunikačních dovedností a postupnému utváření komunikační kompetence jedince.

2.4 KOMUNIKAČNÍ KOMPETENCE

Následkem komunikačně-pragmatického obratu jsou utvářeny nové lingvistické termíny. *Noam Chomski přichází s pojmy kompetence a performance, kterou chápe jako internalizovanou znalost jazyka a již míní užití jazyka (řečové chování)* (M. Hrdlička, 2010, s. 32). Později Dell Hymes zavádí pojem *komunikační kompetence*⁹, která zahrnuje jak znalost jazykových prostředků na všech rovinách, tak nově i jejich vhodné užití v komunikaci, znalost reálií a pravidel společenského chování. *Nestačí již tedy pouze schopnost mluvčího produkovat gramaticky, resp. jazykově správné věty a texty, ale v zájmu úspěšné, smysluplné komunikace působící dojmem obvyklosti a přiměřenosti je nezbytné, aby je mluvčí utvářel v závislosti na relevantních komunikačních faktorech* (M. Hrdlička, 2010, s. 32).

Postupně tento pojem získává konkrétnější obsah. Komunikační kompetence se skládá z několika dílčích kompetencí, přičemž jejich počet a pojmenování se v jednotlivých publikacích odlišuje. Základem jsou však vždy kompetence lingvistická, řečová a sociokulturní, které jsou podstatné pro náležitý jazykový projev (B. Burešová, 2011).

Podle J. van Eka (M. Hrdlička, 2010, s. 32-33) je komunikační kompetence tvořena:

- 1) *kompetencí jazykovou* – představuje přístup k výuce považovaný za tradiční;
- 2) *kompetencí sociolingvistickou* – schopnost mluvčího užívat jazykové prostředky odpovídajícím způsobem přiměřeným dané komunikační situaci a působit přirozeně;
- 3) *kompetencí diskurzívní* – schopnost mluvčího užívat adekvátní strategie při vytváření různých typů a stylů textu, a docílit tak svého komunikačního záměru;
- 4) *kompetencí strategickou* – *schopnost mluvčího náležitě nakládat s nabytou znalostí jinojazyčného kódu – nezarazit se kvůli neznámému lexikálnímu výrazu, umění*

⁹ V některých publikacích je užíván termín *komunikativní* (metoda / kompetence). Přikláníme se k názoru M. Hrdličky (2010, s. 37), že se tyto atributy významově liší a jejich zaměňování je nepatřičné.

parafrázovat, požádat o reformulaci nesrozumitelné informace aj. (M. Hrdlička, 2010, s. 32);

- 5) *kompetencí sociokulturní* – znalost reálií a pravidel společenského chování;
- 6) *kompetencí společenskou* – schopnost mluvčího komunikovat, což zahrnuje nejen mluvení, ale i naslouchání, umění vycházet s lidmi a společenské prosazení se přiměřenými prostředky.

V následujících kapitolách se zaměříme na kompetenci sociokulturní.

2.5 SOCIOKULTURNÍ DIMENZE

2.5.1 SOCIOKULTURNÍ KOMPETENCE

Termín sociokulturní kompetence je spojován s D. Hymesem, v jehož studiích ze 70. let 20. století se objevuje idea sociokulturní dimenze jakožto schopnosti, která je potřebná k popisu a hodnocení jazykových schopností. *Pro Hymese se stává důležitým spojení gramaticky správných vět s faktory situačními, tj. s jakými proměnnými, jako je místo a čas komunikace, sociální role komunikantů, konvence, paralingvistické prvky apod. Následně je sociokulturní kompetence rozpracována v dokumentech Rady Evropy J. van Ekem a J. Trimem (B. Burešová, 2010, s. 21).*

O studentovi cizího jazyka je všeobecně souzeno, že již má nějaké znalosti okolního světa nabyté prostřednictvím vzdělání či vlastních zkušeností. Je nutné, aby byl informován obzvláště o zemi, v níž se hovoří osvojovaným jazykem. Tyto sociokulturní znalosti totiž *na rozdíl od ostatních druhů znalostí netvoří součást předchozích zkušeností studenta, a proto mohou být zásluhou působení stereotypů zdeformovány* (SERR, 2002, s. 104).

Podle SERR (2002) se sociokulturní znalosti, které potřebuje cizinec znát, aby uspokojil nároky spojené s cizojazyčnou komunikací, týkají:

- 1) Každodenního života, tj. jídla a pití, státních svátků, pracovní doby, činností ve volném čase aj. Podle našeho názoru je pro cizince hodnotná především znalost pravidel stolování, doby vhodné k podávání jednotlivých jídel a tradičního pití a jídla dané země. V případě státních svátků jsou podstatné

především ty svátky, ke kterým se pojí tradiční zvyklosti. Cizinec by měl mít rovněž povědomí o obvyklém pracovním režimu v zemi.

- 2) Životních podmínek, tj. životní úroveň, podmínek k bydlení a systému sociální péče.
- 3) Mezilidských vztahů, přičemž relevantní je hlavně znalost vztahů mezi mužem a ženou, protože v mnoha kulturách se tato problematika velmi liší. Významné je také obeznámení s politickými a náboženskými skupinami či vztahy mezi jednotlivými rasami a etniky dané země.
- 4) Hodnot a postojů týkajících se etnických a náboženských menšin či politiky, umění i dějin. Domníváme se, že je důležité, aby cizinec znal významné historické i současné osobnosti, události, hudbu, literaturu, divadlo a výtvarné umění země. Jinojazyčný mluvčí by měl být seznámen s typickým humorem obyvatel, aby nedošlo k nedorozumění či urážce.
- 5) Řeči těla, tj. společenské etikety a zvyklostí týkajících se chování.
- 6) Společenských konvencí jako je chování a tabu v dané společnosti, oblečení vhodné k různým příležitostem, tradiční pokrmy a nápoje, dochvilnost či dárky.
- 7) Rituálů a tradic náboženských obřadů či svátků. Cizinec by se měl také umět chovat při veřejných představeních a chápat pojetí narození, manželství a smrti dané země.

Znalosti, uvědomění a pochopení vztahu (podobností a výrazných odlišností) mezi „výchozím světem“ a „světem cílového společenství“ vytváří interkulturální způsobilost (SERR, 2002, s. 105). Ta zahrnuje i povědomí o tom, jak je jedna kultura pojmána kulturou jinou, což může pomoci odbourat generalizování, a rozvinout tak schopnost empatie a tolerance.

Neznalost sociokulturní kompetence může jazykový projev cizince silně poznamenat, způsobit závažné komunikační bariéry, které mohou vést až k nedorozumění a vzájemnému nepochopení. Vybudování sociokulturní kompetence proto komunikační akt nejen usnadní, ale také urychlí (Šindelářová, 2008, s. 130).

Podstatnou složkou sociokulturní kompetence je kompetence sociolingvistická.

2.5.2 SOCIOLINGVISTICKÁ KOMPETENCE

Sociolingvistická kompetence obsahově pojímá znalosti a dovednosti související s jazykem, jež jsou nezbytné pro úspěšnou integraci do společnosti. Zahrnuje *sociální vztahy, řečové zdvořilostní normy, výrazy lidové moudrosti, rozdíly mezi funkčními styly jazyka, nářečí a přízvuk (regionální, cizí atd.)* (SERR, 2002, s. 120). Pokud mluvíme o sociálních vztazích, je pro cizince důležité vědět, jaký obrat použít v případě přivítání, představování či loučení a jak oslovovat osoby různého společenského postavení. Měl by znát oslovení formální (např. *slečno, paní, pane profesore* apod.), familiární (*drahý, miláčku* aj.), ale i hanlivá (jsou užívána v běžné komunikaci, přičemž by si měl být mluvčí vědom, že např. obvyklé české výplňové slovo *vole* není bráno jako urážka).

Zdvořilostní normy se v různých kulturách odlišují, a mohou tak být snadným důvodem vzájemného nedorozumění, především pokud se jedná o přesný překlad.

V případě tzv. pozitivní zdvořilosti by měl cizinec umět vyjádřit vděk (to znamená především vhodně užít slova *prosím* a *děkuji*), slib, zájem, pohostinnost aj. Důležitá je také schopnost zeptat se na aktuální rozpoložení člověka, tedy otázkou *jak se máš*, přičemž pro Čechy je charakteristická pesimistická reakce slovy *nic moc, na nic, špatně* apod. Naopak u negativní zdvořilosti je podstatné vyjádření omluvy či lítosti.

Jinojazyčný mluvčí by si měl být vědom toho, jaké chování je považováno za nezdvořilé či drzé. Vhodné nejsou například projevy přílišné upřímnosti, jelikož mohou být vykládány jako neomalenost. Potřebná je i představa o tom, kdy a jakým způsobem je možné vyjádřit nesouhlas či zlost.

Cizinec se rovněž v každodenním životě setkává s ustálenými lidovými obraty, jelikož *jsou často používány v novinových titulcích jako reference nebo slovní hříčka, v nápisech na veřejných prostranstvích, na tričkách a plakátech, v televizních upoutávkách či jako různá upozornění na pracovišti* (SERR, 2002, s. 122). Pokud jim porozumí, nebude se cítit znevýhodněn. Jedná se o všeobecně známé formulace, jako jsou například různá přísloví, idiomy, vyjádření pověrčivosti a klišé.

Cizinec by měl umět také rozeznávat výrazy různých funkčních stylů. Z počátku je adekvátní zařadit do výuky pouze styl neutrální, protože jej budou studenti nejčastěji používat při komunikaci s rodilými mluvčími.

Měli by být však postupně seznamováni s formálními, zastaralými či důvěrnými výrazy, jelikož *jejich nevhodné užití může vést k nedorozumění nebo zesměšnění toho, kdo jej užívá* (SERR, 2002, s. 122). Mluvíci se mohou setkat s obyvateli jiných území, jako je Morava či Slezsko. Rozpoznání nářečních rozdílů umožňuje cizinci získat informace o druhé osobě, tedy především to, z jakého regionu či etnika pochází.

Pro úspěšné osvojení sociokulturní kompetence je nezbytné seznámit se s reáliemi a lingvoreáliemi dané země.

2.5.3 REÁLIE A LINGVOREÁLIE

Každá výuka cizího jazyka by měla obsahovat poznatky, které pomáhají rozvíjet sociokulturní kompetenci jedince. Reálie nejsou ve výuce cizího jazyka novým prvkem. Byly do ní zařazovány již od středověku, kupříkladu náplní výuky latiny a později staré řečtiny byly reálie římské a řecké (J. Hendrich a kol., 1988).

Tento pojem však dosud nebyl pro obor čeština pro cizince přesně vymezen. Podle F. Čermáka jsou reálie *úhrnem věcných znalostí a informací o společnosti, jejím životě a zvycích, prostředí, historickém pozadí, institucích apod., které jsou relevantní při studiu cizího jazyka* (F. Čermák 1997, s. 376).

J. Hendrich (1988, s. 115) definoval reálie takto: *Reálie zahrnují poznatky týkající se zeměpisu dané jazykové oblasti, jejího historického vývoje, jejich hospodářských, politických, sociálních podmínek, její literatury, umění, vědy a techniky i dalších okruhů tvořících kulturu příslušné cizí země a jejího národa či národů. Obsahují tedy fakta (skutečnosti, reálie) charakterizující příslušnou jazykovou oblast v naší současnosti s přihlédnutím k její minulosti a aktuálním vývojovým tendencím.*

Z výše uvedeného vyplývá, že reáliemi jsou myšleny především věcné znalosti z různých oblastí, které by si měl cizinec osvojit, aby získal dostatečný přehled o životě v dané zemi. S nabýváním těchto poznatků je současně rozvíjena i komunikační kompetence jedince, protože dílčí kompetence sociolingvální, sociokulturní a sociální jsou s reáliemi těsně spjaty. Vzhledem k široké rozrůzněnosti oblastí, ke kterým se reálie vztahují, je možné rozlišit několik kategorií, do nichž spadají.

Podle B. Burešové (2010, s. 23) jsou reálie diferencovány do čtyř skupin:

- 1) *reálie etnografické;*
- 2) *reálie geografické;*
- 3) *reálie vzdělávací soustavy, náboženství, kultury;*
- 4) *reálie onomastické.*

Podle J. Hasila (2011) je možné rozlišit tři roviny reálií:

- 1) *Reálie vnější* neboli *zeměvědné* jsou poznatky, které se neodrážejí v jazyce a charakterizují danou zemi z pohledu různých oblastí, např. kultury, politiky, ekonomiky, tradic, práva, sportu, umění apod. Při výběru jednotlivých reálií pro výuku je třeba brát ohled na individuální potřeby příslušných studentů.
- 2) *Reálie vnitřní* neboli *lingvoreálie* jsou znalosti vztahující se k jazykovému projevu. Spadají především do lexikologické roviny jazyka, ale pojímají i jevy neverbální povahy (tempo řeči, zdvořilostní konvence, užití adekvátní komunikační strategie apod.). Podrobněji viz dále.
- 3) *Komplexně chápané reálie* jsou souhrnem vnitřních a vnějších reálií.

Jak již bylo zmíněno, lingvoreálie jsou znalosti týkající se slov, jejich významů, ustálených slovních spojení a jiných útvarů, které jsou příznačné pro dané území. Řadí se sem rovněž jazyková etiketa, terminologie, dialekty či funkční styly. Základní funkcí lingvoreálií je *přispívat od samého začátku výuky k přesnému chápání obsahu (významu) jednotlivých slov i vyšších jazykových útvarů, tj. mají žáka vést k vědomí, že každý jazykový znak může mít různé významy i stylistická zabarvení (v závislosti na verbálním nebo situačním kontextu) a že kromě toho se jeho obsah nemusí přesně krýt s obsahem odpovídajícího výrazu v jeho mateřštině, ježto v každém jazykovém prostředí se obráží historický vývoj národa s jeho materiálními i duchovními podmínkami včetně současnosti* (J. Hendrich a kol., 1988, s. 115.).

Lingvoreálie pomáhají zlepšovat ústní i písemnou komunikaci, a pomáhají tak dosažení komunikačního cíle. Naplňují však i záměr vzdělávací a výchovný, protože přinášejí žákovi nové informace a poznatky.

J. Hasil (2011, s. 29-37) rozděluje lingvoreálie do dvou skupin – nonverbální a verbální.

První skupina je součástí neverbální komunikace a zahrnuje oblast proxemiky, haptiky, kinesiky, komunikační strategie a řečové etikety.

Verbální lingvoreálie jsou poznatky spadající především do lexikologie. Mohou být ještě dále diferencovány na historismy; časová určení; lokální určení; názvy tradic, zvyků, obyčejů apod.; názvy jídel a nápojů; politicky motivované jednotky; literárně a kulturně motivované jednotky; zkratky a zkratková slova; frazeologismy a idiomy.

Reálie a lingvoreálie jsou polyfunkční a spojují tak funkci komunikační, vzdělávací a výchovnou. Reálie naplňují vzdělávací cíl především faktografickými informacemi o zeměpisu, historii, ekonomii, politice a kultuře dané oblasti. Výchovná složka je dána srovnáváním různých okruhů života a životních podmínek v cizí zemi a studentově vlasti. Mluvčí tedy prostřednictvím reálií nezískává pouze věcné informace, ale na bázi této problematiky si osvojuje jazykové prostředky a v souvislosti s tím i základní řečové dovednosti.

Reálie a lingvoreálie jsou primárně obsažené v učebnicích a jejich obsah má obecnou a trvalou platnost. Ve výuce by však neměly chybět i reálie, které jsou aktualizované a nabízejí tak současný pohled. Mohou být vykládány nejen pomocí učebnice, ale i prostřednictvím interpretace samotného učitele (J. Hendrich a kol., 1988, s. 115 -117).

Poznání a pochopení reálií podstatně snižuje pravděpodobnost vzniku tzv. kulturního šoku, který se může dostavit při pobytu v odlišném sociokulturním prostředí, a zároveň napomáhá k rychlejší adaptaci cizince.

Následující kapitola se věnuje začlenění reálií a lingvoreálií do výuky.

2.5.4 VÝUKA SOCIOKULTURNÍ KOMPETENCE

Sociokulturní vzdělávání pomáhá rozvíjet cíle evropské jazykové politiky, zachovat různorodost kultur, uvědomit si vlastní kulturní identitu a přijmout odlišnosti nové společnosti. Zároveň zamezuje vzniku izolace cizince od majoritní kultury.

Ve výuce cizích jazyků se dodržuje zásada přiměřenosti v závislosti na úrovni studentů, jejich věku, motivaci, vzdělání a zaměření. Důležité je rovněž respektování zásady systematičnosti, to znamená postupovat od obecného ke konkrétnímu, od jednoduchého k obtížnému, dohlédnout na to, aby obsahy vyučování na sebe logicky navazovaly a postupně byly zvyšovány nároky na studenta.

Je nezbytné rozvíjet sociokulturní dovednosti souhrnně v závislosti na dané komunikační situaci. Způsob představení jednotlivých reálií by měl být atraktivní pro dané cizince, aby tak bylo dosaženo pozitivní motivace (J. Hendrich a kol., 1988). Pokud je osvojovaný jazyk značně vzdálený od rodného jazyka cizince, je vysoce pravděpodobné, že se bude významně lišit i dimenze sociokulturní (Metodika, 2009, s. 67).

Jednotlivá témata reálií by měla souviset s učivem výchozích textů (pokud sama netvoří výchozí tematiku) a postupně by měla vytvářet ucelenou strukturu reálií v přiměřeném rozsahu i náročnosti (J. Hendrich a kol., 1988, s. 117).

Didaktickými prostředky využívanými pro výuku sociokulturní dimenze jsou především učebnicová cvičení a na ně navazující audiovizuální materiály (audionahrávky, videonahrávky, obrázky, komiksy apod.), přičemž prezentace českých reálií by měla být začleněna do každé lekce již od samého počátku. Vzhledem k tomu, že výklad reálií je v mnoha učebnicích obsažen nedostatečně, je důležité začlenit sociokulturní tematiku i do cvičení primárně zaměřených na řečové dovednosti.

Dále lze použít časopisy (mají aktualizaci funkce) a jiné autentické texty (např. vstupenky, mapy, inzeráty, jízdní řády, jízdenky, plakáty aj.) U pokročilých studentů je vhodné zařadit literární četbu, ze které je možné také čerpat informace o reáliích a lingvoreáliích. Žádoucí může být zařazení vyprávění učitele o vlastních zkušenostech s danou zemí či referát studenta o cestě do příslušné země (J. Hendrich a kol., 1988, s. 117-118).

Učitel cizího jazyka má k dispozici a setkává se s takovou řadou materiálů, že základním problémem se pro něj stává vypracování (stanovení) elementárních didaktických jednotek na různých úrovních jazykové výuky. Z tohoto pohled je zajímavý názor L. A. Voroninové, která navrhuje rozdělení sociokulturogicko-jazykového materiálu na pět typů didaktických jednotek – sociokultorémů:

- 1) *jazykovědně-zeměvědné jednotky – reálie a lingvoreálie, schopnost užívat je při komunikaci;*
- 2) *situační varianty promluvy a jazykové pragmatické normy – užití vhodné formy promluvy s ohledem na danou komunikační situaci;*
- 3) *neverbální jednotky – mimojazyková komunikace, rituály;*
- 4) *informační jednotky zeměvědného obsahu – věcné informace o životě v dané zemi;*
- 5) *scénáře situační interakce – na základě jednotek 1 - 4 vytvořené miniscénáře v rámci jednoho komunikativního úkolu, které má cizinec umět vyřešit (B. Burešová, 2010, s. 23).*

Jestliže student porozumí předkládanému materiálu, dochází ke značnému rozvoji jeho sociokulturní kompetence, zatímco pokud dojde k nepochopení, jsou informace ukládány pouze v krátkodobé paměti a nedochází ke ztotožnění. Při výběru materiálu z oblasti sociokulturní dimenze je kladen důraz na skutečnost, zda je použitelný pro různé formy práce a dochází-li prostřednictvím něho k aktivizaci studenta (B. Burešová, 2010, s. 25).

Podle Metodiky přípravy ke zkoušce z českého jazyka pro žadatele o trvalý pobyt (2009, s. 70) může případný postup výuky začít výkladem dané problematiky a pokračovat praktickým osvojováním sociokulturních dovedností. Je důležité umožnit studentům přehrávat role v reálných komunikačních situacích či je zavést přímo do daného jazykového prostředí a zprostředkovat kontakt s rodilými mluvčími (např. v restauraci či na poště). Po nácviu následuje opakování, které je podstatné především pro ty cizince, jejichž sociokulturní návyky se v rodném prostředí výrazně odlišují.

Vyučující musí mít vždy přehled o aktuálním dění v zemi a městě, kde daná výuka probíhá. Rovněž je pro oboustranné porozumění vhodné, aby byl obeznámen se sociokulturním prostředím, ze kterého cizinec pochází. Měl by poukázat na zažité předsudky a národní stereotypy, se kterými je možné se setkat, otevřeně o nich diskutovat se studenty a napomáhat tak k jejich objasnění a následnému odstranění.

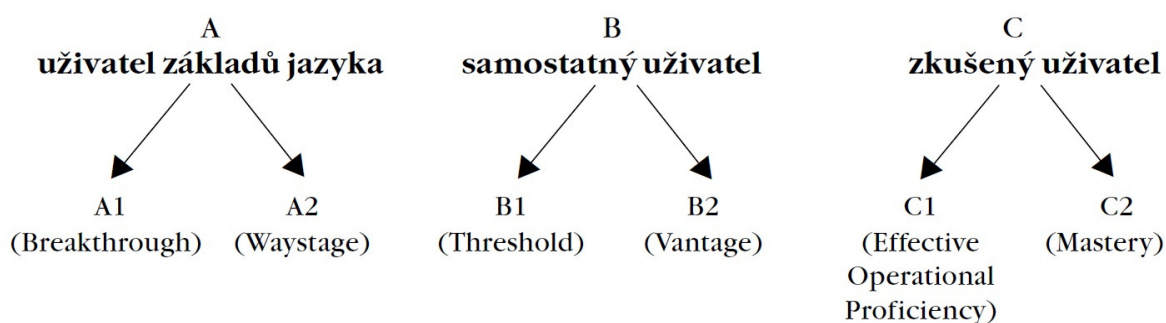
Testování znalostí sociokulturní problematiky by nemělo probíhat samostatně, ale v rámci ostatních řečových dovedností.

Cílem jazykového vyučování by měl být interkulturní mluvní. Tedy osoba, která je schopna přijímat a chápat kulturní a jazykové odlišnosti a která disponuje takovými znalostmi a dovednostmi, že její performance je adekvátní k dané komunikativní situaci (J. Bischofová, 2008, s. 62).

Výuka sociokulturní dimenze by neměla být založena na pouhém poskytování věcných informací, ale na interakci mezi studentem a vyučujícím.

2.6 SOCIOKULTURNÍ KOMPETENCE ČEŠTINY PODLE SERR

SERR (2005) definuje šest referenčních úrovní, jež určují míru zvládnutí cizího jazyka, tedy úroveň komunikační kompetence jedince. Klasické rozdělení na začátečníky, středně pokročilé a pokročilé je ve všech třech případech rozčleněno na nižší a vyšší úroveň (viz Obr. 1).

Obr. 1 (SERR, 2005, s. 23)

Čeština je jedním z prvních evropských jazyků, které byly popsány na čtyřech nižších úrovních – A1, A2, B1, B2. Tyto popisy vznikaly nezávisle a v různém pořadí (viz kapitola 2.2). Jednotlivé úrovně neplní funkci osnovy, ale představují *funkční a sémantické zmapování češtiny a mají sloužit jako referenční rámec a standard. Popisů by tak měli využívat tvůrci kurikul, zkoušek, autoři učebnic, lingvodidaktikové či vyučující* (Metodika, 2009 s. 12). Jelikož je znalost sociokulturního prostředí nezbytná pro dosažení komunikační kompetence, každý referenční popis zahrnuje i složku sociokulturní.

V následujících kapitolách je uvedeno, jaké znalosti a dovednosti jsou podle jednotlivých referenčních popisů češtiny vyžadovány od jinojazyčného mluvčího, aby dosáhl dané úrovně sociokulturní kompetence.

2.6.1 SOCIOKULTURNÍ KOMPETENCE NA ÚROVNI A1

Znalosti českého jazyka odpovídající úrovni A1 musí prostřednictvím zkoušky prokázat cizinci, kteří na území České republiky žádají o trvalý pobyt. Podle referenčního popisu pro úroveň A1 (M. Hádková a kol., 2005) se cizinec na této úrovni

se samotným jazykem teprve seznamuje, a tak je znalost sociokulturní oblasti zásadní. Při komunikaci bude rodilý mluvčí ochoten tolerovat spíše cizincovy chyby v řeči než v chování.

Jinojazyčný mluvčí úrovně A1 by měl být poučen o právních normách dané země, protože porušení zákonů je sankcionováno. *Patří sem takové informace, jako jsou okolnosti pohybu cizince (vízum, pas), věková a jiná omezení pro nákup a prodej určitých entit, řízení motorových vozidel, požívání alkoholu, navazování intimních kontaktů atd. Součástí je i poučení o okolnostech výchovy dětí (povinné zaškolení – povinná školní docházka, očkování), o okolnostech podnikání a práce v zemi cílového jazyka, jakož i např. vymezení trestní odpovědnosti (např. otázky domácího násilí) atd.* (M. Hádková a kol., 2005, s. 16) Cizinec by měl mít povědomí o tabuových tématech, kterým by se měl vyhnout.

Důležitá je i znalost neverbálních projevů užívajících se během komunikace, protože tato vyjádření hrají významnou roli při dosahování komunikačního cíle. Jak již bylo zmíněno, porušení sociálních norem může být považováno za naprosto nepřijatelné, zatímco porušení normy jazykové je rodilými mluvčími více akceptováno. Patří sem zdvořilostní pravidla chování, přičemž v českém prostředí se klade důraz hlavně na etketu související se ženami a staršími lidmi.

Dále je vhodné dodržovat přijatelnou vzdálenost při komunikaci s ohledem na společenské postavení komunikantů, a to především nenarušování intimní zóny (tj. prostor do cca 45 cm), do které smí vstoupit pouze velmi blízcí lidé. V České republice se navíc nedodrhuje žádné omezení pro sdílení společného prostoru mužem a ženou, což může být pro některé národnosti matoucí. Co se týče haptiky, jsou Češi velmi rezervovaní a při uvítání nejčastěji volí podání ruky, přičemž i to se řídí jistými konvencemi. Mluvčí na úrovni A1 by měl být schopen rozpoznávat nejčastěji užívaná gesta, především vyjádření souhlasu, nesouhlasu a vulgarity, aby se vyhnul případným nedorozuměním.

Důležitým aspektem neverbální komunikace je i oční kontakt, protože jeho nedodržování (nebo naopak extrémně dlouhý pohled) může být Čechy chápáno jako neupřímnost mluvčího či nepravdivost jeho tvrzení.

Z hlediska verbálního projevu by měl být cizinec poučen o nevhodnosti hlasité komunikace spojené s výraznými gesty, které nejsou v českém prostředí žádoucí.

Mluvčí by měl být schopen použít základní komunikační fráze, tj. pozdrav (přičemž pro tuto úroveň není nutné rozlišovat pozdravy podle denní doby), rozloučení, představení se, požádání, poděkování, omluvení se, blahopřání, přání a kondolenci. *Cizinec by měl být vybaven již v úvodních hodinách frází vymezující kód komunikace: „Jsem cizinec/cizinka, mluvte prosím pomalu a spisovně, neumím dobře česky“* (M. Hádková a kol., 2005, s. 19). Dále by měl být obeznámen s výrazy užívanými se v situacích, kdy hrozí nebezpečí (*Pomoc, Hoří, Nebezpečí, Policie* atd.).

Po cizinci je vyžadována schopnost rozlišovat formální a neformální oslovení, tj. tykání a vykání s ohledem na společenské postavení osob a konvenci.

Jinojazyčný mluvčí by měl umět nadiktovat svoje kontaktní údaje, což předpokládá znalost české abecedy, číslic a pojmenování dalších znaků (například @ – zavináč).

Pro úroveň A1 je předpokládána schopnost napsání krátkého dopisu či pohlednice, přičemž je důležité dodržet správný postup při psaní adresy, užít vhodné oslovení a závěrečnou frázi.

Cizinec by měl být schopen zvolit vyhovující oblečení podle situace, seznámit se s etiketou užívanými se na návštěvě v české rodině (např. přezouvání, neodmítání pokrmů, dárek atd.), tradičním českým jídelníčkem, pravidly a dobou stolování. V neposlední řadě by měl znát české zvyky a tradice, základní části České republiky a státní symboly.

2.6.2 SOCIOKULTURNÍ KOMPETENCE NA ÚROVNI A2

Znalosti a dovednosti úrovně A2 jsou podle referenčního popisu (M. Čadská a kol., 2005) předpokládány u cizinců, kteří v zemi trvale žijí, a jsou tak v každodenním kontaktu s rodilými mluvčími.

Popis této úrovně je obdobný jako u předchozí kapitoly. Mluvčí je schopen podřídit své chování společenským pravidlům z oblasti haptiky, proxemiky aj.

V případě verbálních dovedností je při rozhovoru schopen užívat základní komunikační obraty (viz předchozí kapitola), vykání a vhodné oslovení. Je obeznámen, že ve společenském styku je zdvořilé nežádat rozkazovacím způsobem, ale především prostřednictvím kondicionálu. Dokáže požádat o informaci, nějaký předmět či konkrétní

činnost, doplnit požadavek slovem prosím a následně poděkovat. Cizinec by měl umět vyjádřit omluvu rozvitou větou a zároveň na omluvu někoho jiného vhodně reagovat.

Uživatel jazyka na úrovni A2 si je vědom jistých konvencí spojených s návštěvou české rodiny a stolováním. Rovněž má všeobecné povědomí o běžném životě v České republice, tedy o pracovní době, svátcích a volném čase. Je obeznámen s místní životní úrovní, etnickou rozrůzněností obyvatel, sociálním a zdravotním systémem. Student by měl mít jisté povědomí o vztazích mezi mužem a ženou, členy rodiny a politickými stranami. Dokáže rozlišit, ve kterých případech je třeba formálního a neformálního chování. Do určité míry zná typické postoje Čechů k tradicím, politice, kultuře, cizincům, a náboženství.

2.6.3 SOCIOKULTURNÍ KOMPETENCE NA ÚROVNI B1

Uživatel prahové úrovně B1 je samostatný mluvčí, který žije v zemi trvale a je schopen domluvit se s rodilými mluvčími na pokročilé úrovni.

Podle referenčního popisu (M. Šára, 2001) by měl být cizinec na této úrovni obeznámen s tématem stravování, tedy obvyklou denní dobou a složením českých jídel, přičemž by měl být schopen posoudit, jak se tyto pokrmy liší od jídel v zemi, ze které pochází. Dále je seznámen s daty významných svátků, běžnou pracovní dobou a tradičním trávením volného času.

Mluvčí si je vědom významných rozdílů životních podmínek v jednotlivých částech země. Rovněž je obeznámen s hlavními politickými stranami.

Cizinec má povědomí o vzájemných vztazích mezi jednotlivými členy rodiny či poměrech mezi etniky žijícími v zemi. Do jisté míry dokáže rozlišovat formální a neformální chování při pracovním a úředním styku, zná obvyklé hodnoty a postoje Čechů týkající se majetku, tradic, politiky, náboženství a cizinců.

Mluvčí zná konvence spojené s neverbální komunikací (viz kapitola 2.6.1), stravováním (v případě neznalosti je schopen reagovat a napodobit ostatní) a návštěvou české domácnosti, kdy by měl vědět v jakou dobu přijít, jak se obléknout, jaký dárek přinést, jak se vyjádřit k zařizení bytu, jaké očekávat jídlo v souvislosti s denní dobou

a jak dlouho by měl na návštěvě setrvat. V případě neznalosti se dokáže na tyto skutečnosti zeptat.

Cizinec si je vědom koexistence různých variant národního jazyka, přičemž ví, že spisovný jazyk je vyžadován na celém území České republiky v psané komunikaci a v případě komunikace mluvené při formálním styku. Rovněž ví, že v Česku se v běžné mluvě užívá obecná čeština, zatímco na Moravě a ve Slezsku se objevuje dialekt. *Studenti by měli být obeznámeni s tím, že výběr přiměřené varianty mluveného jazyka bude (zejména na východní polovině území ČR) závislý na místě, kde budou pobývat nebo působit* (M. Šára a kol., 2001, s. 221).

Mluvčí by měl znát základy zdvořilosti a umět je vyjádřit. Při komunikaci užívá přiměřený oční kontakt, úsměv a vhodné neverbální projevy. Dokáže rozeznat zdvořilostní prvky v řeči a reagovat na ně. Je schopen užívat zdvořilostní fráze v závislosti na prostředí, společenském postavení osob či dané situaci.

2.6.4 SOCIOKULTURNÍ KOMPETENCE NA ÚROVNI B2

Podle referenčního popisu (J. Holub a kol., 2005) mluvčí na úrovni B2 již v zemi nějakou dobu trvale žije a běžně komunikuje s rodilými mluvčími. Jazyk ovládá na vysoké úrovni, a tak je třeba, aby se prohloubila i znalost dané kultury.

Musí se plně přizpůsobit kulturním a společenským konvencím, *být k těmto odlišnostem tolerantní a musí být připraven jednat tak, jak to daná situace vyžaduje. Tyto odlišné kulturní rozdíly musí vstřebat do svého vědomí, aby se staly součástí jeho způsobu vyjadřování a jednání, a aby dovedl uplatnit správnou strategii svého jazykového chování* (J. Holub a kol., 2005, s. 183).

Cizinec se znalostmi na této úrovni by měl být schopen popsat, z čeho se skládají typická česká jídla, kdy se podávají a jaký je denní režim obyvatel včetně způsobu trávení volného času. Je obeznámen s životní úrovní, etniky pobývajících na tomto území a významnými odlišnostmi mezi Čechy, Moravou a Slezskem. Student má povědomí o vztazích mezi lidmi různého etnika, politického začlenění a společenského postavení. Zároveň je schopen charakterizovat nejčastější postoje obyvatel zaujímané k různým oblastem.

Podstatná je znalost neverbální komunikace (viz 3.1.1) a následných důsledků při jejím nedodržování. Cizinec je schopen řídit se podle zvyklostí spojených s návštěvou českého prostředí, ovládá konvence užívané při stolování či přípitku a v případě neznalosti dokáže imitovat činnost ostatních.

Na úrovni B2 si musí být student českého jazyka vědom, že existují dvě základní variety lexikogramatického kódu, označované jako spisovná čeština a obecná čeština. Je si vědom i té skutečnosti, že zvláště obecná čeština není jednotná a kodifikovaná, a že kromě toho, zvláště na východě České republiky, na Moravě a ve Slezsku, se při běžné komunikaci užívá místních dialektů a nadnářečních celků. Na úrovni B 2 je student českého jazyka schopen tyto rozdíly identifikovat a měl by být schopen rozpoznat situace, v nichž je společensky vhodné užívat té které varianty českého národního jazyka (J. Holub a kol., 2005, s. 186).

Postoje českých lingvodidaktiků k problematice znalosti stratifikace češtiny se rozcházejí. Podle našeho názoru potřeba znalosti dialektu a interdialektu závisí na místě pobytu cizince. Je vysoká pravděpodobnost, že se právě v dané oblasti bude s jazykovými odlišnostmi pravidelně setkávat a měl by jim být schopen porozumět, aby nedošlo ke vzniku bariér v procesu komunikace.

Pokročilý mluvčí by měl již bezpečně rozlišovat osoby, kterým je nutné vykat, přičemž je dokáže oslovit příjmením, daným titulem či funkcí. Také si je vědom skutečnosti, že v některých případech je možné užít kombinaci křestního jména a vykání. Zná pravidla spojená s nabídkou tykání.

Cizinec je schopen rozlišovat užívání pozdravů dle denní doby či míry formálnosti situace.

Student na úrovni B2 je seznámen se skutečnostmi pojíci se s národní historií. Je důležité mít povědomí jak o samotných významných historických událostech, tak i archaismech a historismech, které je možné nalézt ve starší literatuře, českých obyčejích, lidových písních, názvech tradičních jídel a nápojů apod. Také je schopen porozumět pojmenováním vzniklým přenesením významu, která se velmi frekventovaně užívají v mluvě rodilých mluvčích. Jedná se o spojení vycházející z politiky (tj. například *strana rudé růže, modří, třešně* apod.) či literatury a filmu (*švejkovina, Hujer, Hloupý Honza, Kecal* atd.).

Cizinec je rovněž schopen porozumět nejužívanějším zkratkám a zkratkovým slovům, frazeologismům a idiomům.

Uživatel úrovně B2 si je vědom toho, že v českém kulturním prostředí zdvořilostní konvence hrají důležitou roli. Je si vědom toho, že zdvořilostí v širokém slova smyslu se rozumí aktualizované užití zvláště gramatických a lexikálních prostředků (negace, slovesného způsobu a vidu, determinace, deminutiv..., modálních sloves, částic, hodnotících adjektiv...), které signalizuje respekt mluvčího vůči adresátovi. Patrné je toto zdvořilostní odstínění i v explicitních formulích například pro „rozkaz“, „výzvu“ a „prosbu“ (J Holub a kol., 2005, s. 189).

Zatímco v předchozích úrovních je požadována pouhá znalost či obeznámenost cizince se zdvořilostními zásadami, na úrovni B2 je nutné přijmout konvence za své a podřídit jim své chování.

2.6.5 SHRNUÍ

Míra rozpracovanosti sociokulturní dimenze se v jednotlivých referenčních popisech výrazně liší. Podle našeho názoru je popis úrovně sociokulturní kompetence nejlépe propracován pro úroveň A1, který vznikl pod vedením M. Hádkové.

Mimo jiné zdůrazňuje potřebu poučení o právních normách České republiky. Zabývá se běžnou komunikací zahrnující pozdravy, formální a neformální oslovení či telefonování. Představuje však i takové aspekty dorozumívání jako jsou tabuová témata, typy neverbální komunikace, ale i komunikaci v krizových situacích. Nechybí zde ani kapitola týkající se psané komunikace, jež je v ostatních popisech často přehlížena. Popis zahrnuje i téma související se životem v České republice, přičemž se na rozdíl od zbylých popisů podrobně věnuje například problematice návštěvy restaurace, ubytování, návštěvy ordinace či zdravotních rizik, spojených s pobytem v zemi. Všechny kapitoly jsou zpracovány formou jakýchsi poučení, které obsahují konkrétní informace. Nejedná se tedy o pouhý výčet znalostí a dovedností, se kterými by měl být mluvčí dané úrovně seznámen a které jsou od něj požadovány.

Popis sociokulturní kompetence úrovně A2 obsahuje obdobné informace jako úroveň předešlá, avšak není tak podrobně zpracován. Nepříliš se věnuje neverbální

komunikaci a verbální komunikace je tvořena pouhým seznamem požadavků kladených na mluvčího.

Referenční popis sociokulturní kompetence úrovně B1 zahrnuje kromě obecných znalostí souvisejících s každodenní komunikací a společenskými konvencemi i poučení o zdvořilostních zásadách, které prezentuje formou doporučení jejich užití v různých situacích.

Popis pro úroveň B2 je rozšířením předešlé úrovně. Také zde se objevují zásady zdvořilosti, avšak na rozdíl od prahové úrovně by mluvčí měl být schopen aktivně je ovládat. Popis věnuje samostatnou kapitolu i sociolingvistické kompetenci, především fonologickým, morfologickým a syntaktickým rozdílům mezi spisovnou a obecnou češtinou.

Domníváme se, že požadavky kladené na jinojazyčného mluvčího podle jednotlivých úrovní jsou velmi obsáhlé a nemohou být učebními materiály zcela pojaty. Referenční popisy však neslouží jako dogma a zdůrazňují především význam schopnosti jedince dotázat se na danou problematiku v případě její neznalosti.

3 PRAKTICKÁ ČÁST

3.1 VYMEZENÍ ZKOUMANÉHO PROBLÉMU A STANOVENÍ CÍLŮ VÝZKUMU

V této části bakalářské práce se budeme věnovat zastoupení sociokulturní dimenze ve vybraných učebnicích češtiny pro cizince a pokusíme se zhodnotit míru úrovně jejího zpracování. Pro tento účel jsme vybrali cvičení z učebnic, které nejsou starší než 7 let, respektive učebnic, které byly publikovány po roce 2005, tedy v době, kdy již byl vydán český překlad SERR a referenční popisy jednotlivých úrovní pro český jazyk. Jak jsme již zmínili, SERR klade značný důraz na začlenění sociokulturní dimenze do učebního procesu, a tak by se v učebnicích měla objevovat sociokulturní témata spojená s procvičováním gramatiky a prezentovaná prostřednictvím základních řečových dovedností. Ve starších učebních materiálech je tato skutečnost často opomíjena.

Zkoumané učebnice jsou zaměřeny na začátečníky, tedy na dosažení úrovně A1 podle SERR, protože v této fázi je pro cizince velmi podstatná znalost sociokulturní problematiky. Jak jsme se již zmínili v teoretické části, komunikační kompetence začátečníka není na vysoké úrovni a rodilý mluvčí bude spíše tolerovat chyby v jazyce než v řečovém chování jinojazyčného mluvčího.

Jelikož je, podle našich dřívějších zkušeností, sociokulturní aspekt v učebnicích zastoupen velmi málo, vybrali jsme pro náš výzkum 3 sociokulturní témata, jejichž výskyt je v těchto učebnicích nejčastější a které se týkají různých oblastí každodenního života. Jedná se o témata související se stravováním (návštěva restaurace), běžnou ústní komunikací (formální/neformální oslovení - vykání/tykání) a obecně k České republice, konkrétně ke kultuře a významným českým osobnostem.

Při hodnocení se zaměříme především na užitečnost sociokulturní informace pro studenty, zařazení v procesu učení se českému jazyku, vhodnost spojení sociokulturního tématu s gramatikou, užitečnost výkladu tématu, vhodnost užití metody k procvičení tématu a kvalitu vybraného materiálu. Současně se pokusíme nastínit alternativní řešení.

Učebnice jsou vždy seřazeny chronologicky podle vydání, tedy od práce nejstarší po nejnovější. Konkrétní ukázky analyzovaných cvičení jsou uvedeny v příloze.

3.2 TÉMA – VÝZNAMNÉ ČESKÉ OSOBNOSTI

Podle SERR (2002) by měl mít jinojazyčný mluvčí povědomí o dějinách a umění dané země. Do této oblasti spadá i znalost významných historických a současných osobností. Informovanost o tomto sociokulturním tématu je důležitá pro začlenění cizince do české společnosti, protože se bude s význačnými jmény setkávat v běžné komunikaci s přáteli, ve škole, v literatuře a především v médiích.

ČESKY PROSÍM - JITKA CVEJNOVÁ (2008)

1) Seznámení s významnými českými historickými osobnostmi je začleněno již do první lekce (příloha 1). Toto téma je zde pojato jako zajímavost, konkrétně jako „ještě něco navíc“, a souvisí s výkladem prezentu.

Zadání zní: *Kdo je kdo v české historii? (Pracujte s internetem)* (s. 21). Úkolem je spojit jména osob s jejich profesí. Na výběr jsou osobnosti, které již nežijí - J. A. Komenský, F. Palacký, K. H. Borovský, E. Škoda, A. Dvořák a K. Čapek.

Volbu slavných osobností považujeme za nevhodnou, jelikož nesouvisí s probíráním prezentu. Výklad préterita se přitom nachází až v 9. lekci, kde by bylo, podle našeho názoru, zařazení těchto osobností příhodnější. Za nepřiměřenou považujeme také práci s internetem pro úplné začátečníky. Je dobré, že autorka chtěla zařadit multimediální pomůcku, ale při vyhledání těchto jmen by studenti narazili na mnoho výrazů, které ještě v první lekci nemohou znát. Tuto činnost bychom doporučili rovněž spíše později, aby studenti mohli získat další informace o osobnostech (např. čím se proslavili) a porozuměli jim.

2) Hned v následujícím cvičení stejné lekce (příloha 1) jsou vypsána jména několika současných (v době vydání učebnice stále žijících) osobností – Václava Havla, Miloše Formana, Magdalény Kožené, Dominika Haška a Karolíny Kurkové.

Studenti mají za úkol přiřadit profese vypsané v závorce k danému jménu a pomocí prezentu odpovědět na otázku *Víte kdo je...?* (s. 21).

Zde je již užití přítomného času příhodné. Upřednostnili bychom použití fotografií před pouhým seznamem jmen, protože s jejich tvářemi se studenti mohou setkat

v současných médiích. Za vhodné považujeme zvolení osobností, protože jsou mezinárodně proslulé, a je tedy velká šance, že o nich bude mít student nějaké povědomí.

3) Další cvičení z této učebnice se nachází v páté lekci (příloha 2), opět v rámci zajímavostí. Úkol pracuje s problematikou dat, tedy základních a řadových numeralií a kalendářních měsíců. Obsahem je 10 vět, přičemž každá začíná jménem historické osobnosti a končí datem jejího narození a úmrtí.

Zadání zní: *Kdy se narodili a kdy zemřeli? Proč jsou známí? Doplňte. Pracujte s internetem a slovníkem (s. 87).* Student by měl doplnit profesi osobnosti a zároveň by měl být schopen říci, kdy se narodila a zemřela.

Ačkoliv se zde opět pracuje s préteritem, které se objeví až v 9. lekci, v předchozím výkladu gramatiky se studenti setkávají s frází *Kdy jste se narodil/a?* (s. 78). Na určitou nejednotnost cvičení poukazuje věta *Antonín Dvořák – český _____ skladatel, autor symfonie Z nového světa* (s. 87), kde by měl student pravděpodobně doplnit místo substantiva označujícího profesi adjektivum, což se jeví jako nesouvisející se zbytkem úkolu. Samotný výběr historických osobností považujeme za vhodný, avšak doplnili bychom seznam o osobnosti, s jejichž jmény se mohou studenti setkat v běžném životě. Tedy například Emila Škodu či osobnosti zobrazené na českých bankovkách – Boženu Němcovou či Emu Destinnovou. V souvislosti s tím považujeme za velký nedostatek skutečnost, že (stejně jako v předchozím cvičení) autorka neuvádí žádná jména slavných žen. Pokud opomeneme jejich rovnocenný význam pro českou zemi, studenti (především tedy studentky) nemají možnost osvojit si rodové koncovky sloves pro femininum.

NEW CZECH STEP BY STEP – LÍDA HOLÁ (2008)

1) V této učebnici jsou známé osobnosti zařazeny do druhé lekce (příloha 3). Gramatika je zaměřena na prézens, konkrétně na věty: *Kdo je to? To je...* (s. 22). Tři (v době vydání učebnice žijící) muži a tři ženy z oblasti hudby, kinematografie a politiky jsou představeni pomocí barevných fotografií.

Zadání zní pouze: *Čtěte. Pozorujte (s. 22).*

Vyrovnanost pohlaví a profesních odvětví hodnotíme kladně. Samotné zvolení žijících osobností považujeme za vhodné, ale domníváme se, že některá vybraná jména

nejsou pro Českou republiku dostatečně známá a typická. Preferovali bychom osobnosti, které jsou známé mezinárodně, student tak bude mít větší možnost o nich něco vědět a sdělit další informace spolužákům, čímž by se výuka neomezovala na pouhé sdělování reálií ze strany učitele, ale na oboustrannou komunikaci. Jaromíra Nohavicu bychom tak spíše nahradili Karlem Gottem, Jana Hrušínského Karlem Rodenem nebo Janem Třískou a Hanu Maciuchovou Libuší Šafránkovou nebo Jiřinou Bohdalovou. Rovněž považujeme za vhodnější, kdyby ve cvičení studenti spojovali profesi s osobností, která ji vykonává. Vzhledem k tomu, že je počet mužů a žen vyrovnaný, v případě neznalosti by mohli užít vylučovací metodu.

2) Další cvičení (příloha 4) z této učebnice je zařazeno do 11. lekce a je zaměřené na vyjadřování času, konkrétně procvičení prepozic *od – do* a numeralií. Obsahem textu je popis denního režimu dvou známých českých osobností - Kateřiny Neumannové a Petra Hapky.

Úkolem studentů je doplnit čas za příslušné předložky na základě poslechu.

Zařazení známých osobností do těchto textů považujeme za nevhodné, protože užitečnost sociokulturní informace je zde velmi nízká, respektive jedná se o pouhé sdělení, jakou profesi daná osoba vykonává. Z důvodu větší atraktivity bychom preferovali zařazení osobností, jejichž denní režim je více neobvyklý a zajímavý, či postavit do kontrastu známou vytíženou osobu a „obyčejného“ člověka.

ADAM A EVA V ČESKÉM RÁJI – LENKA FROULÍKOVÁ (2008)

Sociokulturní téma týkající se českých osobností je začleněno do první lekce (příloha 5) a souvisí s výkladem prézentu. Jsou zde představeni čtyři muži a pět žen. Vedle mužských jmen jsou již přiřazeny profese, zatímco u žen profese chybí. Mezi současnými žijícími osobnostmi jsou i osobnosti zesulé.

Podle zadání by měli studenti pomocí prézentu představit osoby na fotografiích.

Z hlediska nejednotnosti považujeme za nevhodné chybějící profese u žen, přičemž studenti nemají na výběr ani profese k přiřazení. Problém jak v gramatice, tak v nejednotnosti vidíme i v zařazení osobností současných společně s historickými. Préteritum se v učebnici objevuje mnohem později. Některé osobnosti (například

Vítězslavu Kaprálovou nebo Otakara Kubína) bychom nahradili více známými a zajímavějšími pro současné studenty. Autorčiným záměrem bylo zřejmě představit muže a ženu - skladatele, spisovatele, malíře, režiséry a fotografy. Pro větší atraktivnost (a také s ohledem na prézens) bychom spíše preferovali současné osobnosti z oblasti kinematografie, hudby, literatury, modelingu či politiky. Není jasné, proč autorka místo fotografie Karla Čapka použila fotografii jeho busty a z jakého důvodu chybí fotografie Otakara Kubína.

EASY CZECH ELEMENTARY – ONDŘEJ ŠTINDL (2008)

1) V této učebnici se zmínka o české osobnosti nachází v deváté lekci (příloha 6), jejímž tématem je rodina. Souvisí s výkladem přičestí minulého ve třetí osobě a prezentací posesivních adjektiv. Autor v článku představuje českou herečku Barboru Kodetovou a její hereckou rodinu.

Prvním úkolem navazujícím na text je podtrhnout všechna adjektiva a vysvětlit jejich význam. Druhé cvičení se zaměřuje na aktivní řečovou dovednost, kterou je mluvení. Studenti pracují ve dvojicích, přičemž jeden se ptá druhého na otázky týkající se herečky, druhý za ní odpovídá. Cílem je procvičení pojmenování členů rodiny a minulého času ve třetí osobě.

Vzhledem k tomu, že tato herečka působí především v divadle, není příliš známá. Není však snadné nalézt českou osobnost, u které by byli příslušníci rodiny rovněž slavní, aby se v textu mohla objevit pojmenování pro jednotlivé členy. Možnou alternativou je prezentace historické osobnosti pocházející z panovnické rodiny, což by se jevilo jako vhodné také z důvodu výkladu préterita.

Ze současných herců bych navrhovala například herce Rudolfa Hrušínského nejmladšího (či jeho slavnějšího otce), jenž pochází z významného hereckého rodu Hrušínských, Červíčků a Budínských. Většinu zástupců této rodiny je možné vidět v českých filmech, což může studenty motivovat ke zhlédnutí některého z nich.

Zadání prvního úkolu je podle našeho názoru nadbytečné, vzhledem k tomu, že adjektiva se vykládala a procvičovala v druhé lekci. Spíše bychom navrhovali možnost podtržení pouze přivlastňovacích adjektiv, nebo minulých přičestí. Druhé cvičení

považujeme za velmi vhodné jak z důvodu procvičení gramatiky a slovíček, tak kvůli lepšímu zapamatování reálií.

2) Ve stejné lekci se objevuje text (příloha 7) zaměřující se na préteritum, který krátce popisuje život a dílo Karla IV.

Prvním úkolem studentů je převést nabízená slovesa do préterita a následně doplnit do textu. Druhé cvičení spočívá v testu ověřujícím znalost reálií ze života Karla IV., případně orientaci v textu. Třetí úlohou je tvoření otázek k daným odpovědím opakujícím informace z textu.

Jak jsme zmínili v předchozím cvičení, považujeme spojení prezentace české historické osobnosti s préteritem za vhodné. Text je zjednodušený, srozumitelný a obsahuje všechny podstatné informace. V druhém úkolu podle našeho názoru chybí otázky zaměřené na významné stavby vybudované Karlem IV. Domníváme se, že je podstatnější procvičit znalost významu tohoto panovníka než například počet let, které strávil v Itálii. Ve třetím úkolu je metoda procvičení sociokulturních znalostí přijatelná, ale platí stejná výtka jako u cvičení předchozího - nahradili bychom například odpověď týkající se rozmezí let, kdy Karel IV. pobýval v Itálii, datem, kdy vládnul české zemi

ČEŠTINA EXPRES – LÍDA HOLÁ, PAVLA BOŘILOVÁ (2010)

Na rozdíl od předchozích učebnic se v této publikaci nachází zmínka o českých osobnostech až v 6. lekci (příloha 8). Důvodem je skutečnost, že autorky představují osobnosti již nežijící, a tak je téma vhodně přiřazeno k výkladu préterita. Text (cvičení č. 3) studenty informuje o narození, životě a úmrtí tří historických osobností – B. Němcové, T. G. Masaryka a manželů Zátopkových (Dana Zátopková je žijící osobností).

Na tyto krátké životopisy navazuje test (cvičení č. 2), který ověřuje informace získané v článku a rozvíjí schopnost orientace v textu. K textu se váže ještě další úloha (č. 4), ve které mají studenti za úkol přiřadit jméno osobnosti k daným tvrzením opakujícím informace popsané v textu.

Věty v textu jsou pro začátečníky zjednodušené a srozumitelné. Testové otázky jsou formulovány dobře, ale doporučili bychom zaměřit se spíše na dílo, význam a přínos

osobností pro Českou republiku. Například otázka týkající se počtu dětí Boženy Němcové je zbytečná a tato sociokulturní informace není příliš užitečná. V případě druhého úkolu platí to, co jsme uvedli u předchozího cvičení. Podle našeho názoru by bylo vhodné procvičovat hodnotnější informace než počet potomků či zájmy, případně tyto reálie alespoň přidat.

MLUVME ČESKY – DALIBOR DOBIÁŠ (2010)

Znalosti o známých historických osobnostech mohou studenti získat v poslechovém cvičení v 17. lekci (příloha 9). Ačkoliv je číslo lekce vysoké, nachází se v polovině učebnice a souvisí s výkladem *préterita*.

Studenti by měli podle poslechu přepsat daná slovesa do *préterita* a současně doplnit sociokulturní informace, které se dozvědí.

Poslech je krátký a srozumitelný, ale některá slova hodnotím jako složitá pro začátečníky (navíc v polovině učebnice). Poslechy obsahují podstatné informace, avšak často se objevují jisté nepřesnosti (viz dále).

V případě nahrávky o Karlu IV. bychom místo slovesa *vydal* preferovali sloveso *postavil*. Podle našeho názoru je hodnotnější informace o budovách, které panovník postavil, než informace o tom, že *Karel IV. vydal mnoho zákonů*. Přestože údaje o postavených památkách v poslechu zazní, pro snazší zapamatování by bylo vhodné, kdyby je student i napsal.

U druhé nahrávky o J. A. Komenském se objevuje nepřesnost v poslechu. Studenti vyslechnou informaci, že *Jan Amos Komenský musel jako nekatolík odejít z Čech*. V tomto případě se tedy nejedná o sloveso v minulém čase - *odešel*, ale spojení modálního slovesa s infinitivem – *musel odejít*, což může být, vzhledem ke zbývajícím slovesům ve cvičení, matoucí. V poslechu navíc zazní věta *šel do zahraničí*, zatímco v knize je zadáno sloveso *cestovat*.

Ve třetím cvičení o Emě Destinnové se objevuje sloveso *chtít* a *nedostat*. Poslech nabízí větu: *nedostala místo v Národním divadle, jak chtěla*. Věta by mohla být, podle našeho názoru, pro studenty matoucí, a k oběma slovesům by tak navíc museli napsat shodnou sociokulturní informaci. Na závěr bychom ještě zařadili aktivitu, při které by studenti podle svých poznámek převyprávěli dané životopisy vlastními slovy.

3.3 TÉMA – NÁVŠTĚVA RESTAURACE

Restaurace bývá jedním z prvních míst, kam jinojazyčný mluvčí zavítá, měl by být tedy schopen zvládnout příslušnou komunikační situaci (zahrnující pozdrav, objednání, orientaci v jídelním lístku, placení) již v začátcích svého pobytu v zemi. Podle referenčního popisu pro úroveň A1 by si měl být především vědom skutečnosti, že *v českém prostředí bývá zpravidla považováno za automatické, že útratu platí osoba, která do restaurace zve* (M. Hádková a kol., 2005). Současně by měl znát konvenci související se spropitným.

NEW CZECH STEP BY STEP – LÍDA HOLÁ (2008)

Text věnující se návštěvě restaurace je začleněn již do páté lekce (příloha 10). Autorka téma přiřadila k problematice akuzativu. V učebnici jsou fráze, které podle konvence pronáší host a číšník/servírka, uvedeny v češtině a anglickém překladu. Následují čtyři krátké rozhovory probíhající mezi hostem a obsluhujícím, v jednom případě mezi prodavačkou a nakupujícím. Na další straně je představena ukázka jídelního lístku (příloha 11), který zahrnuje několik druhů polévek, hlavních jídel, dezertů a nápojů včetně cen.

Primárním úkolem studentů je poslech a čtení daných rozhovorů. Zadání cvičení zní: *Hádejte, kde ti lidé asi jsou* (s. 57). Studenti by měli přiřadit k rozhovorům pojmenování míst, kde komunikace pravděpodobně probíhá. K jídelnímu lístku se nevztahuje žádný úkol.

Skutečnost, že je toto téma zařazeno relativně na začátku výuky, hodnotíme pozitivně, protože restaurace je jedno z prvních míst, kam mluvčí v cizí zemi zavítá. Spojení s akuzativem je podle našeho názoru velmi dobrá volba, tato gramatika totiž spolu s daným tématem utváří velmi příhodnou kombinaci prezentace. Překlady jsou pro začátečníky vhodné kvůli úplnému porozumění. Uvedené fráze jsou užitečné, ale podle našeho názoru několik často užívaných chybí. Jedná se například o obraty související se spropitným nebo otázkou týkající se kouření. Rovněž postrádáme nastínění tradiční etikety vyžadované v restauraci.

Dialogy hodnotíme jako srozumitelné, přirozené a reálné. Jedinou výjimkou je replika *Dvakrát zmrzlinu. Dneska nemám dietu.* (s. 57), kde je druhá věta poněkud

nadbytečná, protože se v tradičním rozhovoru v restauraci nepoužívá. Frazologie spjatá s placením je zde začleněna přímo do rozhovoru, a studenti tak mohou nabýt mylného dojmu, že se v českých restauracích platí ihned po objednání.

Zařazení rozhovoru z obchodu není příliš přínosné, protože tematicky nezapadá do konceptu celé lekce a dochází k nejednotnosti. Studenti by se měli soustředit na fráze užívané v restauračním prostředí a obraty potřebné pro komunikaci v obchodě by pro ně mohly být matoucí. Dialogy užívané v obchodě by bylo vhodnější začlenit do lekce věnující se tomuto tématu, například ve spojení s výkladem numeralií či jednotek hmotnosti.

Samotné cvičení nenabízí procvičení reálií. Přiřazování prostředí, ve kterých probíhají dialogy, nepřináší užitečnou sociokulturní informaci. Nadbytečnost shledáváme v zařazení míst nesouvisejících se stravováním (metro, kancelář). Jídelní lístek je dobře koncipován, avšak nevážou se k němu žádné další úlohy. Autorka tedy prakticky nevyužívá materiál, ke kterému by bylo možné připojit různé konverzační aktivity.

ADAM A EVA V ČESKÉM RÁJI – LENKA FROULÍKOVÁ (2008)

V této učebnici se tématu stravování v restauraci krátce věnuje čtvrtá lekce. Prostřednictvím stručného rozhovoru (příloha 12) mezi hostem a číšníkem je zde prezentována gramatika, konkrétně akuzativ singuláru a časování verb.

K hlavnímu textu se nepojí žádný úkol. V navazujícím cvičení (příloha 13) je úlohou studentů doplnit věty stejného rozhovoru, kde jsou vynechaná některá slova v akuzativu. Zadání dalších doplňujících cvičení (č. 8 a 9) zní: *Objednejte jídlo a pití v restauraci pro kamarádku. Kamarádka je vegetariánka a Napište a zahrajte scénku (s. 35).*

Podle našeho názoru je tématu věnována malá pozornost. Sociokulturní informace jsou vhodně spojeny s gramatikou akuzativu, protože se tento pád v daném typu rozhovoru vyskytuje velmi frekventovaně. Oproti tomu časování sloves není v textu prezentováno dostatečně, respektive v malé míře je představena první a druhá osoba singuláru.

Jednotlivé repliky dialogu jsou zjednodušené a zahrnují pouze několik základních frází a slovíček, takže student není obeznámen s dalšími běžně užívanými obraty. Kladně hodnotíme použití fráze *přeji dobrou chuť* (s. 32), která v mnoha učebnicích chybí.

Dalším kladem je oddělení placení a rozloučení, avšak chybí seznámení s problematikou spropitného. Bylo by žádoucí oddělit i proces vybírání z jídelního lístku. V rozhovoru nejsou uvedeny charakteristické národní nápoje a pokrmy, s výjimkou dezertu – jablečného závinu, což považujeme za velmi příhodnou volbu. Autorka jako přílohu k pečenému kuřeti zvolila rýži. Nejedná se však o typickou českou přílohu, vhodnější je brambor či bramborové kaše.

Domníváme se, že by bylo žádoucí začlenit do situace v restauraci více osob, aby bylo možné lépe rozpoznat konvenci při objednávání, tedy že tradičně objednává jídlo pouze jedna osoba. S tím souvisí i další fráze, která v textu chybí – *Budete platit dohromady nebo zvlášť.*

Celá lekce je doprovázena obrázkem pokrmů české kuchyně, což považujeme za velké pozitivum. V případě cvičení (č. 2) by bylo přijatelnější obměnit text, aby výuka neprobíhala monotónně, a doplnit dané výrazy například s pomocí poslechu. Další dvě aktivity jsou velmi užitečné pro osvojení si daných reálií, avšak příhodnější by bylo uvedení jídelního lístku, ze kterého by studenti mohli „objednávat“ nápoje a pokrmy.

ČESKY PROSÍM I – JITKA CVEJNOVÁ (2008)

Sociokulturní problematice stravování v restauraci se rozsáhle věnuje polovina šesté lekce této učebnice. Text (příloha 14) seznamuje studenty s frázemi běžně užívanými nejen mezi zákazníky a obsluhou, ale i hosty vzájemně. Mapuje celý pobyt v restauraci od příchodu hostů a usazení až po placení a odchod. Šestá lekce se zabývá výkladem feminin v akuzativu a nepravidelných verb *chtít, mít*. Část věnující se restauraci však přímo nepracuje s žádnou gramatikou. Do této kapitoly je rovněž začleněn i krátký vtip z prostředí restaurace (příloha 15). V závěru lekce se objevuje ukázka jídelního lístku (příloha 16).

Na úvodní rozhovor navazuje velké množství cvičení (příloha 15). Dva úkoly (č. 1 a 5) pracují s poslechem a následným doplněním výrazů či celých vět do textu. Tři zadání jsou zaměřeny na práci s textem, konkrétně určení pravdivosti/nepravdivosti daných tvrzení v závislosti na textu (č. 2), záměnu úvodních dialogů (č. 3) a doplnění slov ve cvičení podle informací z rozhovoru (č. 7).

Dalším úkolem (č. 6) studentů je spojit běžně užívané fráze ve formě otázek a navazujících odpovědí. K jídelnímu lístku se pojí aktivity spočívající v opravě chybně zařazených názvů pokrmů a nápojů pod nadřazené kategorie a hraní rolí týkající se objednávky poledního menu.

Rozhovor obsahuje základní běžně užívané fráze, avšak výběr není dostačující. Bylo by vhodné uvést i další obraty, se kterými se mohou studenti při návštěvě restaurace setkat. Podle našeho názoru je velkým kladem rozdělení úvodního textu do několika kratších dialogů. Autorka totiž oddělením vhodně poukázala na přestávky v rozhovoru mezi hostem a obsluhou, tedy při výběru pokrmů z jídelního lístku, po objednávce a před placením. Student tak nenabývá mylné představy, že placení probíhá ihned po objednávce nebo že je běžné objednat si jídlo bez rozmyšlení neprodleně po příchodu do restaurace.

Pozitivně hodnotíme i zařazení konvence spojené se spropitným. Příhodný je výběr jídel, která si hosté objednávají, protože se jedná o pokrmy charakteristické pro národní kuchyni. To samé lze říci o nápojích, respektive pivě, u nějž je zmíněna i konkrétní česká značka. Naopak nevhodná je podle našeho názoru absence objednávky dezertu. Autorka by jejím uvedením mohla upozornit na zvyklost doobjednat si zákusek až po jídle, nikoliv současně s výběrem hlavního jídla. Současně s tím by byly představeny typické české dezerty. Je škoda, že autorka nevyužila téma k prezentaci gramatiky. Uvedení vtipu je účelné pro odlehčení a navíc seznamuje studenty s typickým českým humorem. Počet cvičení napomáhá lepšímu zapamatování reálií, a dochází tak k důkladnému komplexnímu procvičení problematiky.

Jednotlivé úkoly jsou různorodé a využívají všechny řečové dovednosti, neomezují se tedy na pouhé čtení a orientaci v textu, ale pracují i s poslechem, mluvením a psaním. Studenti si tak pomocí rozličných metod osvojují jak dané fráze, tak slovíčka. Nevhodné je zpracování jídelního lístku, který je velmi stručný a nezahrnuje nejčastější české pokrmy a nápoje. Žádoucí je propojení menu s úkoly, avšak vzhledem k jeho rozsahu nemůže být dlouhodobě využito. Pozitivem je uvedení konkrétních českých značek piva a minerální vody.

EASY CZECH ELEMENTARY – ONDŘEJ ŠTINDL (2008)

Tato učebnice věnuje problematice stravování v restauraci pouze velmi malý prostor. Téma se objevuje ve třetí lekci (příloha 17), konkrétně v části zabývající se pouze komunikací, takže není spojeno s žádnou gramatikou. Kapitola se navíc nevěnuje pouze restauraci, ale i návštěvě v české rodině. Výklad nezačíná žádným výchozím textem, nýbrž rovnou cvičením, které obsahuje rozhovor mezi obsluhou a hostem složený ze čtyř replik - dvou otázek a dvou navazujících odpovědí. V tabulce je představeno pět frází: *Dám si... Co si dáte k jídlu? Co si dáte k pití? Ještě něco? Zaplatím* (s. 38) spojených s anglickým překladem. V závěru kapitoly je výpis osmi druhů nápojů.

Cvičení ve třetí lekci, pomocí něhož je téma představeno, se zakládá na poslechu. Úlohou studentů je doplnění příslušných replik k osobám (host a číšník) na obrázku. Druhé cvičení spočívá ve spojení českých frází s anglickými překlady. Třetím úkolem je práce ve dvojicích, kdy jeden student vystupuje v roli číšníka a druhý hosta, jenž si objednáva nápoj z nabídky.

Představení problematiky shledáváme nedostatečným. Velkým negativem je spojení tématu s tématem jiným, a sice návštěvou v rodině. Výklad je zmatený, nepřehledný a je mu věnován velmi malý prostor. Uvedených frází je malé množství a výběr nezahrnuje nejužívanější typy. Základním nedostatkem je absence výchozího textu, který by posloužil nejen jako výkladový materiál, ale současně jako vzor pro plnění následujících cvičení.

Již v prvním úkolu tak studenti nemají možnost přiřadit jednotlivé repliky k obrázkům na základě předešlého výkladu. Samotný rozhovor použitý ve cvičení je příliš krátký a nepřináší žádnou užitečnou sociokulturní informaci. Ačkoliv souhlasíme s anglickým překladem daných frází (z důvodu zařazení tématu na začátek učebnice), cvičení založené na spojování českých frází s těmi přeloženými je naprosto nadbytečné, neužitečné a nepřispívá k osvojení obratů či procvičení českých slovíček.

Cvičení týkající se objednávky pití rovněž považujeme za naprosto nevhodné. Studenti mohou na základě prezentovaných frází komunikovat pouze pomocí několika vět. Zvolené nápoje jsou mezinárodně známé, a tak opět úloha nepřináší užitečnou sociokulturní informaci. Chybí jakákoliv zmínka o českých pokrmech. Student si z této kapitoly podle našeho názoru nemůže odnést žádné poznatky, které by mohl využít

při praktické návštěvě restaurace. Grafická stránka včetně fotografií navíc působí velmi neatraktivně.

LJUBA MROVĚCOVÁ – ČEŠTINA PRO RUSKY MLUVÍCÍ (2009)

V této učebnici je téma restaurace pojato velmi obsáhle, resp. je mu věnována celá osmá lekce (příloha 18), která je zaměřena na výklad časování sloves, násobné číslovky a plurálové koncovky substantiv v instrumentálu. Nejprve jsou představeny základní fráze užívané v tomto prostředí. Následuje pět dialogů, z toho tři se odehrávají v prostředí restaurace, jedna v kavárně a jedna ve studentském klubu. V závěru lekce se objevuje rozsáhlá ukázka českého menu (příloha 19).

Zadání cvičení pojící se k dialogům zní: 1) *Přečtěte dialogy a zjistěte, nakolik jste pochopili jejich obsah;* 2) *Procvičujte je a naučte se je zpaměti;* 3) *Upravte dialogy pro vlastní potřeby* (s. 163). S ukázkou jídelního lístku souvisí úkol *Porovnejte jídelní lístek v české restauraci s jídelním lístkem v restauracích ve své rodné zemi* (s. 181).

Tematika návštěvy restaurace se objevuje až na konci učebnice (ačkoliv se jedná o osmou lekci, celkový počet kapitol je deset), což je, podle našeho názoru, vzhledem k důležitosti tématu relativně pozdě. Kladně hodnotíme přehled frází, kterých je, oproti jiným učebnicím, vysoký počet a až na několik chybějících výjimek zahrnují ty nejužívanější. Nežádoucí je však způsob prezentace, kdy autorka fráze smíchala dohromady a nerozdělila podle osob, kteří je užívají, tedy obsluhujícího a hosta.

Spojení tématu s časováním sloves a číslovkami násobnými považujeme za vhodné. Oproti tomu substantiva v instrumentálu plurálu nejsou pomocí problematiky restaurace dostatečně prezentovány, protože se v rozhovorech neobjevují příliš frekventovaně. Jsou užívány pouze ve spojení výrazů označujících hlavní jídlo a přílohu, přičemž v dialozích se vyskytují pouze substantiva v instrumentálu singuláru. Příhodnější by tedy byl výklad akuzativu.

Dialogy odpovídají realitě, obsahují podstatné fráze, ale opět není poukázáno na skutečnost, že placení probíhá po jídle. Neuvádí se problematika spropitného. V prvních dvou rozhovorech se objevují věty o hubnutí, což pokládáme za nevhodné, protože tyto věty nenesou žádnou užitečnou sociokulturní informaci. V rozhovorech se také příliš nemluví o dezertech, které jsou u Čechů velmi oblíbené. Výjimkou

je objednání zmrzliny (v prvním dialogu) a tiramisu (ve třetím dialogu), jež však nejsou typickými českými moučníky.

Domníváme se, že počet rozhovorů je nadbytečný, protože se v nich opakují totožné věty a obraty. Vhodnější by bylo uvést rozhovor delší, který by prezentoval celý průběh návštěvy v restauraci. Kladně hodnotíme uvedení tradičních českých jídel ve třetím rozhovoru. Pátý dialog předkládá informaci o typické zábavě českých studentů, která by však mohla být více rozvinuta. Replika týkající se japonských studentek *Říkali mi, že dnes budou vyprávět Japonky o životě u nich a pak bude diskotéka* (s. 166) je podle našeho názoru nesmyslně zařazena do rozhovoru, protože nenesou žádnou sociokulturní informaci a nevypovídá nic o typickém prostředí českého studentského klubu. Dialog bychom doplnili o komunikaci mezi barmanem/číšníkem a hosty. Úkolem studentů je naučit se celé dialogy zpaměti, což pokládáme za naprosto zbytečné a neužitečné memorování.

Jídelní lístek je podle našeho názoru příliš rozsáhlý a zahrnuje i pokrmy typické pro jiné země (např. mozzarella nebo carpaccio), což pokládáme za zbytečné, protože názvy těchto jídel jsou mezinárodně známé a nenesou žádnou informaci o české kuchyni. Samotná pojmenování jídel (např. *palačinka Pohoda, biftek Velký John, Ďáblovo potěšení na rozpálené pánvi až ke stolu nesené – ale pozor, pálí dvakrát*), jsou příliš dlouhá a nevhodná pro začátečníky, pro které je podstatné získat informace o charakteristických názvech českých pokrmů a nápojů. Ačkoliv se mohou v některých jídelních lístcích vyskytovat, nejsou obecně známé a mohou být pro cizince zbytečně matoucí. Pro vyučujícího by bylo navíc problematické vysvětlit jejich význam. Menu neobsahuje žádné nápoje, které Češi běžně k jídlu pijí.

COMMUNICATIVE CZECH (ELEMENTARY CZECH) – IVANA REŠKOVÁ, MAGDALENA PINTAROVÁ (2009)

V této učebnici se objevuje totožný rozhovor probíhající v restauraci (příloha 20) jako v publikaci Ljuby Mrověcové *Čeština pro rusky mluvící* (s výjimkou několika drobných obměn). Pomocí tématu je však prezentovaná odlišná gramatika, konkrétně modální slovesa, která jsou v textu zvýrazněna a vokativ. Studenti jsou seznámeni rovněž s českým jídelním lístkem (příloha 21).

Úkolem studentů je zodpovědět otázky týkající se daného rozhovoru. K jídelnímu lístku se pojí dvě cvičení. Prvním je práce ve dvojicích, kdy jeden student vystupuje v roli obsluhy a druhý v roli hosta, který si pomocí frází objednává jídlo z daného jídelního lístku. Při druhém úkolu probíhá komunikace opět ve dvojicích a studenti se navzájem dotazují na ceny nápojů a pokrmů uvedených v menu.

Jak jsme již zmínili při hodnocení učebnice *Čeština pro rusky mluvící*, dialogy jsou reálné a přiměřené k úrovni studentů. Ačkoliv obsahují několik základních frází užívaných v restauraci, nikde již nejsou podány informace o dalších frekventovaných obrazech. Spojení tématu a modálních sloves nepovažujeme za příliš vhodné, jelikož se v tomto druhu konverzace vyskytují zřídka, a to většinou pouze výraz *chtít*. Ostatní modální slovesa zařazená do tohoto dialogu neodpovídají běžné konvenci. Vokativ se v textu objevuje také málokdy, navíc míra využití vokativu k prezentaci tohoto sociokulturního tématu je nízká, respektive sociokulturní informaci nese pouze spojení *Pane vrchní*.

Pozitivně hodnotíme oddělení objednávky dezertu a placení. V případě placení zde však chybí další užívané fráze (např. *Dohromady nebo zvlášť?*) a problematika spropitného. Nežádoucí je i volba jídla a pití (s výjimkou polévek), které si v textu hosté objednávají, vybrány by mohly být pokrmy a nápoje typičtější pro Českou republiku.

Otázky k textu jsou naprosto nevhodně zvolené, protože nepomáhají procvičovat sociokulturní informace, ale pouze rozvíjí schopnost orientace v textu. Například na otázku *Pijou aperitiv?* (s. 69) studenti odpoví pouze ano/ne. Ten samý problém je i u otázek: *Má Lenka ráda rajskou polévku? Jí Pavel rád kuře? Pijou víno?* (s. 69). Otázka *Je tlustá?* (s. 69) podle našeho názoru naprosto postrádá smysl, protože není možné z textu odpověď vyčíst a navíc nesouvisí s tématem.

Za velmi vhodné považujeme aktivity spojené s jídelním lístkem, které napomáhají osvojení frází a sociokulturních informací. Menu by však mohlo obsahovat více jídel typických pro českou kuchyni.

3.4 TÉMA – FORMÁLNÍ/NEFORMÁLNÍ OSLOVOVÁNÍ

V systému oslovení můžeme přesně rozlišit a klasifikovat dvě hlavní skupiny: *zájmenné a jmenné oslovení*. (M. Kneřová, 1995) K prvnímu zmíněnému řadíme oslovení prostřednictvím druhé osoby v singuláru a plurálu, tzv. tykání a vykání. Mezi jmenná oslovení patří kromě konkrétních jmen a příjmení, také výrazy *pan/paní/slečna* a tituly.

Oslovení je podstatné pro navázání kontaktu v různých komunikačních situacích. Podle referenčního rámce pro úroveň A1 by měl jinojazyčný mluvčí rozlišovat situace (osoby), ve kterých se očekává užití vykání a ve kterých naopak tykání. Měl by znát konvence spojené s nabídkou tykání, být schopen oslovovat dospělé osoby *pane, paní* (případně *slečno*) či prostřednictvím akademických titulů.

BASIC CZECH I – ANA ADAMOVIČOVÁ, DARINA IVANOVIČOVÁ (2006)

V učebnici je tématu tykání/vykání věnována část první lekce (příloha 22), která studenty seznamuje se základy českého jazyka. Obsahem výchozí tabulky je přehled základních pozdravů a frází užívaných v komunikaci. Tykání a vykání je zde vysvětleno pouze prostřednictvím hvězdičky použité u spojení patřících do neformální komunikace. Výklad rozdílných tvarů při tykání a vykání je tedy prezentován na frázích: *Měj/te se hezky! Ty/Vy taky. Promiňte/Promiň. Mluvíte anglicky? / Mluvíš anglicky?* (s. 18) Následuje přehled několika rozhovorů užívaných při seznamování. Základem dialogů je fráze *Jak se máš/máte?* Neformální rozhovory jsou opět označeny hvězdičkou. Problematika je vysvětlena prostřednictvím anglického jazyka pouze krátce, a to v souvislosti s časováním slovesa *být* v přítomnosti. Je upozorňováno na použití 2. osoby singuláru v neformální komunikaci se známým člověkem nebo přítelem a 2. osoby plurálu při formální nebo oficiální komunikaci, v níž je vyjadřován respekt a projev uznání postavení daného člověka.

Na výklad navazuje cvičení (č. 1), ve kterém je úkolem studentů doplnit náležitou formu slovesa *být* a osobního zájmena do textu dvou dialogů. Jeden rozhovor je opět označen hvězdičkou určující neformálnost.

Vysvětlení problematiky formálního oslovení v této učebnici je podle našeho názoru nedostatečné. Za vhodné považujeme názorné postavení dvou stejných frází

(ve formální a neformální podobě) do kontrastu. Student si tak může lépe uvědomit hlavní rozdíly mezi užitými formami sloves a osob. Sociokulturní informace související se situacemi, při kterých se dané formy užívají, jsou však pouze částečné a nezahrnují všechny případy (neznámé či starší osoby, děti aj.).

Nevhodnost spatřujeme i v příliš obecném definování, příhodnější by bylo uvedení konkrétních příkladů. Pozitivem je užití anglického jazyka ve výkladu, protože v českém jazyce by byl pro začátečníky nesrozumitelný. Zcela chybí seznámení s oslovením *pan/paní/slečna* a tituly.

V učebnicích je nedostatek úloh sloužících k procvičení tématu, respektive nachází se zde pouze jediné. Kdyby jeden z rozhovorů nebyl označen hvězdičkou, bylo by do cvičení možné doplnit formální i neformální typy oslovení. Student se tedy nemusí rozhodovat, jakou formu použije v dané situaci, což považujeme za neúčinné a nepřispívající k vybudování znalosti související s použitím v reálných komunikačních situacích. Oba uvedené dialogy, tedy neformální i formální, probíhají mezi profesory/profesorkami. Tato skutečnost opět nepřispívá k názornému rozlišení užívání daných forem v závislosti na postavení osob. Za vhodnější považujeme přiřazení neformální komunikace ke studentům/studentkám.

ČESKY PROSÍM I – JITKA CVEJNOVÁ (2008)

Téma je zařazeno na začátek první lekce, která studentům předkládá gramatiku prezentu verba *být* a s tím spojenou problematiku představování. Úvodní text (příloha 23) je rozčleněn do tří krátkých dialogů, jejichž obsahem je seznamování různých dvojic. Každý rozhovor je doplněn ilustrací osob, které dané repliky pronášejí.

Na výchozí rozhovory navazuje několik úkolů (příloha 24), které spočívají v doplnění vynechaných slov do textu. V prvním cvičení (č. 2) studenti doplňují základní seznamovací fráze, ve druhém (č. 4) náležité formy verba *být*. Další úloha (č. 6) se skládá ze tří rozhovorů, přičemž úkolem studentů je rozlišit, který dialog je formální a neformální. Poslední úlohou (č. 7) je doplnění jména buď samostatně, nebo ve spojení se slovem *pan/paní*.

Podle našeho názoru je zařazení problematiky formálního a neformálního oslovení již do první lekce velmi vhodné, protože se jedná o základ běžné komunikace.

Dialogy jsou stručné, srozumitelné a přiměřené úrovni úplných začátečníků. Dva rozhovory probíhají formálně, jeden neformálně. Za chybné však považujeme nedostatečné zdůraznění rozdílu, kdy se vykání a tykání používá.

Užití obrázků sice napomáhá studentům rozlišit situace, ve kterých se daný typ oslovení používá, avšak ne dostatečně názorně. Například vedle rozhovoru formálního je obrázek muže s bílými vlasy, který nejspíše představuje starší osobu. S druhým formálním rozhovorem souvisí ilustrace, na níž je znázorněn muž s kravatou. Toto oblečení může evokovat povolání učitele či nějakého úředníka. Zmíněné dvě ilustrace považujeme za vhodné, avšak v případě neformálního rozhovoru je na obrázku dívka s bílými vlasy, což může být matoucí.

Kladně hodnotíme užití formálnějšího tvaru slova *také* v případě formálních dialogů a méně formálního výrazu *taky* u rozhovoru neformálního. V prvním formálním rozhovoru bychom preferovali spíše zvolení slova *děkuji* než uvedeného *děkuju*, které ač patří do formální komunikace, působí méně formálním dojmem. Chybí vysvětlení problematiky užití výrazů *pan/paní/slečna* a oslovování prostřednictvím titulů. Přestože se tématu věnují čtyři úlohy, nedochází k dostatečnému procvičení problematiky tykání/vykání. Ve cvičení č. 2 se vykání objevuje pouze v jednom případě: *Jak se _____ paní Urbanová?* (s. 10). V úloze č. 4 je vykání použito dvakrát.

Podle našeho názoru není nutné uvádět pomocné věty *Nejste pan Urban? Vy jste paní Urbanová?* (s. 11), protože student tak pouze opíše tvar slovesa z předchozí věty, aniž by byl nucen rozeznat, zda se jedná o formální či neformální komunikaci. Úkol č. 6, jehož obsahem je rozlišování míry formálnosti považujeme za užitečný, avšak bylo by vhodnější, kdyby student mohl tyto rozhovory například spojit se situacemi, ve kterých se užívají. V posledním cvičení (č. 7) zcela chybí oslovení *slečna*.

NEW CZECH STEP BY STEP – LÍDA HOLÁ (2008)

Téma se v učebnici nachází v první lekci (příloha 25) a je spojeno s gramatikou osobních zájmen a prezentem verba *být*. Představení tématu je uskutečňováno pomocí dvou cvičení - dialogů obsahujících základní pozdravy a fráze užívané v různých komunikačních situacích (seznámení, nehoda, předání dárku). Jeden dialog probíhá mezi mladými lidmi a je neformální, druhý - formální mezi staršími osobami. V souvislosti

s výkladem osobních zájmen je v anglickém jazyce poznamenáno, že výraz *ty* se užívá při neformálním oslovení přátel, příbuzných a dětí, a forma *vy* pro oslovení formální. Na závěr jsou studenti upozorněni na nevhodnost užití slova *ty* při komunikaci s cizím dospělým. Rovněž je zde zmíněna etiketa související s nabídkou tykání.

Cvičení jsou zaměřena na poslech dialogů a doplnění daných informací či frází. Dalším úkolem (č. 8) studentů je přeložit fráze ve formální a neformální podobě do své mateřštiny a zároveň určit, které jsou formální a které ne.

Podle našeho názoru je velkým pozitivem uvedení stejných vět jak ve formální, tak v neformální podobě. Student tak může porovnat obě varianty. Kladně hodnotíme také užití mladých osob v kontrastu se staršími. Příhodné je i znázornění konvence spojené s podáváním ruky, a to jak ve formální, tak neformální komunikaci. Ve výčtu případů, kdy se užívá výraz *ty* a *vy* jich mnoho chybí.

Za velmi vhodnou považujeme informaci o etiketě. Osoby, které mohou nabídnout tykání, bychom doplnili ještě o nadřizeného, společensky významnějšího jedince.

Cvičení zaměřující se na překlad frází je žádoucí z důvodu ujištění, že si jsou studenti – začátečníci vědomi přesného významu daných obrátů. Navíc dochází k uvědomění si rozdílů mezi mateřským a novým jazykem (hlavně u jazyků, ve kterých se vykání neuvádí). Fráze jsou uspořádány do dvou sloupců, přičemž jeden obsahuje formální výrazy, druhý neformální. Z důvodu vhodnějšího procvičení a docílení pochopení problematiky by však fráze mohly být promíchané. Student by tak byl nucen rozpoznávat formální a neformální jazyk.

EASY CZECH ELEMENTARY – ONDŘEJ ŠTINDL (2008)

Zmínce o formálním a neformálním oslovování je věnována krátká část první lekce (příloha 26) zabývající se formálním a neformálním vyjadřováním obecně (pozdravy, fráze). Ve výkladu jsou zmíněny některé případy užití daných oslovení. Autor v anglickém jazyce uvádí, že formální výraz *vy* se používá při komunikaci s neznámou nebo starší osobou, neformální *ty* mezi mladými lidmi, studenty, přáteli nebo osobami, kteří se znají dlouhou dobu. Dále jsou uvedeny příklady vět, ve kterých je aplikováno tykání a vykání.

Cvičení prohlubujících znalosti této problematiky je zde hned několik. První (č. 2) je zaměřeno na doplnění osobních zájmen a verba *být* podle kontextu. Druhé (č. 3) rozvíjí

dovednost mluvení, kdy je úkolem studenta formálně se představit druhému, zeptat se na zemi, odkud pochází a povolání. Poté udělat totéž, avšak v neformální podobě s jiným studentem. Poslední cvičení (příloha 27) spočívá v doplnění výrazů do formálního dialogu, následné kontrole prostřednictvím poslechu a přepisu rozhovoru do neformální podoby.

Z hlediska aplikování anglického jazyka a uvedených příkladů situací, ve kterých se vykává/tyká, hodnotíme výklad kladně. Bylo by však vhodné uvést další příklady použití a etiketu nabídky tykání. Autor se rovněž nezmiňuje o oslovení pomocí výrazů *pan/paní/slečna* a titulů. Za velmi přínosné považujeme zmíněné úkoly, které rozvíjí všechny řečové dovednosti a důkladně procvičují téma. Kvůli kontextovému doplňování musí student přemýšlet nad použitím příslušného oslovení v závislosti na situaci. Kontext je však tvořen pouze pozdravy (ahoj x dobrý den). Doplnili bychom jej například o povolání (učitel, lékař, prodavač) či obrázky (děti, staří lidé).

COMMUNICATIVE CZECH (ELEMENTARY CZECH) – IVANA REŠKOVÁ, MAGDALENA PINTAROVÁ (2009)

V učebnici je věnována pozornost tomuto tématu pouze krátce, a to v úvodu první lekce (příloha 28). Vysvětlení problematiky v anglickém jazyce je ve formě poznámky přiřazeno k výkladu gramatiky osobních zájmen a slovesa být. Je zde upozorňováno na výrazy 2. osoby singuláru *ty* a *jsi*, které jsou užívány v neformální komunikaci mezi kamarády, příbuznými a dětmi, a 2. osoby plurálu *vy* a *jste*, jež se používají ve výjimečných případech, při zdvořilé a uctivé komunikaci.

Cvičení (příloha 29) související s tématem je zařazeno až na konec lekce a je zaměřeno na dovednost čtení. Obsahem je osm krátkých dialogů různé míry formálnosti. Zadáni úkolu zní: *Čtěte dialogy ještě jednou a udělejte podobné* (s. 25).

Téma formálního a neformálního oslovování je podle našeho názoru studentům prezentováno nedostatečně. Vysvětlení problematiky je příliš krátké a neuvádí konkrétní příklady komunikačních situací. Ačkoliv jsou na protější straně učebnice použity obrázky různých osob, které názorně vysvětlují přezens slovesa být, autorky je nevyužily k objasnění vykání/tykání. Za vhodné považujeme použití anglického jazyka ve výkladu

z důvodu lepšího porozumění začátečníky. Ve zbývající části lekce však již toto téma není zmíněno, což považujeme za naprosto nevyhovující.

Úkol nepřináší žádnou užitečnou sociokulturní informaci, nedochází k procvičení rozlišování formálního a neformálního oslovení. Rozhovory jsou složeny pouze ze tří až čtyř replik a nevypovídají nic o postavení osob či příslušné situaci. Se cvičením není dále příliš pracováno, doplnili bychom alespoň využití úlohy k rozřazování dialogů patřících do formální a neformální komunikace. Problematika oslovení *pan/paní/slečna* či titulů zcela chybí.

MLUVME ČESKY – DALIBOR DOBIÁŠ (2010)

Učebnice *Mluvme česky* se skládá ze tří knih. Presentace formálního a neformálního oslovení se objevuje v knize gramatiky ve druhé lekci (příloha 30). Souvisí s výkladem osobních zájmen a prezentu verba *být*. Autor prostřednictvím anglického jazyka uvádí, že tykání je převážně užíváno dětmi, mladými lidmi a přáteli. Vykání je možné užít v ostatních situacích zahrnujících zákaznické služby. V knize, která se věnuje konverzaci, je prezentováno několik základních komunikačních frází vždy v podobě tykání a vykání (příloha 31). Formální obraty jsou označeny anglickým slovem *formally*, neformální výrazem *informally*. Čítanka (příloha 32) obsahuje rozhovory mezi dvěma osobami (v prvním případě) a třemi osobami (ve druhém případě).

Úkol určený k procvičení tematiky se pojí k rozhovorům v čítance. Zadání zní: *Přečtěte si následující rozhovory a popište osoby, které v nich vystupují. Napište podobné rozhovory (s. 11).*

Domníváme se, že prezentace problematiky je v této učebnici nedostatečná. Anglický výklad užití tykání/vykání nezahrnuje všechny situace a příklady. Paradoxně několik příkladů (obchod, restaurace) je předloženo v českém výkladu. Tuto skutečnost považujeme za absurdní, protože pro studenta – začátečníka je prakticky nemožné porozumět českému vysvětlení.

V konverzační části se nevyskytuje žádný úkol, pomocí kterého by bylo procvičováno rozlišování formálního a neformálního oslovení.

První rozhovor uvedený v čítance je formální. Kladně hodnotíme srozumitelnost a delší rozsah, protože zahrnuje všechny důležité základní informace, které by student

měl umět sdělit. Druhý rozhovor pokládáme za nevhodně koncipovaný. Účastníci komunikace jsou totiž tři, což pro začátečníka může působit nesrozumitelně. V úvodu rozhovoru se objevuje nabídka tykání (uvedení fráze považujeme za velmi přínosné), avšak pouze mezi dvěma osobami. Po informaci o nabídce tak následují opět věty ve formální podobě a tykání je užito jen ve dvou replikách na konci rozhovoru. Tato skutečnost může být pro studenta matoucí, protože po nabídce tykání logicky očekává výrazy v neformální podobě. V případě konvence související s tykáním bychom ocenili uvedení osob, které jej mohou nabídnout.

Oslovení *pan/paní* je představeno pouze prostřednictvím zvýraznění před jmény účastníků rozhovorů. Jejich použití není vysvětleno a chybí oslovení *slečna*. Úkol spočívající v psaní podobných rozhovorů považujeme za nadbytečný a danou problematiku rovněž neprocvičuje.

4 LINGVODIDAKTICKÁ DOPORUČENÍ

V poslední části této práce se budeme věnovat lingvodidaktickým doporučením, která vznikla na základě předchozího zhodnocení daných cvičení a jsou určena pro učitele či autory učebnic. Doporučení spočívají v subjektivních návrzích s cílem zkvalitnit užití sociokulturních informací v učebních materiálech.

Jinojazyčný mluvčí na úrovni A1 se s českým jazykem teprve seznamuje a pro mnoho cizinců je tato úroveň i konečná. Jelikož je v této fázi znalost jazykové normy nepřilíš rozvinutá, pro mluvčího je důležité vybudovat si sociokulturní kompetenci, a bezpečně se tak začlenit do české společnosti. Student by si měl dokázat poradit v základních komunikačních situacích, se kterými se setká při komunikaci s českými rodilými mluvčími. *Cílem úrovně A1 není znalost gramatických pravidel, ale dovednost dorozumět se v žádané situaci a roli. Jako cizince na úrovni A1 tedy neoznačíme studenta, který ví, jak se tvoří akuzativ feminin, ale studenta, který např. umí požádat o vodu, kávu, radu, pomoc, který je schopen říct, co potřebuje, poslouchá atd. (M. Hádková, 2005, s. 2).*

Na rozvoj sociokulturní kompetence má podstatný vliv výuka daného jazyka, při níž je užíván nejrůznější učební materiál.

Autoři jednotlivých učebnic přistupují k nácviu sociokulturních dovedností různě. V zásadě se setkáváme se dvěma přístupy. Prvním postojem je prezentace reálií přímo, tedy pomocí poučení či výkladu a následné procvičení nejrůznějšími úkoly. Ve druhém případě je sociokulturní problematika obsahem cvičení, jejichž primárním posláním je rozvoj řečové dovednosti. Například prostřednictvím textu zaměřeného na rozvoj pasivní řečové dovednosti, kterou je čtení, student zároveň zjišťuje různé sociokulturní informace. Výskyt cvičení určených bezprostředně k nácviu sociokulturních dovedností je v učebních materiálech méně častý.

Ačkoliv máme s výukou cizinců malé osobní zkušenosti, na základě rozboru učebních materiálů se domníváme, že se učebnice určené pro mluvčí na úrovni A1 nevěnují sociokulturní problematice dostatečně. Všechny zkoumané učebnice vznikly po vydání SERR i referenčního popisu pro češtinu a většina autorů z těchto dokumentů vychází (viz jednotlivé předmluvy). Přesto však mnoho témat vytyčených v popisech není do učebnic vůbec začleněno.

Za velmi důležitou složku, která ve vyučovacích materiálech chybí, považujeme tabuová témata, jež by mohla být zařazena alespoň prostřednictvím poznámky připojené k problematice seznamování. Studenti by si měli být vědomi, že je v českém prostředí hodnoceno jako velmi hrubé tázat se na věk ženy, cenu majetku či výši platu.

Autoři učebnic by měli věnovat více pozornosti také problematice neverbální komunikace. V učebnicích se v několika případech objevuje zmínka o tradici podávání ruky, avšak i ta je nedostatečně prezentována. Doporučovali bychom zařadit vysvětlení obvyklých gest či posunků jako je vyjádření souhlasu a nesouhlasu kýváním hlavy, které ač působí naprosto samozřejmě, pro některé národnosti mohou být velmi nesrozumitelné.

Referenční popis klade důraz také na základní komunikační fráze, které jsou obsaženy ve všech učebnicích. Podle našeho názoru však nejsou podány dostatečně názorně, preferovali bychom spojení frází s doprovodnými obrázky (jako je tomu v učebnici *New Step by Step* 2008, s. 12-13) než pouhý výčet užívaných obrátů a jejich překlad. Obrázky by mohly znázorňovat i opomíjená gesta, která se při nich užívají (např. blahopřání – potřesení rukou). Překvapivým zjištěním byla skutečnost, že autoři do učebnic pro úroveň A1 téměř nezařazují reálie spojené s českými Vánocemi a Velikonocemi. Tyto zvyky a obyčeje, jež jsou příznačné pro českou kulturu, považujeme z hlediska jejich vlivu na každodenní život v daných obdobích za velmi užitečné především pro cizince pobývající na tomto území po celý rok.

V naší práci jsme se zaměřili na tři oblasti zpracování sociokulturní dimenze v učebních materiálech. Ačkoliv se jedná o témata, jež se v učebnicích vyskytují nejčastěji, téměř vždy jsou prezentována nedostatečně a mnohdy nepřinášejí žádné užitečné sociokulturní informace.

Prvním zkoumaným typem byla cvičení prezentující významné osobnosti, které jsou neodmyslitelně spjaté s českou kulturou. Velkým problémem jsou cvičení, kde dochází k promíchávání žijících osobností se zesnulými a nesprávnému přiřazení ke gramatice. Toto téma lze aplikovat v podstatě na jakoukoliv gramatiku, ale za nejvhodnější považujeme spojení současných osobností s výkladem přítomného času a historických osobností s préteritem.

Soudobé osobnosti je patřičné zařadit již do počátečních lekcí, protože se s nimi budou studenti pravidelně setkávat v každodenní komunikaci a médiích. Ze stejného

důvodu je příhodné ve cvičeních používat fotografie těchto osob. Co se týče výběru konkrétních jmen, doporučili bychom zařadit osobnosti pro studenty atraktivní, aktuální a mezinárodně proslulé, aby existovala šance, že o nich mají studenti nějaké povědomí, a mohou tak sdělovat své vlastní poznatky a dojmy. Tím by se výuka neomezovala na pouhé sdělování informací, ale na oboustrannou komunikaci. V případě historických osobností bychom doporučili vybrat ty, s jejichž jmény se studenti setkají v běžném životě. Například Emila Škodu, Tomáše Baťu, Karla IV., osobnosti znázorněné na českých bankovkách. Autoři učebnic či učitelé by neměli opomíjet ani slavné ženy, především z důvodu osvojení ženských rodových koncovek.

Velkým nedostatkem v řadě učebnic je skutečnost, že se s těmito reáliemi více npracuje. Doporučujeme zařadit cvičení na bázi spojování jména a dané profese či jména a fotografie. V případě vyrovnaného počtu mužů a žen mohou studenti použít vylučovací metodu. Jako nevhodné hodnotíme zasazení slavného jména do nesouvisejícího cvičení, které nepřináší žádnou podstatnou, aktuální či užitečnou sociokulturní informaci. Především u historických osobností by měl být kladen důraz na jejich význam, přínos pro Českou republiku. Informace o počtu dětí či zájmech jsou nadbytečné. Velmi často jsou tato cvičení zaměřená na poslech a čtení, ale dala by se aplikovat i na aktivní řečové dovednosti. Například zařazení přepisu informací o osobnosti z článku, poslechu či rozprava o hercích po zhlédnutí filmu apod.

Sociokulturní téma související s návštěvou restaurace je vhodné zařadit na začátku výuky, tedy do první poloviny učebnice. Z hlediska gramatiky je přijatelné spojení tématu s vysvětlením užití akuzativu, protože je tato forma často užívána právě při frázích spojených s objednáváním jídla a pití v restauraci. Možná by byla i souvislost s futurem nebo časováním sloves, ale u posledního zmíněného pouze za předpokladu, že by objednávacích byl větší počet, aby byly dostatečně prezentovány všechny slovesné osoby.

Většina učebních materiálů představuje téma nejprve prostřednictvím výpisu tradičně užívaných frází, kde je důležitý překlad do mediačního jazyka, aby u začátečníků došlo k úplnému porozumění. Všechny fráze je pak nutné zařadit do ukázky restauračního rozhovoru. Téměř vždy chybí fráze dohromady nebo zvlášť?, *dobrou chuť, na zdraví* a pravidla udávající spropitné.

Po výkladu obrátů by měl následovat výchozí text, respektive rozhovor mezi hostem a obsluhou, který by mapoval celý pobyt v restauračním zařízení. Doporučovali bychom rozdělit dialog do několika kratších úseků. Pauza by byla vložena při výběru pokrmů z jídelního lístku, po objednávce, před výběrem dezertu (tradičně se dezert „doobjednává“ až po konzumaci hlavního jídla) a před placením. Toto odlišení je důležité proto, aby nedošlo k mylné představě, že vše probíhá najednou (například, platba ihned po objednávce).

V učebnicích chybí také upozornění na etiketu, kdy vždy jedna osoba objednává jídlo i za ostatní strávající u stolu. Za velmi důležitý pokládáme výběr pokrmů a nápojů, které by měly být charakteristické pro českou kuchyni. Není vhodné vyhýbat se uvedení dezertů, protože český národ je charakteristický oblibou ve sladkém jídle – a to i v podobě hlavního chodu. V případě uvedení příloh bychom upřednostňovali bramborovou kaši či bramborový salát.

Cvičení posilující sociokulturní kompetenci by se měla vázat k ústřednímu rozhovoru a procvičovat reálie a lingvoreálie. K úlohám by měla být vždy připojena nepřiliš rozsáhlá ukázka jídelního lístku (nejlépe autentický materiál), kterou bychom doporučovali využít k dalším aktivitám. Domníváme se, že by bylo vhodné zařadit do daného menu konkrétní značky českých nápojů (např. piva či minerální vody), protože v mnoha reálných jídelních lístcích jsou uvedeny pouze názvy nápojů bez obecného označení.

Z řečových aktivit by nemělo být opomenuto mluvení jak v rámci drobných dialogů mezi spolužáky, tak jako diskuze o navštívených restauracích v místě výuky. Studenti mohou mluvit i o restaurační etiketě v mateřské zemi, čímž by podpořili vnímání vlastní kulturní identity.

Posledním zkoumaným tématem byla prezentace formálního a neformálního oslovení. Ve všech vybraných učebnicích bylo vysvětlení a následné procvičení problematiky nedostatečné, ba přímo absentující. Je příhodné zařadit téma již do první či druhé lekce v souvislosti se základními komunikačními frázemi. Obraty by měly být uvedeny jak ve formální, tak v neformální podobě, přičemž by se mělo jednat o totožné věty. Za nevhodné považujeme užívat lomítko mezi výrazy (např. *Promiň/te*) z důvodu nepřehlednosti a nejasnosti. Doporučujeme názorně vysvětlit, v jakých případech vykáme

a tykáme, tedy nejlépe ve spojení s obrázky. Klademe důraz na zahrnutí všech příkladů užití, tedy v případě formálního oslovení staré lidi, nadřízené, profesory a neznámé osoby, u neformálního děti, mladé lidi, přátele a příbuzné. Studenti by měli být seznámeni s výrazy *pan/paní/slečna* a tituly, jež jsou vyžadovány jako jediné možné oslovení především na vysoké škole. Rovněž je důležité seznámit studenty s etiketou týkající se nabídky tykání.

Úlohy k procvičení tohoto tématu v učebnicích téměř ve všech případech chybí. Doporučovali bychom zařadit cvičení na rozlišení formálního a neformálního vyjadřování na základě poslechu či čteného textu, úkoly spočívající v doplnění správných forem do textu podle kontextu, kterým mohou být pozdravy, povolání, obrázky aj. Konverzační aktivitou vhodnou k procvičení oslovování i etikety by, podle našeho návrhu, mohla být hra, kdy si studenti vylosují určitou roli (např. učitele, dítěte, prarodiče apod.). Jejich úkolem bude v různých dvojicích vést rozhovor v závislosti na vylosovaném společenském postavení.

Sociokulturní dimenze by měla být podle našeho názoru začleněna do každé lekce, protože sociokulturní témata lze spojit s jakýmkoliv výkladem gramatiky. Důraz by měl být kladen na názorné vysvětlení problematiky a její následné procvičení, nejlépe ve spojení se všemi řečovými dovednostmi. Jedině tak dojde v duchu komunikační metody k úplnému porozumění a snadnějšímu použití daných informací v praxi. V konečném důsledku pak dochází k dosažení komunikační kompetence.

5 ZÁVĚR

V současnosti jsme svědky postupného „zmenšování“ světa vlivem globalizace. Tento proces s sebou přináší neomezené možnosti cestovat, otevírají se nové pracovní příležitosti na mezinárodních trzích, možnosti studovat na zahraničních školách a díky informačním technologiím se lidé mohou seznámit s odlišnými kulturami. Každým rokem tak vzrůstá počet migrací, což se projevuje koexistencí několika kultur v jednom společenství. Jazyk je totiž hluboce zakořeněn v kulturním kontextu, každý mluvčí má svou kulturní identitu. Po vstupu do jiného kulturního společenství by se měl cizinec přizpůsobit normám a konvencím dané země, protože pokud se tak nestane, dochází ke vzniku komunikačních bariér a společensky nežádoucích situací. Obecně platí, že čím vzdálenější jsou od sebe jazyky, tím vzdálenější budou i kultury.

Počet migrantů stoupá rovněž v České republice a současně s tím roste i potřeba kvalitnějšího vzdělávání cizinců.

Cílem teoretické části byla charakteristika pojmu sociokulturní dimenze. Při tvorbě této práce jsme se neseťkali s žádnou publikací českých lingvistů, která by se této problematice věnovala komplexně a uceleně. Sociokulturní dimenze v minulosti stála mimo centrum zájmu, avšak v současnosti se začíná poukazovat na její velký význam. Jinojazyčná výuka by měla probíhat v duchu komunikační metody, tedy klást důraz na užitečnost teorie v praxi, zaměření na konkrétní mluvčí a rovnocenné využívání všech čtyř řečových dovedností. Vyučující by měli užívat autentické materiály a rozvíjet sociokulturní dovednosti souhrnně v závislosti na dané komunikační situaci. Tyto skutečnosti napomáhají dosažení hlavního cíle výuky, tedy osvojení komunikační kompetence, jejíž součástí je i kompetence sociokulturní. Sociokulturní kompetence má vliv na jazykový projev, napomáhá začlenění do společnosti, ale zároveň ponechává prostor pro vlastní kulturní identitu. Znalost sociokulturní dimenze je velmi potřebná především pro začátečníky, jejichž znalost jazykové normy není na vysoké úrovni. Rodilými mluvčími budou totiž spíše tolerovány jazykové chyby než prohřešky proti společenskému a řečovému chování.

V praktické části jsme se zabývali rozborem několika cvičení ze současných učebnic češtiny pro cizince určené začátečníkům na úrovni A1, přičemž jsme se zaměřili na tři nejčastěji zařazovaná sociokulturní témata. Samotné učební materiály jsou na rozdíl od starších publikací propracovanější, zajímavěji graficky upravené, avšak zpracování sociokulturní dimenze stále není dostatečné. Autoři by při jejich tvorbě měli brát v potaz SERR a referenční popisy pro jednotlivé úrovně, avšak některá témata v učebnicích stále zcela chybí. Ačkoliv jsou popisy velmi vyčerpávající a není možné do vyučovacích materiálů zahrnout všechny skutečnosti, nemělo by docházet k absenci témat podstatných pro úspěšnou komunikaci. Sociokulturní témata, která se v učebnicích objevují, jsou nevhodně až nedostatečně zpracována. Domníváme se, že největším problémem je neuspokojivá názornost. Preferovali bychom například zařazení obrázků představujících konkrétní komunikační situace před pouhým výpisem užívaných frází. Autoři/vyučující by měli věnovat pozornost užitečnosti daných informací pro studenty, náležitěmu spojení tématu s gramatikou, zahrnutí neverbální komunikace a etikety. Rovněž by nemělo docházet k upřednostňování některých řečových dovedností.

Vlivem vzdělávání pedagogů a důsledkem teoretického poznání a komplexního pochopení dané problematiky by, podle našeho názoru, bylo možné aplikovat tyto poznatky do praxe, a zefektivnit tak samotnou výuku i učební materiály.

V závěru práce jsme přispěli několika doporučeními z hlediska lingvodidaktiky, které jsou určeny pro začínající učitele či tvůrce učebnic a mohou přispět ke zkvalitnění vyučovacích materiálů. Tato práce by mohla být podnětem pro další zkoumání míry úrovně zpracování sociokulturních informací v učebnicích. Význam tohoto tématu je velmi aktuální a potřeba jeho teoretického probádání a kvalitního začlenění do vyučovacího procesu bude podle našeho názoru i nadále vzrůstat.

6 POUŽITÁ LITERATURA

BISCHOFOVÁ, Jana. Sociokulturní dimenze komunikační kompetence. In: *Sociokulturní složka výuky cizího jazyka a SERR*. Ústí nad Labem - Ratiboř: Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem, 2008. ISBN 978-80-7414-038-0.

BUREŠOVÁ, Bohumila. Formování sociokulturní kompetence ve výuce CJ. In: *Dialog kultur, mezinárodní vědecká slavistická konference*. Hradec Králové: Univerzita Hradec Králové, 2009. ISBN 978-807405-045-9.

BUREŠOVÁ, Bohumila. Sociokulturní složka ve výuce cizích jazyků In: *Historicko-kulturologické minimum vo vyučovaní cudzích jazykov (odborný zborník)*. Filozofická fakulta Univerzity Konštantina Filozofa v Nitre, 2010, s. 21-31. ISBN 978-80-8094-720-0.

BUREŠOVÁ, Bohumila. Formování druhé/další kulturní identity při výuce cizích jazyků. In: *Lingvodiverzita a multikulturalismus*. Pardubice: Univerzita v Pardubicích, 2011. ISBN 978-80-7395-363-8.

CVEJNOVÁ, Jitka a kol. *Metodika přípravy ke zkoušce z českého jazyka pro žadatele o trvalý pobyt (úroveň A1)* [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2009 [cit. 2012-05-11].

Dostupné z: http://cestina-pro-cizince.cz/uploads/Dokumenty/cest_pro_ciz_final.pdf

ČADSKÁ, Milada a kol. *Čeština jako cizí jazyk – Úroveň A2* [online]. Praha: MŠMT, 2005 [cit. 2012-05-11].

Dostupné z: <http://www.msmt.cz/mezinarodni-vztahy/referencni-urovne-pro-cestinu-jako-cizi-jazyk>

ČERMÁK, František. *Jazyk a jazykověda*. Praha: Pražská imaginace, 1997. ISBN 80-7110-149-4.

HÁDKOVÁ, Marie; LÍNEK, Josef; VLASÁKOVÁ, Kateřina. *Čeština jako cizí jazyk – Úroveň A1* [online]. Praha: MŠMT, 2005 [cit. 2012-05-11].

Dostupné z: <http://www.msmt.cz/mezinarodni-vztahy/referencni-urovne-pro-cestinu-jako-cizi-jazyk>

HÁDKOVÁ, Marie. *Čeština z druhé strany*. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem, 2008. ISBN 978-80-7414-100-3.

HASIL, Jiří. Sociokulturní kompetence ve výuce cizích jazyků. In: FENCLOVÁ, Marie. *Vzdělávání učitelů cizích jazyků na počátku 21. století: sborník příspěvků ze IV. středoevropské regionální konference mezinárodní federace učitelů živých jazyků*. Praha: PedF UK, 2003, s. 112. ISBN 80-7290-117-X.

HASIL, Jiří. *Interkulturní aspekty mezikulturní komunikace*. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem, 2011. ISBN 978-80-7414-400-4.

HENDRICH, Josef a kol. *Didaktika cizích jazyků*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1988.

HOLUB, Jan a kol. *Čeština jako cizí jazyk – Úroveň B2* [online], Praha: MŠMT, 2005, s. 182-193.
Dostupné z: <http://www.msmt.cz/mezinarodni-vztahy/referencni-urovne-pro-cestinu-jako-cizi-jazyk>

HRDLIČKA, Milan. *Kapitoly o češtině jako cizím jazyku*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2010. ISBN 978-80-7043_867-1.

KNEŘOVÁ, Magdalena. Ke způsobům oslovování v mluvených projevech. *Naše řeč*. 1995, roč. 78, č. 1.

SERR - Společný evropský referenční rámec pro jazyky. Olomouc: Univerzita Palackého, 2002.

ŠINDELÁŘOVÁ, Jaromíra. *Čeština jako cizí jazyk v evropském kontextu*. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem, 2008. ISBN 978-80-7414-089-1.

Internetové zdroje:

Lektoráty českého jazyka a literatury. *Dům zahraničních služeb* [online]. [cit. 2012-06-11].

Dostupné z: www.dzs.cz

Česká centra [online]. [cit. 2012-06-11]. Dostupné z: <http://www.czechcentres.cz/>

Učebnice:

ADAMOVIČOVÁ, Ana. IVANOVÁ, Darina. *Basic Czech I*. Praha: Karolinum, 2006. ISBN 978-80-246-1713-8.

CVEJNOVÁ, Jitka. *Česky, prosím I*. Praha: Karolinum, 2008. ISBN 978-80-246-1577-6.

DOBIÁŠ, Dalibor. *Mluvme česky*. Praha: Fragment, 2010. ISBN 978-80-253-0672-7.

FROULÍKOVÁ, Lenka. *Adam a Eva v Českém ráji*. Praha: Akronym, 2008. ISBN 978-80-200-1673-7.

HOLÁ, Lída. *New Czech Step by Step*. Praha: Akropolis s.r.o., 2008. ISBN 978-80-86903-73-6.

HOLÁ, Lída. BOŘILOVÁ, Pavla. *Čeština expres*. Praha: Akropolis s.r.o., 2011. ISBN 978-80-87481-22-6.

MROVĚČOVÁ, Ljuba. *Čeština pro rusky mluvící*. Brno: Computer Press, 2009. ISBN 978-80-251-1992-1.

REŠKOVÁ, Ivana. PINTAROVÁ, Magdalena. *Communicative Czech (Elementary Czech)*. PhDr. Ivana Rešková, 2009. ISBN 80-239-6575-1.

ŠTINDL, Ondřej. *Easy Czech Elementary*. Praha: Akronym, 2008. ISBN 978-80-254-1060-8.

7 RESUMÉ

The theme of this bachelor work is called 'Socio-cultural Dimension and Textbooks of Czech for Foreigners'.

The aim of theoretical part is characteristic of the concept of socio-cultural dimension. We described the current situation in the education of foreign languages and we specified the role of Czech as a foreign language. Thereafter we explained the concepts associated with the acquisition of the language code - communication method and communication competence. We also dealt with socio-cultural competence, and how to teach it. In the last section we described the socio-cultural competence of Czech at different levels according to the Common European Framework of Reference for Languages.

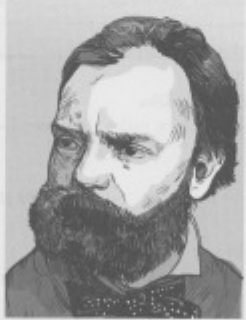

The practical part contains analysis of socio-cultural dimension in selected learning materials of Czech for foreigners. We focused primarily on three socio-cultural themes - important Czech personalities; restaurant; formal / informal addressing. At the end, we determined some linguistic and didactic recommendations for textbook authors or teachers to improve the quality of teaching materials in terms of socio-cultural dimension.

8 PŘÍLOHY

Příloha č. 1

1. Kdo je kdo v české historii? (Pracujte s internetem.)

spisovatel a dramatik, historik, novinář, podnikatel, hudební skladatel, filozof a pedagog

		
Jan Ámos Komenský (1592–1670)	František Palacký (1798–1876)	Karel Havlíček Borovský (1821–1856)
		
Emil Škoda (1839–1900)	Antonín Dvořák (1841–1904)	Karel Čapek (1890–1938)

2. Víte, kdo je...?

Václav Havel, Miloš Forman, Magdaléna Kožená, Dominik Hašek, Karolína Kurková
(bývalý prezident, dramatik, filmový režisér, hokejista, modelka, operní zpěvačka)

CVEJNOVÁ, Jitka. *Česky, prosím I*. Praha: Karolinum, 2008. ISBN 978-80-246-1577-6.

Příloha č. 2

2. Kdy se narodili a kdy zemřeli? Proč jsou známi? Doplňte. Pracujte s internetem a slovníkem.*

1. Karel IV. – český _____ a císař Svaté říše římské (14. 5. 1316–29. 11. 1378).
2. Jan Hus – náboženský reformátor a _____ na Univerzitě Karlově (1371–6. 7. 1415).
3. Jan Ámos Komenský – _____ filozof a teolog (28. 3. 1592–15. 11. 1670).
4. František Palacký – český _____ a politik (14. 6. 1798–26. 5. 1876).
5. Antonín Dvořák – český _____ skladatel, autor symfonie Z nového světa (8. 9. 1841–1. 5. 1904).
6. Tomáš Garrigue Masaryk – filozof a první československý _____ (7. 3. 1850–14. 9. 1937).
7. Alfons Mucha – _____ a grafik (24. 7. 1860–14. 7. 1939).
8. Jaroslav Hašek – _____ a novinář (30. 4. 1883–3. 1. 1923).
9. Jaroslav Heyrovský – _____ a nositel Nobelovy ceny za chemii (20. 12. 1890–20. 3. 1967).
10. Jaroslav Seifert – _____ a nositel Nobelovy ceny za literaturu (23. 9. 1901–10. 1. 1986).

CVEJNOVÁ, Jitka. *Česky, prosím I*. Praha: Karolinum, 2008. ISBN 978-80-246-1577-6.

Příloha č. 3

Kdo je to? – To je...
Who is that? – That is...

1. Čtěte. Pozorujte.
(For more about Czech names and addressing people, see page 218.)

To je Jaromír Nohavica. Je zpěvák.

To je Lucie Bílá. Je zpěvačka.

To je Jan Hrušínský. Je herec.

To je Hana Maciuchová. Je herečka.

To je Václav Havel. Je politik a dramatik.

To je Madeleine Albright(ová). Je politička.

HOLÁ, Lída. *New Czech Step by Step*. Praha: Akropolis s.r.o., 2008. ISBN 978-80-86903-73-6.

Příloha č. 4

 3. Poslouchejte text a doplňte čas.

45

Kateřina Neumannová je známá česká lyžařka. Před sezónou trénuje každý den. Vstává v _____ hodin ráno a od _____ do _____ jde běhat. Od _____ do _____ snídá čaj nebo kávu a cornflaky s mlékem. Od _____ do _____ odpočívá a stará se o malou dceru. Od _____ do _____ trénuje. Ve _____ hodin obědvá polévku, bílé maso s rýží nebo špagety. Od _____ do _____ čte nebo někdy taky spí. Odpoledne od _____ do _____ zase trénuje. V _____ hodin večer, a pak od _____ do _____ odpočívá, hraje si s dcerou nebo se dívá na televizi. V _____ hodin večer jde spát.

Petr Hapka je populární český skladatel a zpěvák. Skládá písničky a hudbu k filmům. Teď připravuje nové cédéčko. Petr vstává ve _____ hodiny odpoledne, „snídá“ polévku a od _____ do _____ čte noviny nebo si hraje a povídá s dětmi. Od _____ do _____ má pracovní schůzky a konzultace. V _____ hodin večer „obědvá“, a pak jede do hudebního studia. Od _____ do _____ hodin ráno pracuje ve studiu a skládá hudbu. V _____ hodin „večeří“. Jde spát v _____ hodin ráno.

HOLÁ, Lída. *New Czech Step by Step*. Praha: Akropolis s.r.o., 2008. ISBN 978-80-86903-73-6.

Příloha č. 5

6. Představte je:
 Antonín Dvořák – skladatel
 Karel Čapek – spisovatel
 Otakar Kubín – malíř
 Miloš Forman – režisér
 Josef Koudelka – fotograf

Busta Karla Čapka
Foto Benjamin Siskel, Wikipedia Commons

Antonín Dvořák
Zdroj: Wikipedia

Josef Koudelka
Foto Tomáš Pustelný

Miloš Forman
Zdroj: Le Cour de l'Europe, 4, 10/2005

Vítězslava Kaprálová – skladatelka
 Božena Němcová –
 Toyen (Marie Čerminová) –
 Věra Chytilová –
 Dagmar Háchová –

Vítězslava Kaprálová
Foto www.kapralova.org or website
The Kapralova Society

Toyen
Zdroj: Le Cour de l'Europe, 4, 10/2006

Věra Chytilová
Foto Ota, Wikipedia

Božena Němcová
Foto Janmila Kotvíč, Aničkaova copíka pochází ze knihy Němcová, soukromá sbírka

Dagmar Háchová
Zdroj: Le Cour de l'Europe, 4, 10/2006

FRoulÍKOVÁ, Lenka. *Adam a Eva v Českém ráji*. Praha: Akronym, 2008. ISBN 978-80-200-1673-7.

Příloha č. 6

4 Read about Barbora Kodetová.

Barbora Kodetová je česká herečka. Je z legendární herecké rodiny, která je stará skoro dvě stě let. Její praprapradědeček byl režisér, dramatik a herec Josef Jiří Kolár. Její prapradědeček Vendelín Budil byl také herec a ředitel divadla v Plzni a její pradědeček Jiří Steimar hrál celý život v Národním divadle. Tam hrála také její babička Jiřina Steimarová. Její otec byl známý a velmi úspěšný herec Jiří Kodet. Barbora je hlavně divadelní herečka, ale hraje i ve filmu a v televizi. Hrála v americkém sci-fi seriálu Duna a Děti duny. Žije v Praze a má dcery Lily a Violetu.

- a) Underline all the adjectives in the text. Guess or look up their meaning.
- b) Work with a partner. Ask Barbora different kinds of questions about her family. Your partner answers for her.
Example: *Jak se jmenoval/a váš/vaše ...? Co dělal/a váš/vaše ...? Kde hrál/a váš/vaše ...?*

ŠTINDL, Ondřej. *Easy Czech Elementary*. Praha: Akronym, 2008. ISBN 978-80-254-1060-8.

Příloha č. 7

Read this text and fill in the blanks with the verbs from the box in the correct form.

byť (2x) jmenovat se mít mluvit narodit se pracovat vrátit se zemřít žít

Český král Karel IV.
Karel IV. byl český král. (1) čtyři manželky a dvanáct dětí. Byl vysoký, štíhlý a velmi chytrý. (2) v roce 1316 v Praze a zemřel v roce 1378 taky v Praze. Jeho otec se jmenoval Jan Lucemburský a byl cizinec. Jeho matka, Eliška Přemyslovna, (3) česká princezna. Karel studoval deset let ve Francii a od roku 1330 do roku 1333 (4) v Itálii. Naučil se čtyři nové jazyky. (5) italsky, německy, francouzsky, latinsky a samozřejmě česky. V roce 1334 poslal otec mladého Karla na Moravu, tam Karel bydlel a (6) dvanáct let. V roce 1346 Jan Lucemburský (7) a Karel (8) do Čech jako nový český král. Karel IV. měl velmi rád Prahu. Postavil tam katedrálu svatého Víta, most, který se dnes jmenuje Karlův, a blízko Prahy taky hrad Karlštejn. V roce 1348 v Praze otevřel novou univerzitu, která (9) teď Karlova univerzita. Když žil Karel IV., Praha (10) velmi důležité město v Evropě.

IV. - pronáse: čtvrtý; král king; princezna princess; samozřejmě of course; poslat to send; postavit to build; svatý saint; otevřít to open

a) Which is correct - a), b) or c)?

1. Karel byl český král od roku a) 1346. b) 1334. c) 1316.	3. Karel uměl a) čtyři jazyky. b) pět jazyků. c) šest jazyků.	5. Hrad Karlštejn je a) u Prahy. b) daleko od Prahy. c) v Praze.
2. Jeho matka byla a) cizlnka. b) Češka. c) z Francie.	4. Karel byl ženatý a) dvakrát. b) pětkrát. c) čtyřikrát.	6. Karel bydlel v Itálii a) čtyři roky. b) deset let. c) nikdy.

b) Make questions for these answers according to the text.

- ? Karel IV. byl český král.
- ? Narodil se v roce 1316.
- ? Měl dvanáct dětí.
- ? Jmenovala se Eliška Přemyslovna.
- ? Ve Francii.
- ? Ano, mluvil česky.
- ? Otec poslal Karla na Moravu.
- ? Od roku 1330 do roku 1333.
- ? 12 let.
- ? Karlštejn, Karlův most a katedrálu sv. Víta.

ŠTINDL, Ondřej. *Easy Czech Elementary*. Praha: Akronym, 2008. ISBN 978-80-254-1060-8.

příloha č. 8

2. Čtete text ve cvičení 3. Označte správnou odpověď.

1. Božena Němcová byla
 a) herečka
 b) spisovatelka
 c) zpěvačka

2. Božena Němcová měla
 a) dvě děti
 b) tři děti
 c) čtyři děti

3. T. G. Masaryk byl
 a) první český herec
 b) první český prezident
 c) první český spisovatel

4. T. G. Masaryk
 a) pracoval na počítači
 b) pracoval ve firmě
 c) pracoval na univerzitě

5. Dana Zátopková byla
 a) sportovkyně
 b) politička
 c) učitelka

6. Emil Zátopek vyhrál závod
 a) na 5 kilometrů
 b) na 10 kilometrů
 c) na 5 a na 10 kilometrů a maraton

3. Čtete.

Božena Němcová byla česká spisovatelka. Narodila se v roce 1820. Němcová byla krásná a talentovaná, ale její manžel měl politické a finanční problémy a Němcová často neměla peníze. Měla čtyři děti, tři syny a dceru. Božena Němcová psala romány, povídky a pohádky. Její román Babička je velmi slavný. Její romantické prózy měl rád Franz Kafka. Němcová umřela v roce 1862.

Tomáš Garrigue Masaryk byl filozof a politik. Byl to první český prezident. Narodil se v roce 1850. Studoval filozofii a potom učil na univerzitě jako profesor a psal o filozofii. Od roku 1918 do roku 1935 byl prezident Československa. Jeho manželka byla Američanka. Měli čtyři děti, dva syny a dvě dcery. Jeho přítel byl slavný český spisovatel Karel Čapek. Masaryk rád jezdil na koni a byl velmi populární. Umřel v roce 1937.

Emil Zátopek (1922–2000) a jeho manželka **Dana Zátopková** (1922) byli sportovci. Emil a Dana se narodili ve stejný den a taky ve stejný den vyhráli zlatou medaili na olympiádě ve Finsku v roce 1952. Emil tam dokonce vyhrál tři závody: na 5 kilometrů, na 10 kilometrů a maraton a vytvořil tři olympijské rekordy. Byl to nejlépeší český atlet ve dvacátém století.

4. Doplňte jméno.

1. _____ se narodil se v roce 1850.	6. _____ vyhráli zlatou medaili.
2. _____ se narodila se v roce 1820.	7. _____ často neměla peníze.
3. _____ se narodili ve stejný den.	8. _____ učil na univerzitě jako profesor.
4. _____ měla čtyři děti.	9. _____ rád jezdil na koni.
5. _____ měl čtyři děti.	10. _____ byli sportovci.

HOLÁ, Lída. BOŘILOVÁ, Pavla. *Čeština expres*. Praha: Akropolis s.r.o., 2011. ISBN 978-80-87481-22-6.

Příloha č. 9

2 Poslechněte si nahrávku. Nahrávku si poslechněte ještě jednou a ke slovesům napište tvary, které uslyšíte. Pak doplňte další informace z nahrávky.
Listen to the recording. Listen again and write the forms of the verbs below you hear. Match them with the information from the recording.

a) Karel IV.

- 51 narodit se _____
 založit _____
 vydat _____
 mít _____
 zemřít _____

Paříž – *Paris*, postavit – *to build*, římský – *Roman*, zákon – *law*

b) Jan Amos Komenský

- 52 narodit se _____
 být _____
 odejít _____
 cestovat _____
 napsat _____

biskup – *bishop*, Jednota bratrská – *Unity of Brethren (Czech Protestant Church)*,
 nekatolík – *non-Catholic*, spisovatel – *writer*, těžký – *difficult*

c) Ema Destinová

- 53 narodit se _____
 chtít _____
 mít úspěch _____
 zpívat _____
 nedostat _____

i když – *although*, malovat – *to draw*, slavný – *famous*, svět – *world*

DOBIÁŠ, Dalibor. *Mluvme česky*. Praha: Fragment, 2010. ISBN 978-80-253-0672-7.

Příloha č. 10

V restauraci.*In a restaurant***Host říká:****Je tady volno?****Dám si****Chtěl bych / chtěla bych****Ještě jednou, dvakrát****To je všechno.****Prosím účet./ Zaplatím.**

Is this seat taken?

I will have

I would like

One more

That's all.

The bill, please. / I will pay.

Číšník / servírka říká:**Co si dáte?****Co si přejete?****Ještě něco?****Nemáte drobné?****A co k pití?****Zvlášť nebo dohromady?**

What will you have?

What do you wish?

Something else?

Do you have change?

Something to drink?

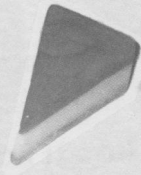

Separately or together?

1. Hádejte, kde ti lidé asi jsou. Nová slova najdete na straně 58.**A. v obchodě****B. v hospodě****C. v restauraci****D. v cukrárně****E. v kanceláři****F. v metru****1.***Číšník:* Prosím, paní, co si dáte?*Lori:* Dám si kávu a nějaký dezert. Co máte?*Číšník:* Máme zmrzlinu, palačinky, dort...*Lori:* Jednou palačinky, prosím.*Číšník:* A ještě něco?*Lori:* Ano. Dvakrát zmrzlinu. Dneska nemám dietu.**2.***Servírka:* Prosím, co si dáte?*David:* Jednou polévku a jednou kuře a rýži.*Servírka:* A ještě něco?*David:* Ještě jednou salát, prosím.*Servírka:* To je všechno?*David:* Ano, to je všechno. Zaplatím.**3.***Číšník:* Co si dáte?*Eva:* Dáme si dvakrát guláš s knedlíkem.*Číšník:* A co k pití? Máme pivo, kolu, džus...*Tom:* Jednou pivo a jednou kolu.*Číšník:* A ještě něco?*Tom:* Ne, díky. To je všechno. Zaplatím.**4.***Prodavačka:* Prosím?*John:* Chtěl bych dvakrát mléko a jednou sýr Eidam.*Prodavačka:* A ještě něco?*John:* Máte nějaké víno?*Prodavačka:* Ano. Bílé nebo červené?*John:* Tak jednou červené a jednou bílé.**Pamatujte si:**

To je dobrá káva. To je dobrá rýže. X Dám si dobrou kávu. Dám si dobrou rýži.

jedna, dva, tři X jednou, dvakrát, třikrát*This way of counting is only used for buying or ordering things, e. g: Jednou pivo. Dvakrát kávu.*

Příloha č. 11

Jídelní lístek	
polévka:	
<i>hovězí polévka</i>	23,-
<i>kuřecí polévka</i>	20,-
<i>bramborová polévka</i>	20,-
<i>gulášová polévka</i>	25,-
	
hlavní jídlo:	
<i>vepřové maso a rýže</i>	85,-
<i>omeleta, brambory, tatarská omáčka</i>	74,-
<i>smažený kapr a bramborový salát</i>	72,-
<i>hovězí maso a rýže</i>	83,-
<i>biftek a krokety</i>	105,-
<i>guláš a knedlíky</i>	78,-
<i>pečené kuře a americké brambory</i>	89,-
<i>smažený sýr a hranolky</i>	65,-
<i>hovězí maso, svičková omáčka, knedlíky</i>	81,-
	
dezert:	
<i>zmrzlina</i>	35,-
<i>dort</i>	29,-
<i>palačinky, šlehačka, ovoce</i>	50,-
<i>roláda</i>	28,-
	
nápoje:	
<i>káva</i>	25,-
<i>kola</i>	20,-
<i>čaj</i>	20,-
<i>džus</i>	25,-
<i>Fanta</i>	20,-
<i>Dobrá voda</i>	10,-
<i>minerálka</i>	10,-
<i>pivo světlé</i>	20,-
<i>pivo černé</i>	25,-
<i>víno: červené nebo bílé, 1 litr</i>	115,-
	

HOLÁ, Lída. *New Czech Step by Step*. Praha: Akropolis s.r.o., 2008. ISBN 978-80-86903-73-6.

Příloha č. 12

LEKCE 4

TEXTY

■ **Je večer. Adam sedí v restauraci.**

Adam: Dobrý den.
 Číšník: Dobrý den, pane. Přejete si večeřet?
 Adam: Ano. Prosím jídelní a nápojový lístek.
 Číšník: Jistě. Tady je. Jaký nápoj si dáte?
 Adam: Jen minerálku, prosím.
 Číšník: Dobře. Dáte si polévku nebo předkrm?
 Adam: Předkrm – zeleninový salát a také pečivo.
 Číšník: Jistě. A jako hlavní jídlo?
 Adam: Pečené kuře a rýži, prosím.
 Číšník: Dáte si také moučník? Dnes máme jablečný závin, zmrzlinu...
 Adam: Dám si jablečný závin a čaj, prosím.
 Číšník: Přeji dobrou chuť.
 Adam: Děkuji.

Adam: Prosím účet.
 Číšník: Tady je, pane.
 (Adam platí.)
 Číšník: Děkuji, pane. Na shledanou.
 Adam: Na shledanou.

**GRAMATIKA
A SLOVNÍ ZÁSoba**

Restaurace

Zelenina

Pečivo

Kuře

FRoulÍKOVÁ, Lenka. *Adam a Eva v Českém ráji*. Praha: Akronym, 2008. ISBN 978-80-200-1673-7.

Příloha č. 13

2. Doplňte dialog:

- Adam: Dobrý den.
 Číšník: Dobrý den, pane. Přejete si?
 Adam: Ano. Prosím a nápojový lístek.
 Číšník: Jistě. Tady je. Jaký si dáte?
 Adam: Jen minerálku, prosím.
 Číšník: Dobře. Dáte si polévku nebo předkrm?
 Adam: – zeleninový salát a také pečivo.
 Číšník: Jistě. A jako hlavní?
 Adam: Pečené kuře a rýži, prosím.
 Číšník: Dáte si také? Dnes máme jablečný závin, zmrzlinu...
 Adam: Dám si jablečný závin a čaj, prosím.
 Číšník: Přeji chuť.
 Adam: Děkuji.

Zeleninový salát

Foto Wikimedia Commons

8. Objednejte jídlo a pití v restauraci pro kamarádku. Kamarádka je vegetariánka.

Kamarádka si dá

9. Napište a zahrajte scénku:

V restauraci

FRoulíková, Lenka. *Adam a Eva v Českém ráji*. Praha: Akronym, 2008. ISBN 978-80-200-1673-7.

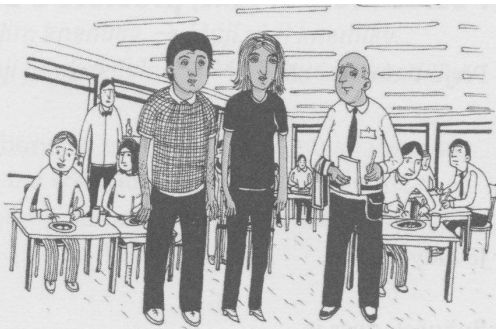
Příloha č. 14

Adam: Dobrý den. Chceme obědvat. Je tady volno?

Číšník: Dobrý den. Dnes máme dost obsazeno. ...
Ale moment, tamhle bude hned volný stůl.

Adam: Děkujeme.

Číšník: Není zač... Prosím, tady je jídelní lístek.

Číšník: Co si dáte, prosím?

Eva: Dvakrát zeleninovou polévku, jednu hovězí guláš a knedlíky, jednu vepřový řízek a bramborovou kaši.

Číšník: Něco k pití?

Eva: Ano, dvakrát malé pivo Budvar.

Číšník: Nechcete ještě nějaký zákusek?

Eva: Ne, děkujeme. To je zatím všechno.

Eva: Dobrou chuť.

Adam: Nápodobně.

Eva: Jak ti chutná ten guláš, Adame?

Adam: Je to moc dobré.

Eva: Nechceš si dát ještě něco?

Adam: Ne, já nemám moc velký hlad, ale mám žízeň. Dám si ještě jedno malé pivo.

Adam: Pane vrchní, platím.

Číšník: Hned to bude. ... Platíte dohromady, nebo zvlášť?

Adam: Dohromady.

Číšník: Takže dvakrát zeleninová polévka, jednu guláš, jednu řízek a třikrát malé pivo. ... Dohromady to dělá 338 Kč.

Adam: 350 Kč. To je v pořádku.

Číšník: Děkuju. Na shledanou.

Adam: Na shledanou.

CVEJNOVÁ, Jitka. *Česky, prosím I.* Praha: Karolinum, 2008. ISBN 978-80-246-1577-6.

 1. Poslechněte si text, přečtěte a doplňte minidialogy.

58

A: Přeju ti dobrou chuť. A: _____?

B: _____ B: Dvakrát Budvar.

A: Je tady volno? A: _____?

B: Bohužel, dnes je _____ B: Je to moc dobré.
Moment, tamhle je volný stůl.

A: Platíte dohromady nebo každý zvlášť? A: _____?

B: _____ B: Děkujeme, zatím to je všechno.

 2. Je to pravda, nebo to není pravda?

1. Adam a Eva večeří v restauraci.
2. V restauraci je dost obsazeno, ale jeden stůl je volný.
3. Eva si dá zeleninovou polévku, vepřový řízek a bramborovou kaši.
4. Adam si dá hovězí guláš a knedlíky.
5. Eva a Adam nechtějí nic pít.
6. Eva a Adam nechtějí žádný zákusek.
7. Guláš dnes není moc dobrý.
8. Adam má hlad.
9. Adam a Eva platí dohromady.
10. Adam platí za 2 piva.

 3. Změňte úvodní dialogy.

1. Adam a Eva chtějí večeřet v restauraci.
2. Vzadu v restauraci je volno.
3. Eva a Adam nebudou jíst polévku.
4. Eva si dá smažený sýr, hranolky a tatarku a Adam si dá kuře a rýži.
5. K pití si dají bílé víno (dvakrát 2 deci).
6. Nakonec si dají čokoládovou zmrzlinu.
7. Jídlo je dobré, ale Adam má dnes hlad, dá si ještě palačinku.
8. Eva nemá hlad.
9. Eva si dá ještě minerálku, protože má žízeň.
10. Adam platí 580 Kč.
11. Adam dává spropitné 20 Kč.

4. Změňte podle vzoru.

a) **Vzor:** *Chutná mi rýže.* → *Mám rád/a rýži. Chutnají jim knedlíky.* → *Mají rádi knedlíky.*

b) **Vzor:** *Chutná mi rýže.* → *Mám chuť na rýži. Chutnají jim knedlíky.* → *Mají chuť na knedlíky.*

1. Chutná mi řízek.
2. Hranolky mu nechutnají.
3. Brambory jim nechutnají.
4. Chutnají jí špagety.
5. Chutná ti pizza?
6. Nechutná ti omeleta?
7. Nechutná mu čokoládová zmrzlina.
8. Chutná ti bramborová kaše?
9. Česká kuchyně nám chutná.
10. Chutná vám zeleninová polévka?

5. Doplňte rozhovor podle poslechu.

59

Číšník: Dobrý den. Vítám vás v naší restauraci. Tak, co si dáte?

Žena: Já si dám _____

Muž: Já bych chtěl _____

Číšník: Něco k pití?

Žena: _____

Muž: _____

Číšník: Dáte si taky dezert?

Žena: _____

Muž: _____

6. Spojte otázky a odpovědi.

1. Co si dáte k pití?	a) Ano, jednu kávu presso.
2. Máte anglický jídelní lístek?	b) Ne, děkuju, mám tady auto.
3. Dáte si nějaký zákusek?	c) Ano, dám si ovocný dort.
4. Přejete si polévku?	d) Ne, děkuju, polévku nejím.
5. Dáte si ještě něco?	e) Lituju, ale máme jen český a německý.
6. Dáte si aperitiv?	f) Ano, mám moc rád českou kuchyni.
7. Kolik platím?	g) Ne, to je hovězí.
8. Máte nějaké vegetariánské jídlo?	h) Minerálku.
9. Je to vepřové maso?	i) Ano, smažený sýr nebo zeleninovou omeletu.
10. Chutná vám česká kuchyně?	j) Dělá to celkem 720 Kč.

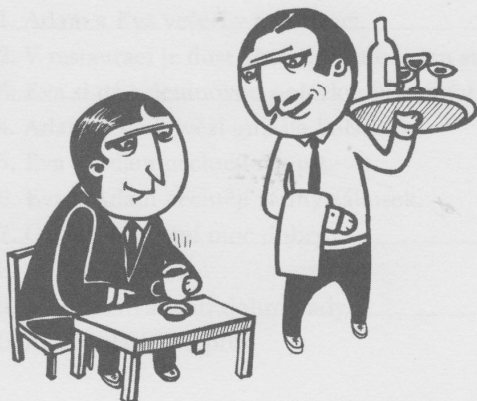
7. Přečtěte si ještě jednou úvodní dialog.

a) Doplňte text.

1. Eva a Adam dnes _____ v restauraci U Nováků. 2. V restauraci je v poledne dost _____.
3. Eva obědvá _____, řízek a bramborovou kaši. 4. Adam jí zeleninovou polévku, _____
- a _____. 5. Pijou _____. 6. Nejedí žádný _____. 7. Guláš je _____, ale polévka je
- trochu slaná. 8. Adam má žízeň, dá si ještě _____. 9. Adam a Eva platí _____.
10. Adam dává _____ 12 Kč.

b) Řekněte, které dvě informace nejsou v dialogu.

8. Přečtěte si vtip. Znáte nějaký jiný vtip? Napište krátký vtip.

Host: Pane vrchní, je to, co piju, čaj, nebo káva?

Vrchní: A jak to chutná?

Host: Trochu jako benzin.

Vrchní: Tak to bude čaj.

9. Odpovězte.

Jste v restauraci. Máte hodně peněz. Co si dáte?

CVEJNOVÁ, Jitka. *Česky, prosím I.* Praha: Karolinum, 2008. ISBN 978-80-246-1577-6.

Příloha č. 17

COMMUNICATION

In a restaurant, on a visit

dát si / dám si

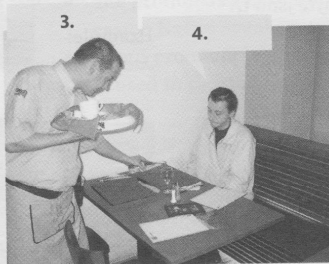
to have something to eat or drink

Co si dáte?

Dám si pivo.

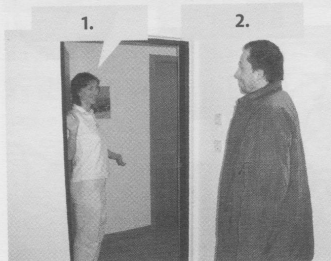
1 What are the people saying in these situations? Fill in the phrases in the balloons.

46 V restauraci In a restaurant

- a) Dám si kávu a minerálku, prosím.
 b) Prosím, tady je káva a tady je minerálka.
 c) Dobrý den, co si dáte?
 d) Děkuju.

47 Na návštěvě On a visit

- a) Posadte se, prosím. Dáte si kávu, čaj nebo minerálku?
 b) Dobrý den, pane Veselý, pojdte dál.
 c) Kávu, prosím.
 d) Dobrý den.

a) Listen and check your dialogues.

b) Match the phrases with their English meanings.

1. Pojdte dál.	a) Here you are.
2. Co si dáte?	b) Come in.
3. Posadte se.	c) Please.
4. Prosím.	d) What would you like?
5. Prosím.	e) Sit down.

Phrases used in a restaurant

Co si dáte k jídlu?	What would you like to eat?
Co si dáte k pití?	What would you like to drink?
Ještě něco?	Anything else?
Zaplatím.	I will pay.

Phrases used on a visit

Formal phrases	Informal phrases
Pojďte dál.	Pojď dál.
Co si dáte?	Co si dáš?
Posadte se.	Posaď se.

If you are invited to someone's home in the Czech Republic, you are expected to take off your shoes before entering the apartment, sometimes even if the host tells you not to. Czechs would never walk in their homes with their shoes on.

c) Work in pairs. Act out the conversations *v restauraci* and *na návštěvě*. You can order the following drinks.

pivo víno čaj cola džus whisky káva minerálka

I. FRAZELOGIE

Фразеология

Mám hlad.

Я голоден. Мне хочется есть.

Mám žízeň.

Мне хочется пить.

Je tu poblíž nějaká restaurace?

Есть здесь поблизости какой-нибудь ресторан?

Tady kolem je hodně restaurací.

Вокруг много ресторанов.

Dobře vaří v restauraci „Pod Kaštany“.

Хорошо готовят в ресторане «Под каштаны».

Kdy tam otvírají?

В котором часу там открывают?

V jedenáct.

В одиннадцать.

Pojďte, zajdeme tam.

Давайте пойдем туда.

Jsou ta místa volná?

Эти места свободны?

Je tady volno?

Здесь свободно?

Pane vrchní, prosím jídelní lístek.

Официант, меню, пожалуйста.

Máte už objednáno?

Вы уже заказали?

Co máte dobrého?

Что у вас сегодня вкусного?

Co si dáte/přejete?

Что вы возьмете?

Dáme si...

Мы возьмем ...

Chtěl/i bych/om...

Мы хотели бы ...

Ještě něco?

Что-нибудь еще?

A co k pití?

А что вы будете пить?

Přineste nám prosím...

Принесите нам, пожалуйста, ...

Objednáme si pití.

Мы закажем напиток.

Dejte nám minerálku, džus, pivo, víno, kolu, kávu, čaj.

Принесите, пожалуйста, минеральную воду, сок, пиво, вино, колу, кофе, чай.

To je všechno?

Это все?

Dobrou chuť!

Приятного аппетита!

Na zdraví!

За здоровье!

MROVĚČOVÁ, Ljuba. *Čeština pro rusky mluvící*. Brno: Computer Press, 2009. ISBN 978-80-251-1992-1.

Dáme si moučník.

Byli jste spokojeni?

Bylo to velmi dobré!

To je moje oblíbené jídlo.

Mám rád českou kuchyni.

Pane vrchní, platím!

Prosím, zaplatíme.

Budete platit dohromady, nebo zvlášť?

Měli jsme...

Kolik je to?

Возьмем пирожное.

Вы были довольны?

Это было очень вкусно.

Это мое любимое блюдо.

Мне нравится чешская кухня.

Рассчитайте нас! Счет!

Рассчитайте нас!

Вы будете платить вместе или по отдельности?

У нас было ...

Сколько с меня?

II. DIALOGY

Диалоги

1. Přečtete dialogy a zjistěte, nakolik jste pochopili jejich obsah.

Прочитайте диалоги и определите, насколько вы поняли их содержание.

2. Procvičujte je a naučte se je z paměti.

Тренируйте диалоги и выучите их наизусть.

3. Upravte dialogy pro vlastní potřeby.

Измените диалоги, приспособив их собственным нуждам.

Dialog 1

V restauraci 1

Pavel, Lenka, číšnice, vrchní

Č: Dobrý den. Přejete si obědvat?

P: Ano. Chtěl bych jídelní lístek.

Č: Prosím, pane. Tady je.

P: Děkuju. Lenko, dáme si aperitiv?

L: Můžeme. Mám chuť na bílé Martini.

P: Dobře. Dám si taky. Mají rajskou polévku, tu mám rád.

L: Já ji nechci. Mám chuť na zeleninovou.

P: Máš ráda smažené kuře?

L: Ano. Dáme si kuře a hranolky.

Č: Prosím, chcete si už objednat?

P: Ano, jednu rajskou a jednu zeleninovou polévku a dvakrát smažené kuře a hranolky.

Č: Přejete si také aperitiv?

P: Dvakrát bílé Martini s olivou a ledem.

В ресторане 1

041_L_8_D_1

MROVĚČOVÁ, Ljuba. *Čeština pro ruský mluvící*. Brno: Computer Press, 2009. ISBN 978-80-251-1992-1.

- Č: Dáte si taky salát?
 L: Jaký máte?
 Č: Rajčatový a okurkový.
 L: Tak dvakrát okurkový.
 P: Dáš si zákusek, Lenko?
 L: Pavle, víš, že nesmím. Nechci být tlustá.
 P: Ale jdi. Večer si můžeme zajít do fitcentra. Já si dám zmrzlinu.
 Mám si dát čokoládovou nebo vanilkovou?
 L: Čokoládovou. Ale kávu si dáme oba.
 P: Pane vrchní, platím!
 V: Dohromady, nebo zvlášť?
 P: Dohromady.
 V: Prosím, tady je váš účet.

042_L_8_D_2

Dialog 2

V restauraci 2

Jana, Kristýna, číšník

- J, K: Dobrý den.
 Č: Dobrý den.
 J: Sedneme si tam k oknu?
 K: Můžeme.
 Č: Jídelní lístek, prosím. Co si dáte k pití?
 J: Dvě deci bílého vína a minerálku.
 K: Já jen minerálku, jemně perlivou.
 J: Dám si dnes jen nějakou rybu se zeleninou a bez přílohy. Snažím se zhubnout.
 K: Je tady velký výběr salátů. Vezmu si zeleninový salát s tuňákem.
 Č: Už máte vybráno?
 J: Jednou filé s hořčičnou omáčkou a zeleninou a jednou salát s tuňákem.
 Č: Budete chtít nějakou přílohu nebo pečivo?
 K: Ne, děkujeme.
 Č: Prosím, tady je jedenkrát filé a jedenkrát tuňákový salát. Dobrou chuť.
 J, K: Děkujeme.
 K: Jak ti to chutná? Já jsem spokojena.
 J: Je to moc dobré.
 K: Zaplatíme.
 Č: Dohromady, nebo zvlášť?
 K: Dohromady.
 Č: 235 Kč.
 K: Prosím.
 Č: Děkuji.
 J: Děkuji za oběd. Příště tě zvu já.

MROVĚČOVÁ, Ljuba. *Čeština pro rusky mluvící*. Brno: Computer Press, 2009. ISBN 978-80-251-1992-1.

Dialog 3

043_L_8_D_3

V restauraci – oběd se zahraničními hosty

В ресторане – обед с иностранными гостями

Pan Novák, číšník, hosté

N: Dobrý den.

Č: Dobrý den.

N: Máme objednaný stůl pro čtyři osoby.

Č: Ano, pane. Stůl je připraven v salónku. Běžte rovně a pak doprava.

N: Děkujeme. Prosím pojdte za mnou.

Host 1: Je to příjemná restaurace. Líbí se mi tady.

N: To jsem rád. Vaří tady dobře a můžete si vybrat něco z české kuchyně.

Host 2: Zkusíme vaše národní jídlo: knedlík se zelím a pečené vepřové maso.

Host 3: A samozřejmě české pivo.

N: Skutečně chcete všichni knedlíky se zelím? Jsou tu i jiná dobrá česká jídla. Svičková na smetaně, plněné bramboráky se zelím, guláš s knedlíky a další.

H 3: Myslím, že dnes si objednáme české knedlíky a zelí. Budeme u vás celý týden a další jídla určitě vyzkoušíme. Víme, že vaše kuchyně je skvělá.

N: Tak dobře, jdu objednat jídlo a pití.

Dialog 4

044_L_8_D_4

V kavárně

В кафе

Pavel, Lenka, číšnice, vrchní

Č: Dobrý den. Prosím. (podává jídelní lístek)

P: Děkuji. Nebudeme jíst, dáme si jen něco k pití.

Č: Prosím, chcete si už objednat?

P: Na co máš chuť, Lenko?

L: Dám si chlazenou minerálku a kapučíno.

P: A já dvě deci červeného vína a také minerálku.

Č: Mohu nabídnout z minerálek Mattoni a Bonaquu perlivou a neperlivou, jemně perlivou.

P: Dvakrát Mattoni, jemně perlivou.

Č: Máte ještě nějaké přání?

L: Dám si nějaký moučník. Prosím tiramissu.

Č: Prosím.

P: Budeme platit.

Č: 143 Kč.

P: Prosím.

Č: Děkuji

P, L: Na shledanou.

Č: Na shledanou.

MROVĚČOVÁ, Ljuba. *Čeština pro rusky mluvící*. Brno: Computer Press, 2009. ISBN 978-80-251-1992-1.

Dialog 5**Ve studentském klubu****В студенческом клубе**

Petr, Sergej

P: Ahoj. Jsem rád, že tě vidím v našem klubu.

S: Ahoj. Chci se podívat, jak se baví čeští studenti.

P: Myslím, že nic nového to pro tebe nebude. Asi mají stejné zájmy jako studenti ve vaší zemi – hudbu, tanec, pivo nebo víno a při tom si povídat.

S: No, uvidíme. Říkali mi, že dnes budou vyprávět Japonky o životě u nich a pak bude diskotéka.

P: Taky jsem přišel, abych se dozvěděl něco o Japonsku, poslechl si dobrou muziku a trochu si zatančil.

S: Já moc netančím, ale hudbu poslouchám rád.

P: Měl by sis dát smažený sýr s hranolky a tatarskou omáčkou. Je to jídlo českých studentů. A dělají ho tady dobře.

S: Tak to musím zkusit. Už si ho jdu objednat.

P: Dobrou chuť. A nezapomeň na pivo.

S: Děkuji. To nezapomenu. Přeji příjemnou zábavu.

P: Já tobě taky.

MROVĚČOVÁ, Ljuba. *Čeština pro rusky mluvící*. Brno: Computer Press, 2009. ISBN 978-80-251-1992-1.

Jídelní lístek	
Denní speciální nabídka	
Každý den pro Vás připravujeme denní polední minutky od 98,- Kč.	
Ze světa:	
1. Mozzarella s tomaty, olivami, zakápnutá pestem	85,-
2. Carpaccio ze svíčkové sypané parmezánem	120,-
3. Krevetový koktejl s toustem	85,-
Z domova:	
4. „Flamendr“ pikantní nakládaný hermelín	60,-
5. Krakonošova topinka s vejcem, šunkou a sýrem	85,-
6. Pražská šunka s máslem a okurkou	75,-
7. Švestky sušené paní Dorotkou v křupavé slanince	65,-
8. Vltavský utopenec z láku dlouho nelovený	60,-
9. Opékané klobásky s ďábelskou omáčkou	75,-
10. 200 g Sýrová mísa (4 druhy sýrů hezky zdobených)	190,-
11. 200 g Hokynářská mísa (šunka, uherák, angl. slanina)	190,-
Polévky:	
12. Polévku vaří náš kuchtík podle toho, jakou má zrovínka náladu, radno se opatrně pikolíka optat.	35,-

MROVĚČOVÁ, Ljuba. *Čeština pro rusky mluvící*. Brno: Computer Press, 2009. ISBN 978-80-251-1992-1.

22.	Šumavská šoulačka – pikantní hustá polévka s ostrou klobáskou, podávaná v chlebovém bochníčku. DOPORUČUJEME !	65,-
Staročeská kuchyně:		
13.	1 ks Pečené koleno pašíka Vašíka, cena dle váhy 100 g	20,-
14.	200 g Starostova bašta – vepřová panenka, uzené, klobáska, zelí, knedlíčky dvou druhů	185,-
15.	200 g Jihočeská cmunda s uzeným masem a zelím	150,-
16.	200 g Labužnický guláš plzeňského sládka s houskovým knedlíkem, bramboráčkem a klobáskou	185,-
17.	200 g Svíčková na smetaně Magdaleny D. Rettigové, s houskovým knedlíkem a brusinkovým terčem.	185,-
18.	1/2 Pečená kachnička se zelím a variací knedlíků	260,-
19.	300 g Vepřová flákota mistra kováře – pěkný kus masa na kovadlině pečený, zeleninkou zdobený.	169,-
20.	220 g Slovácké halušky se zelím, slaninou a uzeným masem	109,-
115.	150 g Jánošíkova mošna – ostrý hovězí guláš s žampiony, paprikou a sýrem, podávaný v teplém chlebovém bochníčku	149,-
Z jídelníčku pytláka Říhy:		
21.	200 g Jehněčí steak na mladém rozmarýnu pečený	250,-
23.	200 g Srnčí kýta na červeném víně	250,-
24.	200 g Zvěřinové řezy MOZART se žampiony	250,-
25.	220 g Falešné Lovecké medailonky Barona Prášila (svíčková, panenka, kuřecí s brusinkami a smetanou)	230,-
Bifteky z mladých býčků: chovy z Jižní Ameriky		
<i>Způsob propečení zařídíme dle Vašeho přání.</i>		
26.	200 g Biftek se sázeným vejcem, vázaný anglickou slaninou	279,-
27.	200 g Biftek pražské komtesy na zeleném pepři	279,-
28.	200 g Biftek policejního rady Vacátka (smetana, niva, kečup)	279,-
29.	200 g Biftek s omáčkou z pravých hříbků	279,-
30.	250 g Žižkovo oko – steak ze svíčkové zdobený kuřecí nugetou v česnekovém těstíčku	289,-
31.	200 g Řezy z Nerudovky – plátky svíčkové s modrým sýrem	279,-
32.	200 g Loupežnický pálivec – pikantní směs se zeleninou	279,-
33.	300 g Velký John – přírodní biftek, kořeněný pepřem a solí, s hořčicí a cibulkou	380,-
34.	300 g Pražská Trojka – medailonky ze svíčkové, kuřecích prsou, vepř. panenky, grilované s lilkem, cuketou a paprikou	269,-
35.	150 g Tatarský biftek – vše jak má být, 4 ks topinek	220,-
Něco z království Neptunova:		
36.	150 g Filet z lososa krevetami zdobený	170,-
37.	150 g Protýkaný filet z lososa s limetkovou omáčkou	170,-

MROVĚČOVÁ, Ljuba. *Čeština pro rusky mluvící*. Brno: Computer Press, 2009. ISBN 978-80-251-1992-1.

38.	150 g Pečený filet z lososa s přelivem z modrého sýra	170,-
39.	150 g Filet z lososa na másle s listovým špenátem	170,-
40.	100 g Pstruh po mlynářsku – cena dle váhy!	68,-
41.	100 g Pstruh královny Alžběty s mandlemi, česnekem a anglickou slaninou – cena dle váhy!	78,-

Bašta ze souseдова pašíka

Dobroty pro Vás připravujeme pouze z vepřových panenek!

42.	200 g Flák žižkovského frajera se slaninou, žampiony a sýrem	179,-
43.	200 g Myslivecká panenka se smaženou cibulkou	179,-
44.	200 g Hradčanské špalíčky v krému z pravých hříbků	189,-
45.	200 g Bašta řezníka Paličky – uzené maso smažené v těstíčku proložené kuřecími medailonky potřenými hořčicí a kořením	179,-
46.	200 g Panenské medailonky balené v anglické slanině	179,-
47.	200 g Grilovaná panenka v krustě z barevného koření	179,-
48.	200 g Pražská kapsa nadívaná hermelínem a žampiony	179,-
49.	200 g Panenka Rembrant – se smetanou, sýrem a koňakem	179,-
50.	200 g Meč kata Mydláře – pečený špíz z panenky, klobásky, papriky, cibule a angl. slaniny	189,-
51.	200 g Lukulská panenka plněná šunkou, sýrem a brokolicí	179,-
52.	200 g Rychtářovo kopí – vepřové a kuřecí medajlonky na kopí napíchnuté se slaninou a cibulí, na grilu zvolna pečené	189,-

Těstoviny jako z Itálie

53.	350 g Marco Polo – nudle, kuřecí, cibule, pórek, rajské, olivy, sýr	139,-
55.	350 g San Pietro – nudle, kuřecí, niva, žampiony, smetana, cibulka	149,-
56.	350 g Ponte – grilovaná krutí prsíčka položená na hnízdě ze širokých nudlí a restované zeleniny	139,-

Nabídka z našeho kurníku:

57.	200 g Kuře pana Broučka se šunkou, hermelínem a rajčátky	149,-
58.	200 g Rusalčiny vlásky – kuřecí nudličky se zeleninou a mandlemi	149,-
59.	200 g Kuřecí hřebínky se sýrovou omáčkou	149,-
60.	200 g Steak Pekelník – gratinovaný se sýrem, česnekem a chilli	149,-
61.	200 g Na meči nesené kuřecí proložené slaninou a švestkami	149,-
62.	200 g Kuřecí dukátky v česnekové košilce	149,-
64.	200 g Z babiččina kapsáře – kuřecí nudličky, žampiony, niva, cibulka, smetana	149,-
65.	200 g Kapsa z GROTTY plněná šunkou, mozzarellou, špenátem	149,-
66.	200 g Dáblovo potěšení na rozpálené pánvi až ke stolu nesené – ale pozor, páli dvakrát!	149,-
67.	200 g Smažená prsíčka plněná hermelínem a žampiony	149,-
68.	200 g Grilovaný krutí steak s listovým špenátem	149,-
69.	200 g Řízek Collosseum – kořeněná kuřecí prsíčka obalená v kukuřičných lupíncích	149,-

MROVĚČOVÁ, Ljuba. *Čeština pro rusky mluvící*. Brno: Computer Press, 2009. ISBN 978-80-251-1992-1.

70.	200 g Tornádo Lou – steak z krůtího masa s chilli omáčkou	149,-
71.	200 g Smažený řízeček s citronem – vyberte si masíčko!	149,-
72.	200 g Kuřecí soté Jana Lucemburského – kuřecí nudličky, žampiony, cibulka, pórek, olivy, kečup, smetana	149,-
73.	200 g Hradní paní – krůtí steak plněný šunkou, sýrem, žampiony smažený v jemném těstíčku	159,-
74.	350 g Malostranské zapékané kuře – kuřecí kousky se zeleninou a bramborami promíchané, se sýrem a smetanou zapékané	179,-
Pro hosta, který maso nemusí....		
75.	120 g Smažený sýr, tataraka	95,-
76.	120 g Hermelín smažený, brusinkami zdobený	95,-
77.	120 g Smažené kousky nivy s pečenými rajčaty	110,-
78.	150 g Andělská sýrová variace – eidam, niva, hermelín	125,-
79.	300 g Zeleninové rizoto se žampiony a parmezánem	120,-
80.	300 g Grilovaná paprika, cuketa, lilek, vař. brambory, čerstvá zelenina aneb Vegetariánův sen	130,-
Salátky z naší zahrádky:		
81.	350 g Salát ORCHIDEA – kuřecí kousky se žampiony, míchaná zelenina, ledový salát, sýr	149,-
82.	350 g Salát ONASIS – rajské, papriky, cibule, okurky, olivy, balkánský sýr	149,-
83.	350 g Salát CESAR – kuřecí maso, pečená slanina, ledový salát, smažený kruton, zálivka	149,-
84.	350 g Salát TISÍCE OSTROVŮ – ledový salát, kuřecí špíz, papriky, rajské, okurky, vařené vejce, americký dressink	149,-
85.	350 g Salát KŘUPÍNO – rajské, okurky, papriky, ledový salát, kuřecí prsíčka smažená v kukuříčných lupíncích, česneková om.	149,-
86.	Šopský salát	60,-
87.	Arabský salát – rajské, okurky, česneková omáčka	50,-
88.	Tomatový, okurkový, míchaný salát	50,-
Sladkosti pro potěšení:		
89.	Pohár Lesní víla – zmrzlina, horké lesní ovoce, šlehačka, oplatka	70,-
90.	Pohár Ledový oheň- vanilková zmrzlina, horké maliny, šlehačka, oplatka	70,-
91.	Palačinka POHODA – nechte se sladce překvapit	85,-
92.	Domácí lívanečky s borůvkami a šlehačkou	70,-
93.	Tiramissu	69,-
Přílohy (150 g):		
94.	Hranolky	35,-
95.	Americké brambory	35,-
96.	Krokety	35,-
97.	Bramborák 1 ks	16,-

MROVĚČOVÁ, Ljuba. *Čeština pro rusky mluvící*. Brno: Computer Press, 2009. ISBN 978-80-251-1992-1.

98.	Brambory – vařené, opékané	35,-
99.	Řecké brambory s česnekem a smetanou	45,-
100.	Rýže – bílá, šunková, zeleninová, kari	35,-
101.	Tatarská omáčka	20,-
102.	Chilli omáčka	20,-
103.	Pečivo	15,-
111.	Zelené fazolky dušené na slanince	45,-
104.	Brokolice dušená	35,-
105.	Dušená zelenina	35,-
106.	Topinka	7,-
107.	Knedlík	7,-
108.	Česneková omáčka	20,-
109.	Dressink	20,-
110.	Krabička na jídlo	10,-

MROVĚČOVÁ, Ljuba. *Čeština pro rusky mluvící*. Brno: Computer Press, 2009. ISBN 978-80-251-1992-1.

Příloha č. 20

3 V restauraci

Pavel, Lenka, číšnice, vrchní

Č: Dobrý den. Přejete si obědvat?

P: Ano. Chtěl bych jídelní lístek.

Č: Prosím, pane. Tady je.

P: Děkuju. Lenko, dáme si aperitiv?

L: **Můžeme.** Mám chuť na bílé martini.

P: Dobře. Dám si taky. Mají rajskou polévku, tu mám rád.

L: Já ji **nechci.** Mám chuť na hovězí.

P: Jíš ráda smažené kuře?

L: Ano. Dáme si kuře a hranolky.

Č: Prosím, **chocte** si už objednat?

P: Ano, jednou rajskou a jednou hovězí polévku a dvakrát smažené kuře a hranolky.

Č: Přejete si také aperitiv?

P: Dvakrát bílé martini a led.

Č: Dáte si taky salát?

L: Jaký máte?

Č: Rajčatový a okurkový.

L: Tak dvakrát okurkový.

P: Dáš si zákusek, Lenko?

L: Pavle, víš, že **nesmím.**
Nechci být tlustá.

P: Ale jdi. Večer **můžeme** jít cvičit. Já si dám zmrzlinu. Mám si dát čokoládovou nebo vanilkovou?

L: Čokoládovou. Ale kávu si dáme oba.

P: Pane vrchní, platím!

V: Prosím, tady je váš účet.

Otázky k textům (Questions about the texts):

- a) 1. Má pan Novák rezervovaný pokoj? 2. Jaké má číslo? 3. Co ještě potřebuje?
- b) 1. Co chtějí Lenka a Pavel? 2. Pijou aperitiv? 3. Má Lenka ráda rajskou polévku? 4. Jí Pavel rád kuře? 5. Co si objednají? 6. Které saláty mají? 7. Proč Lenka nechce zákusek? 8. Je tlustá? 9. Co si dá Pavel? 10. Pijou víno? 11. Máš také rád zmrzlinu? Kterou?

Pamatujte:

Co si dáte?

Co si dáš?

Dáme si polévku.

Dám si kávu. (Mám chuť na kávu.)

Dobrou chuť.

REŠKOVÁ, Ivana. PINTAROVÁ, Magdalena. *Communicative Czech (Elementary Czech)*.

PhDr. Ivana Rešková, 2009. ISBN 80-239-6575-1.

Příloha č. 21

Jídelní lístek		
Polévky	Hovězí	20,-
	Kuřecí	18,-
	Bramborová	16,-
Hlavní jídla	Vepřový řízek a brambory	95,-
	Hovězí a rýže	67,-
	Guláš a knedlíky	74,-
Minutky	Biftek a hranolky	148,-
	Kuřecí steak a americké brambory	89,-
Bezmasá jídla	Špagety se zeleninou	39,-
	Smažený sýr a brambory	65,-
	Ovocné knedlíky	45,-
Saláty	Rajčatový	18,-
	Okurkový	16,-
Zákusky	Zmrzlinový pohár	33,-
	Dort Sachr	24,-
	Paláček s čokoládou	42,-
Nápojový lístek	Káva s mlékem	21,-
	Vídeňská káva se šlehačkou	29,-
	Horká čokoláda	32,-
	Čaj černý s citronem	12,-
	Čaj ovocný	10,-
	Džus	18,-
	Minerálka	16,-
Vino červené (0, 2 l)	28,-	
Vino bílé (0, 2 l)	26,-	
Pivo	18,-	

Pozorujte:

s/se (with): palačinky s čokoládou, káva se šlehačkou, čaj s citronem

1 Čtete jídelní a nápojový lístek. Potom pracujte ve dvojicích. Ptejte se a odpovídejte. (After reading the menu, in pairs ask and answer the following):

a) A: Co si dáte?	B: Dám si kávu.
b) A: Chceš kávu nebo čaj?	B: Čaj, prosím.
c) A: Máš hlad nebo žízeň?	B: Ne, ale mám chuť na čaj.

2 Pracujte ve dvojicích s jídelním lístkem. Ptejte se na ceny různých jídel a nápojů. (Working in pairs, look at the menu and ask questions about the prices of the items. Respond.)

A: Kolik stojí řízek a brambory? B: Stojí 95 korun. /95 korun.

Dobré ráno! Dobrý den! Dobré odpoledne! Dobrý večer! Dobrou noc! Na shledanou! * Nashle!	<i>Good morning! Good morning/afternoon. Good afternoon! Good evening! Good night! Good-bye! Bye-bye!</i>
Těší mě! Mějte se hezky! Vy taky.	<i>Nice to meet you. Have a good time! You too.</i>
* Ahoj! / Čau! * Měj se hezky! * Ty taky.	<i>Hello! + Bye! Have a good time! You too.</i>
Děkuju! Děkuji! * Díky! Dík! Prosím. Není zač.	<i>Thank you. Thanks. You're welcome. Please. Here you are. You're welcome. Not at all.</i>
Promiňte. * Promiň. Pardon. To nic.	<i>Excuse me. I'm sorry. Excuse me. I'm sorry. Excuse me. I'm sorry. That's okay.</i>
Bohužel nemluví česky. Nerozumím. Mluvíte anglicky? * Mluvíš anglicky?	<i>Unfortunately I don't speak Czech. I don't understand. Do you speak English? Do you speak English?</i>
Pomalů, prosím. Promiň(te), nerozumím. Nevím. Mám otázku. Jak se řekne česky ... ? Co znamená ... ? Promiňte, že jdu pozdě.	<i>Slower, please. I'm sorry, I don't understand. I don't know. I have a question. How do you say ... in Czech? What does ... mean? Sorry for coming late.</i>

ADAMOVIČOVÁ, Ana. IVANOVÁ, Darina. Basic Czech I. Praha: Karolinum, 2006.
ISBN 978-80-246-1713-8.

Pan Černý: Dobrý den, paní Daňková.
 Paní Daňková: Dobrý den, pane Černý.
Jak se máte?
 Pan Černý: **Mám se dobře.** A vy?
 Paní Daňková: Děkuju, já taky.

* Peter: Ahoj, Hano!
 Hana: Čau, Peter!
 Peter: **Jak se máš?**
 Hana: Díky, **dobře.** A ty?
 Peter: Díky, já taky.

* Petr: Jane, Jane!
 Jane: Jéééé, ahoj!
 Petr: Ahoj!
 Jane: **Jak se máš?**
 Petr: **Fantasticky!** A ty?
 Jane: Já? Taky tak.
 Petr: Prima. Fajn. Měj se hezky! Ahoj!
 Jane: Díky, ty taky. Čau, čau!
 Petr: Čau, Jane!

* = informal

JAK SE MÁTE / JAK SE MÁŠ?

(MÁM SE):

+ !	+	-	- !
fantasticky	dobře	špatně	hrozně
výborně	prima		strašně
skvěle	fajn		příšerně
super	docela dobře		mizerně

~~MÁM SE~~

+ -
Ujde to. / Jde to.
Nic moc.
Jakž takž.

ADAMOVIČOVÁ, Ana. IVANOVÁ, Darina. Basic Czech I. Praha: Karolinum, 2006.
 ISBN 978-80-246-1713-8.

JAK SE MÁTE / JAK SE MÁŠ?

Černý: Dobrý den. Já jsem Petr Černý.
 Black: Těší mě. Já jsem Peter Black.
 Černý: Vy jste cizinec?
 Black: Ano.
 Černý: Angličan?
 Black: Ne, Američan.
 Černý: Jak se máte, pane Black?
 Black: Děkuju, docela dobře. A vy?
 Černý: Ujde to, díky.

Krátká: Dobrý den. Já jsem Jana Krátká.
 Šhortová: Těší mě. Já jsem Jane Shortová.
 Krátká: Vy jste cizinka?
 Šhortová: Ano.
 Krátká: Američanka?
 Šhortová: Ne, Angličanka.
 Krátká: Jak se máte, paní Shortová?
 Šhortová: Děkuju, mám se dobře. A vy?
 Krátká: Děkuju, já taky.

Jan: Ahoj! Já jsem Jan.
 Juan: Ahoj! Já jsem Juan. Těší mě.
 Jan: Těší mě. Ty nejsi Čech?
 Juan: Ne, nejsem Čech. Jsem Španěl.
 Jan: Já jsem Čech. Jsem student. A ty?
 Juan: Já jsem taky student.
 Jan: Tak fajn. Ahoj!
 Juan: Ahoj!

Hana: Ahoj! Já jsem Hana.
 Hanna: O ne! Já jsem taky Hanna. Těší mě.
 Hana: Těší mě. Ty nejsi Češka?
 Hanna: Ne, nejsem Češka. Jsem Finka.
 Hana: Já jsem Češka. Jsem studentka. A ty?
 Hanna: Já jsem taky studentka.
 Hana: Prima! Tak ahoj!
 Hanna: Čau!

ADAMOVIČOVÁ, Ana. IVANOVÁ, Darina. Basic Czech I. Praha: Karolinum, 2006.
 ISBN 978-80-246-1713-8.

1. sg.	já	JSEM	NEJSEM	1. pl.	my	JSME	NEJSME
2. sg.	ty	JSI	NEJSI	2. pl.	vy	JSTE	NEJSTE
3. sg.	on ona ono / to	JE	NENÍ	3. pl.	oni ony ona	JSOU	NEJSOU

» 2. sg. – *one person* or someone familiar; *informal relationships* (friends);
2. pl. – *more than one person*, or *one person in a formal or official relationship*; expresses respect or recognition of position.

Questions are formed simply by using a rising intonation for the sentence: *To je on. / Je to on. X Je to on?*

Mám plán. X Mám plán? (I have a plan. Do I have a plan?)

The **negative forms** for all verbs are formed by putting *ne-* in front of the verb (*mám – nemám*). The only exception is *je – není*.

■ 1. Fill in the correct forms of the verb **být** and personal pronouns:

* Ahoj! _____ Jana. A ___?

Ahoj! _____ Jane. Těší mě.

Těší mě. _____ Češka?

_____ Češka. _____ cizinka.

Angličanka?

Ne, _____ Angličanka, _____ Američanka.

_____ studentka?

Ne, _____ studentka, _____ profesorka. A ___?

_____ taky profesorka.

Tak ahoj!

Ahoj!

Dobrý den. _____ Petr Černý. A ___?

Dobrý den. _____ Peter Black. Těší mě.

Těší mě. _____ Čech?

_____ Čech. _____ cizinec.

Angličan?

Ne, _____ Angličan, _____ Američan.

_____ student?

Ne, _____ student. _____ profesor. A ___?

_____ taky profesor.

Fajn. Na shledanou.

Na shledanou.

Jan ___ student. Juan ___ taky student. Petr Černý _____ student. Petr ___ profesor. Peter Black taky _____ student. I Peter ___ profesor.

Jana Krátká a Jane Shortová _____ profesorky, ony _____ studentky.

Hana a Hanna _____ studentky. Jan a Juan _____ taky studenti.

My _____ z Ameriky. Odkud _____ vy? My _____ z Prahy. Oni _____ taky z Prahy?

Ne, _____, oni _____ z Moravy.

■ 2. Respond:

Jste doktor? Ano, jsem doktor.

Ne, nejsem doktor. Jsem student.

Jsi student? _____

Jsi studentka? _____

Jste Američan? _____

Jste Američanka? _____

Jste Čech? _____

Jste Češka? _____

Jste muž? _____

Jste žena? _____

Jsi dítě? _____

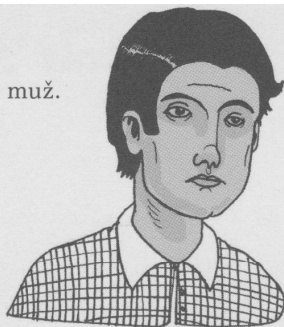
Jste cizinec? _____

Jste cizinka? _____

ADAMOVIČOVÁ, Ana. IVANOVÁ, Darina. Basic Czech I. Praha: Karolinum, 2006.
ISBN 978-80-246-1713-8.

Příloha č. 23

To je Adam. To je muž.

To je Eva. To je žena.

1. Poslouvejte a čtete.

02

A: Ahoj, ty jsi Iva?

B: Ano. A ty?

A: Já jsem Adam.

B: Těší mě.

A: Mě taky.

C: Vy jste pan Urban?

D: Ano, já jsem Adam Urban.

C: Dobrý den, pane Urbane!

Jak se máte?

D: Děkuju, dobře. A vy?

E: Dobrý den, nejste paní Urbanová?

F: Ano, to jsem já.

E: Těší mě, já jsem Robert Kos.

F: Mě také těší.

CVEJNOVÁ, Jitka. *Česky, prosím I.* Praha: Karolinum, 2008. ISBN 978-80-246-1577-6.

Příloha č. 24

2. Doplňte.

Iva: Ahoj, já jsem _____.

Pan Kos: Dobrý den, já _____ Robert Kos.

Adam: Těší mě. Já _____ Adam.

Paní Urbanová: Těší _____, Urbanová.

Iva: _____ se máš, Adame?

Pan Kos: Jak se _____, paní Urbanová?

Adam: _____, dobře. A ty, Ivo?

Paní Urbanová: Děkuju, _____. A vy?

4. Doplňte správné formy verba „být“.**Vzor:** *Já jsem Karel, _____ Pavel. → Já jsem Karel, nejsem Pavel.*

1. Já jsem Milan, já _____ Ivan. 2. Ty _____ Eva, ty nejsi Iva. 3. On _____ Míla,

on není Míra. 4. Ona je Jana, _____ Dana. 5. My jsme Eva a Adam Kosovi, _____

Eva a Adam Urbanovi. 6. Vy _____ pan Kos? Nejste pan Urban? 7. Vy jste paní Urbanová?

Vy _____ paní Kosová? 8. Oni _____ Musilovi, nejsou Dusilovi.

6. Čtete a správně vyslovujete. Který dialog je formální a který neformální?**Dialog 1**

A: Ahoj, ty jsi Robert?

B: Ano. A ty?

A: Já jsem Lenka.

Dialog 2

A: Dobrý den, pane Urbane!

Jak se máte?

B: Děkuju, dobře. A vy?

A: Taky dobře.

Dialog 3

A: Ahoj, Adame!

B: Ahoj, Filipe! Jak se máš?

A: Super. A ty?

7. Změňte podle vzoru.**Vzor:** *To je Iva. Jak se máš, _____? → To je Iva. Jak se máš, Ivo?*

1. To je pan Urban. Jak se máte, _____? 2. To je paní Kosová. Jak se máte, _____?

3. To je Adam. Ahoj, _____! 4. To je Alena. Ahoj, _____! 5. To je pan Musil. Dobrý

den, _____! 6. To je paní Malíková. Dobrý den, _____.

CVEJNOVÁ, Jitka. *Česky, prosím I.* Praha: Karolinum, 2008. ISBN 978-80-246-1577-6.

Ahoj. – Dobrý den.

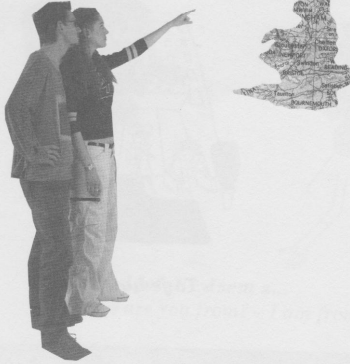
Greetings and basic social phrases

 6. Poslouchejte. Doplňte dialog.

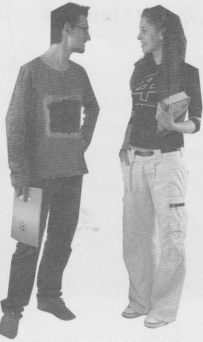
03

1.
Ahoj.
Čau.
Já jsem _____ . A ty?
Já jsem _____

2.
Odkud jsi?
Jsem z _____

3.
Co děláš?
Jsem _____

4.
Au!
Promiň.
To nic.

5.
Díky.

6.
Měj se hezky. Čau.
Ty taky. Ahoj.

HOLÁ, Lída. *New Czech Step by Step*. Praha: Akropolis s.r.o., 2008. ISBN 978-80-86903-73-6.

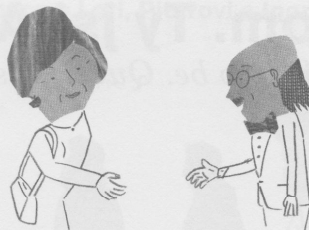
7. Poslouchejte. Doplňte.

1.
Dobrý den.
Dobrý den.

Já _____ **Jana Bílá. A vy?**

Já _____ **David Brott.**

Těší mě.
Mě taky.

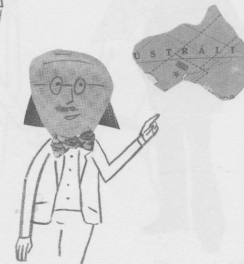

2.
Odkud jste?

_____ z **Austrálie.**

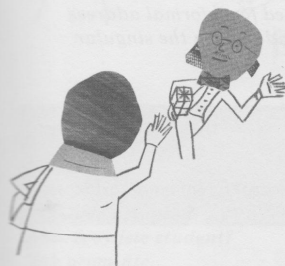
Co děláte?

_____ **profesor.**

3.
Jé!

To nic.

4.
Děkuju.

5.
Mějte se hezky.
Vy taky.
Na shledanou.

8. Přeložte do vašeho jazyka. Řekněte, co je neformální a formální.

Ahoj. /Čau.

Dobrý den.

Jak se jmenuješ?

Jak se jmenujete?

Těší mě. – Mě taky.

Odkud jsi?

Odkud jste?

Co děláš?

Co děláte?

Díky.

Děkuju. /Děkuji.

Promiň.

Promiňte.

Měj se hezky.

Mějte se hezky.

Ty taky.

Vy taky.

Ahoj. /Čau.

Na shledanou.

Pozorujte:

Jak se máš? /Jak se máte? – How are you?

Dobře. :) Ujde to. Špatně. :(

Já jsem Tom. Ty jsi Alice?

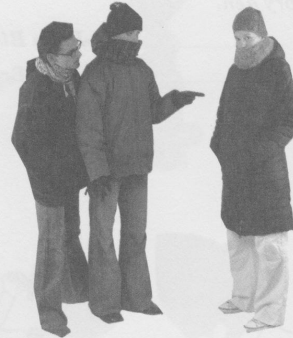
Pronouns. The verb to be. Questions and negation.

Já jsem Tom.

Ty jsi Alice? – Ne. Já nejsem Alice.

To je Alice.

Personal pronouns

já – I

ty – you

on, ona, to (ono) – he, she, it

my – we

vy – you

oni (ony, ony, ona) – they

*The forms in brackets are only used in formal and written Czech. The form **ty** is used for informal address (for friends, relatives, children). The form **vy** is used: 1. as the plural 2. for formal address in the singular.*

Pamatujte si:

*Don't forget that using the **ty**-form with an adult stranger can be impolite!*

*Usually it is the older person or a woman who suggests: **Můžeme si tykat.** We can use the informal address.*

HOLÁ, Lída. *New Czech Step by Step*. Praha: Akropolis s.r.o., 2008. ISBN 978-80-86903-73-6.

Příloha č.26

COMMUNICATION

Formal and informal language

Under formal circumstances, for example when speaking to someone who you are meeting for the first time or who is older than you, the plural form *vy* is used, even though only one person is addressed.

Under informal circumstances, for example among young people, students, friends or people who have known each other for a long time, people address each other *ty*.

Formal	Informal	
Vy jste Američan?	Ty jsi Američan?	<i>Are you American?</i>
Odkud jste?	Odkud jsi?	<i>Where are you from?</i>
Co děláte?	Co děláš?	<i>What do you do?</i>

Formal and informal circumstances also influence the usage of phrases.

Formal	Informal	
Dobrý den	Ahoj, Čau, Nazdar	<i>Hello</i>
Na shledanou / Nashle*	Ahoj, Čau, Nazdar	<i>Good by</i>
Těší mě	Ahoj, Čau, Nazdar	<i>Nice to meet you</i>

* *Nashle* is a short form for *na shledanou*. Although its degree of formality is a little lower, it is still a formal phrase.

1 Fill in the appropriate greeting according to context.

1., vy jste Angličan? 2., já jsem Karel, odkud jsi? 3., ty jsi student? 4., já jsem Eva Marešová.

2 Fill in the appropriate pronoun and/or the form of the verb *být* according to context.

1. Ahoj, z Ameriky? 2. Dobrý den, učitel?
3. Dobrý den, odkud? 4. Čau, já jsem Zdeněk, a?
5. Ahoj, odkud? 6. Dobrý den, já jsem Dvořák, a?

3 Meet one of your classmates. Formally greet, introduce yourselves, ask where each other comes from and find out each other's occupation. Then meet another student and do the same informally.

4 Introduce yourself and then one of your classmates to the other students. Use *Tohle je ...* or *To je ...*

How are you?

Formal	Informal	
Jak se máte?	Jak se máš?	<i>How are you?</i>
(Mám se) dobře, (děkuju).	(Díky,) dobře.	<i>(Thanks, I am) fine.</i>
Jde to.	Jde to. / Ujde to.	<i>It's O.K.</i>
Nic moc.	Nic moc.	<i>Nothing special.</i>

Unlike in English, this phrase is a real question, not a greeting. It can only be used with people you already know, not with strangers.

ŠTINDL, Ondřej. *Easy Czech Elementary*. Praha: Akronym, 2008. ISBN 978-80-254-1060-8.

Příloha č. 27

1 Two people are meeting for the first time. Complete their dialog.

A: _____ den, já _____ Jan Novák.

B: _____, _____ Lisa Johnson,
těší mě.

A: _____ jste?

B: _____ Ameriky. _____?

A: _____ České republiky, z Brna.

B: _____?

A: _____ student.

a) 29 Listen and check your answers.

b) Change the dialogue to be informal.

A:

B:

A:

B:

A:

B:

A:

ŠTINDL, Ondřej. *Easy Czech Elementary*. Praha: Akronym, 2008. ISBN 978-80-254-1060-8.

Příloha č. 28

Pozorujte (Observe):

student - studenti, studentka - studentky

1 Osobní zájmena a sloveso být (Personal pronouns and the verb to be)

sg				pl			
1.	já	jsem	nejsem	1.	my	jsme	nejsme
2.	ty	jsi	nejsi	2.	vy	jste	nejste
3.	on	je	není	3.	oni	jsou	nejsou
	ona	je	není		ony	jsou	nejsou
	ono	je	není		ona	jsou	nejsou

The personal pronouns are normally omitted. They are used only if the person is emphasized. The 2nd person singular forms **ty** and **jsi** are used informally, among friends, relatives, children etc. The 2nd person plural **vy** and **jste** are used also in singular, in polite, respectful address.

REŠKOVÁ, Ivana. PINTAROVÁ, Magdalena. *Communicative Czech (Elementary Czech)*.
PhDr. Ivana Rešková, 2009. ISBN 80-239-6575-1.

Příloha č. 29

Dialog 1

Dobrý den. Kdo jste?
Jsem váš nový učitel. Jmenuju se Tomáš Vlasák.

Dialog 2

Ahoj! Kdo jsi?
Jsem nový student. Jmenuju se Erik. A ty?
Jsem taky studentka. Jmenuju se Helena.

Dialog 3

Dobrý den. Já jsem Marcela.
Těší mě. Já jsem Carol. Odkud jste?
Jsem z České republiky. A vy?
Jsem z Ameriky.

Dialog 4

Ahoj. Já jsem Jana.
Těší mě. Já jsem Charles. Odkud jsi?
Jsem z České republiky. A ty?
Jsem z Ameriky.

Dialog 5

Dobrý den. Jak se máte?
Docela dobře. A vy?
Děkuju, dobře.

Dialog 6

Ahoj. Jak se máš?
Dobře. A ty?
Ujde to.

Dialog 7

Jste cizinec?
Ano, jsem z Ameriky.
Jak se vám tady líbí?
Líbí se mi tady.

Dialog 8

Jsi cizinka?
Ano, jsem z Ameriky.
Jak se ti tady líbí?
Líbí se mi tady.

**Čtete dialogy ještě jednou a udělejte podobné.
(Read the dialogues once again and make up similar ones.)**

REŠKOVÁ, Ivana. PINTAROVÁ, Magdalena. *Communicative Czech (Elementary Czech)*.

PhDr. Ivana Rešková, 2009. ISBN 80-239-6575-1.

Příloha č.30

2 1. pád. Sloveso být

The nominative case. Verb to be

S Sloveso vyjadřuje v češtině: **osobu** – 1. já, my, 2. ty, vy, 3. on, ona, ono, oni, ony, ona; **číslo** – jednotné, množné; **čas** – přítomný, minulý, budoucí. Sloveso je ve větě zpravidla povinné, věty typu ~~To Jan~~ nejsou možné.

Osobní zájmena se v češtině ve větě zpravidla **neužívají**, osobu vyjadřuje sloveso (jsem = já, jsi = ty). V češtině jsou tři rody.

Czech **verbs** are inflected by: **person** – 1st *I, my we*, 2nd *ty you sg., vy you pl.*, 3rd *on he, ona she, ono it, oni, ony, ona they*); **number** – singular, plural; **tense** – present, past, future. As in English, verbs are obligatory in most cases, constructions without verbs, like ~~To Jan It Jan~~, aren't allowed.

Personal pronouns are absent in most cases, because the subject is already indicated by the conjugation of the verb (for example *jsem am = já I, jsi are = ty you*). There are three genders in Czech.

osoba <i>person</i>	jednotné číslo <i>singular</i>	množné číslo <i>plural</i>
1.	JÁ	MY
2.	TY	VY
3.	ON r. mužský <i>masculine</i> ONA r. ženský <i>feminine</i> ONO r. střední <i>neuter</i>	ONI r. mužský životný <i>masculine animate</i> ONY r. mužský neživotný <i>masculine inanimate</i> r. ženský <i>feminine</i> ONA r. střední <i>neuter</i>

i V komunikaci rozlišujeme **tykání** (Odkud **jsi**?) a formální **vykání** (2. osoba mn. č.: Odkud **jsste**?). Tykají si zpravidla děti, mladí lidé a přátelé. Ve formálních situacích, např. v obchodě či v restauraci, je běžné vykat.

We can be on **formal** and **informal** terms with people in Czech. Children, young people and friends (as single entities) are mostly addressed by *ty*, the 2nd person singular (Odkud **jsi**? *Where are you from?*). In other situations, including services, people are usually on formal terms, and so they use *vy*, the 2nd person plural (Odkud **jsste**?).

DOBIÁŠ, Dalibor. *Mluvme česky*. Praha: Fragment, 2010. ISBN 978-80-253-0672-7.

Příloha č. 31

2 Ahoj. Jak se máš? Hi. How are you?

A

1 Seznamte se s ostatními studenty. Použijte fráze v rámečku. Představujte i třetí osoby.
Introduce yourself to other students. Use the phrases in the box. Introduce students to each other as well.

- Dobrý den (dobré ráno, dobrý večer), pane učiteli. *formally* / Ahoj, Jarmilo. *informally*
- Znáte se? To je...
- Jmenuju se... / Já jsem...
- Těší mě. // Mě taky.
- Jak se máte? *formally* / Jak se máš? *informally*
- Děkuju, docela dobře. (Nic moc. / Ne moc dobře. / Špatně.)
- Mluvíte německy? *formally* / Mluvíš německy? *informally*
- Ne, nemluvím německy. Mluvím anglicky a trochu španělsky.
- Co děláte? *formally* / Co děláš? *informally*
- Pracuju jako... / Studuju...
- Mějte se hezky. *formally* / Měj se hezky. *informally*
- Na shledanou. *formally* / Ahoj. *informally*

DOBIÁŠ, Dalibor. *Mluvme česky*. Praha: Fragment, 2010. ISBN 978-80-253-0672-7.

Příloha č. 32

2 Ahoj. Jak se máš? Hi. How are you? Is it like?

1 Přečtěte si následující rozhovory a popište osoby, které v nich vystupují. Napište podobné rozhovory.
Read following dialogues and describe the people concerned. Write similar dialogues.

- a) **Pan Polpetta:** Dobrý den. Já jsem Carlo Polpetta.
Paní Machová: Dobrý den. Jarmila Machová, **těší mě.**
Pan Polpetta: **Mě taky.**
Paní Machová: Jste cizinec?
Pan Polpetta: Ano, jsem Ital. Jsem z Pisy.
Paní Machová: **Studujete tady?**
Pan Polpetta: Ne. **Pracuju**, jsem inženýr. **A učím se česky.**
Paní Machová: **Mluvíte dobře.**
Pan Polpetta: **Docela** dobře rozumím. **Mluvím jen málo. Co děláte?**
Paní Machová: Jsem učitelka. Učím **francouzský jazyk.**
Pan Polpetta: Mluvíte dobře **francouzsky?**
Paní Machová: Ano. Mluvím **taky trochu anglicky. A vy?**
Pan Polpetta: Já mluvím **italsky**, anglicky a **trochu španělsky.**
Paní Machová: **A jak se tady máte?**
Pan Polpetta: Promiňte, nerozumím. **Můžete to zopakovat?**
Paní Machová: Jak se máte?
Pan Polpetta: Aha. Děkuju, výborně.
Paní Machová: **Velmi mě těšilo. Mějte se hezky.**
Pan Polpetta: Vy taky. Na shledanou.
Paní Machová: Na shledanou.

jazyk – language, málo – little, tak – so, těšilo mě – it was nice to meet you

- b) **Pan Polpetta:** Dobrý den.
Paní Machová: **Můžeme si tykat.** Já jsem Jarmila.
Pan Polpetta: Carlo. Tak **ahoj.**
Paní Machová: Ahoj, Carlo. **Znáte se?** To je Petr Kolář, Carlo Polpetta.
Pan Polpetta: Promiňte, nerozumím. Jak se jmenujete?
Pan Kolář: Petr Kolář.
Pan Polpetta: Těší mě.
Pan Kolář: Mě taky.
Paní Machová: Petr je učitel jako já. Učí český jazyk.
Pan Kolář: Jarmila je **kolegyně.**
Pan Polpetta: Já se učím česky. Mluvím jen málo, jsem tady teprve měsíc.
Pan Kolář: Pracujete tady?
Pan Polpetta: Ano, pracuju **jako** inženýr. A učím se česky. Jak se máš, Jarmilo?
Paní Machová: Dobře. A jak se máš ty, Carlo?
Pan Polpetta: Děkuju, docela dobře. Mluvíte anglicky, pane Koláři?
Pan Kolář: To ne, pane Polpetto... **Špatně.** Můžeme mluvit **německy...**
Pan Polpetta: Nemluvíš německy. A česky mluvím jen málo.
Paní Machová: Ne, mluvíš dobře. A hodně rozumíš.

hodně – a lot, teprve měsíc – only since one month

DOBIÁŠ, Dalibor. *Mluvme česky.* Praha: Fragment, 2010. ISBN 978-80-253-0672-7.